

Олександр
КОТАШЕВСЬКИЙ

Прокурор–
криміналіст
ЗГАДУЄ...

Рівне - 2016

УДК 821.161.2
ББК 84 (4Укр) 6
К - 73

Прокурор-криміналіст згадує... Рівне. 2016 р. – 115 с.

Олександр Коташевський – член Національної спілки журналістів України, колишній працівник прокуратури, в своїх оповіданнях в художній формі розповідає про найбільш резонансні вбивства та інші злочини, в розслідуванні яких він брав участь. Він описує нелегку працю працівників правоохоронних органів в боротьбі зі злочинністю, причини і обставини, що сприяли протиправним діянням, психологію злочинців та їх жертв. Автор бажає не лише інформувати людей про надзвичайні події, але й застерегти їх від порушення законів і суспільних норм, вказує на можливе покарання та інші негативні наслідки.

© О.В.Коташевський

З М І С Т

Вступне слово	4
Труп у колодязі	6
Постачальники... смерті	10
Маніяк на велосипеді	12
Шпигуна вбив	15
Непідходящий зять	18
Ніж в спину	21
„Надійна” схованка	23
Вона ж мене образила	25
Згорів би ти ясным вогнем	28
Двора підмітав	30
Замість весілля – похорон *	33
БОМЖ-рятівник *	35
Слід на стелі	37
Сімейна таємниця	40
Спальня в канаві	41
Ключ із запахом смерті	44
Брати-розбійники *	47
Щасливий політ	50
Зубаста дівка	51
Кінець розпусниці	53
І я пив, і ти пила *	55
Рятівні осічки	57
Віщий сон	59
Третя нога *	61
Помста янголятка *	63
Пихатий покидьок *	70
Кров на червоних маках *	73
Жовті черевики	74
Ніж в серце *	79
Інстинкт	82
Потрошитель *	83
От і вгостили...	85
Чужий хліб	88
На чужому горі щастя не збудуєш	92
Криваві перевертні *	95
Дванадцять сиріт залишилось *	105
Яке дерево – такий клин ...	108
Український патріотизм у поезії Віри Ворскло	111

Вступне слово

Це збірка нарисів, написаних з використанням матеріалів кримінальних справ про найбільш резонансні вбивства та інші злочини, вчинені на території Рівненської області в кінці ХХ - на початку ХХІ століття. Оповідання не являються судовими чи слідчими звітами – **це художні твори**, в яких лише використано окремі факти, але умисно не вказано конкретних місць події, змінено імена, доповнено психологічні та інші деталі. Я намагався не описувати інтимні та особисті дані про реальних злочинців та потерпілих, інших причетних осіб, тому якщо виявиться збіг певних даних чи обставин, то це лише випадковість.

Я пропрацював 27 років в слідчих підрозділах прокуратури Рівненщини – від районного слідчого до прокурора-криміналіста облпрокуратури, який здійснює процесуальне керівництво розкриттям та розслідуванням умисних вбивств та інших особливо тяжких злочинів. Маю класний чин старшого радника юстиції, Почесний працівник прокуратури України, член Національної спілки журналістів України.

Майже всі описані випадки або розслідував особисто, або здійснював процесуальне керівництво їх розслідуванням, або знаю по розповідях колег. Оповідання писались на протязі майже 15 років, в них згадуються злочини, інколи вчинені більше 40 років тому. В окремих нарисах використано епізоди декількох кримінальних справ різних років, з різними учасниками. Більшість творів друкувались в обласних та районних газетах, деякі з них дещо змінені для книжки з врахуванням зауважень читачів.

Професійний досвід і статистика показують, і я намагався відобразити це в оповіданнях, що більшість злочинів вчиняється у нетверезому стані або під впливом наркотиків, на ґрунті низьких інстинктів - жадібності, егоїзму, заздрості, жорстокості, нестриманості, розпусти. Мотиви і причини злочинів описано з єдиною метою – щоб читачі намагались виправити в собі навіть задатки цих недоліків і хиб. **В ряді оповідань описано такі деталі злочинів, які можуть негативно вплинути на особливо вразливих людей, тому їм не бажано читати твори, помічені в назві зірочкою *.**

Деякі оповідання написані про вбивства, вчинені психічно хворими людьми, визнаними потім неосудними і направленими судом на примусове лікування. Як правило такі випадки відрізняються особливою жорстокістю, відсутністю мотиву і викликають справедливе обурення людей. Та досвід показує, що часто цьому сприяє позиція їх рідних та близьких, які намагаються приховати ці страшні хвороби, не допускають регулярного лікування, а потім жертвами стають або вони самі, або інші невинні люди. Якщо в людини захворіло серце, терміново викликають лікаря, а якщо сталась психічна хвороба..., а наслідки можуть бути ще гірші. Взагалі, практично кожне умисне вбивство вчиняється особами з певними психічними відхиленнями, але інколи грань між осудністю і неосудністю є досить тонкою, тому вона встановлюється спеціальною судово-психіатричною експертизою, при виникненні сумнівів проводиться повторна експертиза, з тривалим стаціонарним дослідженням особи. Адже неосудна особа не вчиняє

злочину, це кваліфікується як нещасний випадок, її просто примусово лікують, а от осудна повинна понести суворе покарання.

В ряді оповідань описано злочини „матусиних синків”, які виховані егоїстами і вважають себе вище всіх людей і суспільства, тобто їхні забаганки повинні всі виконувати, а винними вони ніколи і ні в чому не можуть бути. Цих людей важко перевиховати, вони легко попадають під вплив злісних і „авторитетних” злочинців, тому що звикли бути під постійним чужим впливом. Матері повинні розуміти, що сліпою любов’ю і надзвичайним піклуванням вони своїми руками калічать дітей і направляють на криву стежку. Мені дуже рідко зустрічались люди, виховані в атмосфері вимогливості, рівності, взаємоповаги, працелюбства, які б потім вчинили умисний злочин.

Інколи бувають випадки, що обвинуваченого і навіть засудженого більше шкода, як потерпілого – колись давно я здійснював керівництво розслідуванням справи, коли дружина відрубала голову сплячому чоловіку. Повернувшись з роботи, вона дізналась від восьмирічної закривавленої доньки, що п’яний батько згвалтував її і побив, мати схопила сокиру і..., суд засудив її до умовного покарання.

Мене неодноразово запитували, як я ставлюсь до застосування смертної кари за вбивства, чи не протирічить це принципам гуманізму. На мій погляд, поки вбивці не визнають заборони на спричинення смерті іншій особі, до них потрібно застосовувати смертну кару, але лише як виключну міру покарання до тих, хто дійсно втратив право на життя. Більшість людей обурює, що особа, яка позбавила життя декількох, а то і десятки людей, спокійно живе в непоганих умовах, насолоджується життям і чекає, що її пожалкують і на старості років відпустять помирати вдома, як часто буває. Коли в нашій країні існувала смертна кара майже за 30 злочинів, то працівники відповідних установ неодноразово розповідали, що найбільше смерті бояться вбивці, їх до місця страти інколи просто волокли під дикі крики і прохання пощади, так що страх смерті багатьох зупиняв.

Смертна кара існує більше як у 50 країнах, в яких в загальному живе більше половини населення Землі – Китаї, Індії, Індонезії, США, Японії, тощо. Дослідники життя стадних тварин також встановили, що існує покарання смертю за особливо тяжкі порушення правил тваринного співжиття – в левів, вовків, мавп, деяких копитних. Стосовно судових помилок, які неможливо виправити у випадку страти – суд не має права виносити будь який обвинувальний вирок при недоведеності вини особи у вчинення злочину, при найменшому сумніві. Смертну кару потрібно дозволити застосовувати лише колеґії досвідчених висококваліфікованих суддів, з правом її оскарження аж до міжнародних судів.

В книжку включено декілька оповідань, в яких немає вбивств та інших тяжких злочинів, а просто описано цікаві життєві ситуації, включено статтю про патріотизм, щоб читач відволікся від кримінальних жахів і трохи розважився.
Бажаю читачам цікавого і корисного читання !

Труп у колодязі

Був початок березня, слідчий прокуратури району задумливо перебирав у голові – що подарувати на цей раз дружині, а що матері, та й колежанок на роботі потрібно привітати з жіночим святом. Раптом задзвонив телефон – черговий міліції повідомляв, що в одному з недалеких сіл у колодязі виявлено труп бабусі, яка жила неподалік, потрібно виїхати, скласти необхідні документи, розібратись. Досвідченого слідчого це мало стурбувало - весна приходить не поспішала, кругом лежало багато снігу, а біля колодязів накопичились гірки льоду із замерзлої розливої води. Хазяї його регулярно сколювали та прибирали, щоб ненароком не сталось біди, але це робили не всі і тому кожен рік в районі хтось падав у колодязь, поскокзнувшись на льоду. Причому найчастіше гинули господарі колодязя - люди похилого віку, тому й претензій не було до кого пред'являти.

Ідучи в машині, слідчий навіть уявив собі місце події – старий колодязь у дворі, гірка льоду майже до самого зрубу, поряд одне або два пустих відра, відро нацепу опущене в колодязь і там плаває труп нещасної бабусі. На голові і руках садна від ударів об стіни колодязя, цеп і відро, ніяких свідків немає, труп знайшли через день чи два випадково сусіди чи рідні – типовий для даної пори року нещасний випадок. На місці все майже повністю співпало з його уявленнями, лише колодязь був не у дворі потерпілої, а якраз на межі з сусіднім будинком, де мешкав з сім'єю молодший брат потерпілої, дружина якого і знайшла загиблу, коли пішла вранці брати воду.

Зібрались рідні, спустили в колодязь драбину і витягнули тіло, слідчий „для порядку” написав протокол огляду місця події, зробив декілька фотознімків, відібрав пояснення в сусідів і поверхово оглянувши з місцевим лікарем труп, відправив його до моргу. Судово-медичний експерт мав приїхати наступного дня, рідні загиблої також не турбували – поки з'їдуться її родичі з різних міст, пройде дні два, якраз і тіло можна буде забирати, тому поспіху ніякого не було. Наступного дня якраз під обід слідчий через вікно кабінету побачив, що приїхав начальник обласного бюро судово-медичної експертизи і з ним незнайомий молодий чоловік, що здивувало слідчого – чому приїхав сам начальник на просте дослідження тіла після нещасного випадку. Зайшовши в кабінет слідчого, начальник СМЕ привітався і представив: „Наш стажист судмедексперта, хай починає з простого некримінального розтину і навчиться описувати одяг, на бабусі його явно багато. А я його повчу і проконтролюю. На розтин з нами поїдете ?” Слідчий махнув рукою – багато роботи і він на такі розтини надивився, нічого цікавого там не побачиш.

Приїхавши в морг місцевої лікарні, експерти почекали санітара і почали дослідження, причому начальник СМЕ з гордістю дістав з портфеля новенький касетний диктофон і включив у розетку – хай стажист вчиться працювати з сучасною технікою, надиктує хід і результати дослідження, а потім це обговоримо на нараді. Поки стажист диктував, який одяг і як вдягнуто, які є зовнішні пошкодження на тілі, начальник ходив по кімнаті, потім задивився у вікно на пташок, що вовтузились навколо куска хліба, який кинув їм водій. Машинально він коректував, як вірно називаються деталі одягу, на чому прив'язаний ключ, який

лежав у кишені, потім перейшли до пошкоджень на тілі і раптом стажист злякано прошепотів: „Тут на шії ніби странгуляційна борозна від петлі... Її між старечими зморшками відразу не видно, але...”

В цей же час слідчий обідати додому не пішов, закип'ятив чаю, дістав з сумки покладений дружиною бутерброд і тільки почав жувати перший шмат, як під вікном різко загальмувала машина судмедекспертизи і водій з вікна замахав рукою – поїхали! Через вікно водій сказав, що начальник просив терміново приїхати і взяти з собою працівників карного розшуку – потрібно розкривати вбивство. Слідчий ледве не вдавився куском хліба, подумки вилаявся і подзвонив черговому міліції, щоб той доповів керівництву і збирав оперативну групу. Побачене в морзі засмутило не лише судово-медичних експертів і слідчого, але й приїхавших терміново прокурора району і керівників міліції – на шії трупа були явні сліди удущення шнурком, вірогідно від натільного хрестика, якого на трупі не було, хоча сільські жінки такого віку його завжди носять і в хаті загиблої слідчий бачив багато ікон.

Баба Ганя жила самотньо – влітку 1941 року, саме перед війною, вони з Петром вирішили одружитись, але він пішов на фронт і пропав без вісті, як повідомили на її запит з військкомату в 1944 році. Спочатку вона сподівалась на чудо і чекала Петра, на залицяння інших хлопців не відповідала, а потім настав вік, коли залицяльники зникли і доживала вона свій вік „в дівках”. Жила з батьками, працювала на фермі в колгоспі, а коли батьки померли, залишилась в старій хаті, поряд збудував собі ошатний будинок молодший брат Андрій і було їй до кого зайти в гості і словом перемовитись. Старий батьків колодязь Андрій відремонтував, поставив нові коловорот з цепом і відром і збудував паркан між дворами так, що колодязь виявився на межі і вони ходили до нього кожен із свого двору. Взимку Андрій ретельно сколював лід з свого боку колодязя, а Ганя сколювала з свого, але з кожним роком їй це ставало важче і важче, крім того з льодової гірки легше було дістати відро і тому вона лише зрідка робила в льоду сходинки. Так було і цього року, але зима затягнулась і льодова гірка загрозливо виросла, та Ганя все думала, що от прийде тепло і лід сам розтане. І вона ніколи не гадала, що цей колодязь стане місцем її смерті.

Андрій був людиною розумною і вольовою, лише з освітою йому не поталанило – війна не дала можливості закінчити школу, в 1944 році його призвали в армію і відправили на 4 роки на Далекий Схід, звідки він хоча і повернувся старшим сержантом піхоти, але спеціальності не отримав. Він закінчив вечірню школу-семирічку, потім, уже працюючи в колгоспі - заочно агрономічне училище, дійшов до посади бригадира відділення колгоспу, вміло керував людьми, але його недолюбували і побоювались. Був він запальний і жорстокий, старі люди згадували, що коли в кінці 1943 року в селі зловили злодія, що обікрав і вбив тітку Андрія, то він повів злочинця ніби до старости в сусіднє село, а сам за селом зарубав його, вкинув в старе глинище і закопав. Ходили також чутки, що на початку війни він ніби-то взявся сховати сім'ю багатих євреїв, яких після того ніхто не бачив, а у Андрія з'явилося золото, за яке він потім завів господарство.

В дитинстві Ганя доглядала Андрія, годувала його, часто віддавала кращий шмат їжі, з якою в сім'ї було досить суцужно. Звичайно, бували випадки, що отримував Андрій за непослух і лозиною по спині, і потиличники, але сестру він любив і поважав, все життя підтримував і намагався усім допомогти. Свою хату він збудував на городі батьків, Гані допомагав ремонтувати стару хату, вести господарство, працюючи бригадиром підшукував їй роботу полегше і щоб платили більше. Дружина і діти Андрія також любили і поважали тітку, допомагали їй, хоча на старості років характер у неї ставав все важчим і вона могла за дрібницю затіяти сварку, образити або навіть вдарити. Після чергової сварки вона зажадала, щоб Андрій розділив спільний двір парканом навіть без хвіртки і стали вони ходити один до одного через вулицю, а спілкуватись через паркан.

Того березневого ранку Андрій порався по господарству і сестра через паркан біля колодязя покликкала його на розмову, а коли він підійшов, раптом почала скаржитись, що їй важко жити самій, ніхто за нею не доглядає, гарячу їжу раз в тиждень бачить, в хаті холодно, тому що немає сил топить грубку... Андрій мовчки кивав головою – це було не вперше, але раптом Ганя поставила вимогу, щоб він забрав її до себе в хату і доглядав за нею, як колись вона за ним. Знаючи сварливий характер сестри, брат почав викручуватись – краще ми до тебе ходити будемо, їжу носить, племінники будуть допомагати піч топити, я в паркані хвіртку гарну зроблю. Ганя раптом вчепилась в його одяг і із злістю зашипіла: „Якщо не зробиш, я піду в міліцію і покажу місце, де ти Мошка з дружиною і сином закопав. І ще багато чого про тебе розповім, тебе відправлять в тюрму, а я поселюсь в твоїй хаті!”

Андрій, не тямлячи себе з люті, схопив сестру за горло: „Що за дурниці ти верзеш!”, в руки йому попався шнурок натільного хрестика, він з силою стягнув його і тримав, поки шнурок порвався і вона впала біля колодязя. Спочатку Андрій подумав, що Ганя просто перелякалась і впала, відійшов від паркану і почав далі поратись по господарству, але через деякий час повернувся і побачив, що сестра лежить нерухомо. Він перескочив через паркан, підняв тіло і почав трясти, але швидко зрозумів, що вона мертва і це він її вбив. Тоді він згадав, як два роки тому в сусідньому селі зимою жіночка втопилась в колодязі і в нього з'явився план – вкинути тіло в колодязь, ніби стався нещасний випадок. Андрій підняв сестру, притис в останній раз до себе і кинув головою вниз, а зверху опустив відро для води, потім перехрестився „Господи спаси і сохрани”, переліз назад через паркан, зогледівся – біля паркану лежав порваний шнурок з хрестиком, підняв його і також жбурнув у колодязь.

Слідчо-оперативна група, посилена працівниками карного розшуку з області, приїхала в село і почала шукати зловмисника. Оглянули будинок і господарство загиблої – ніяких слідів обшуку, та й за показами сусідів і рідних брати в неї не було чого, злісних ворогів не мала, в незаконних обладках помічена не була. Жила неподалік околиці, чужих в селі не було, та й добиратись по глибокому снігу до її хати не кожен захотів би, тому злочинця потрібно було шукати на місці події. Для повної картини злочину не вистачало знаряддя злочину – шнурочка, в хаті і дворі, біля колодязя ретельні пошуки його не виявили, тому

стало зрозуміло, що потрібно лізти в колодезь. Так як для понятих і слідчого на дні колодезя місяця було явно замало, слідчий вдягнув гідрокостюм і пожежники спустили його на тросах туди самого.

На глибині близько 10 метрів починалась вода, яка сягала слідчому до пояса, і хоча там було тепліше, ніж на поверхні, він швидко відчув крижаний холод в ноги. Зверху опускали одне за другим відра, він їх наповнював і відправляв назад, вода стікала по пожежній касці, попадала і за комір, так що приємного було дуже мало. Водонепроникний ліхтарик гарно освітлював тісний простір, слідчий знайшов на дні два старих відра, якісь камінці, ганчірки, а шнурочка з хрестиком не було. Зосередившись, він побачив, що вода заходила в колодезь з отвору, в який влазив кулак і витікала в аналогічний отвір, а дно колодезя було приблизно на півметра нижче цих отворів і там збиралась вода. Він знайшов клапоть ганчірки, підніс до вихідного отвору і випустив з рук – ганчірка миттєво зникла в отворі, слідчий запросив понятих заглянути в колодезь, ще раз пустив за течією кусок ганчірки, щоб всі побачили результат. Він почекав, поки скаламучена вода осяде, ще раз ретельно оглянув з ліхтариком дно – шнурочка з хрестиком не було, його явно змило водою, і дав команду піднімати його на поверхню.

Коли слідчого витягли і він скинув каску, один з працівників міліції, родом з Донеччини, пожартував, показуючи на годинник – 40 хвилин роботи під землею в особливо важких і небезпечних умовах. Прокурор же скомандував негайно йти в хату і перевдягнутись, пішов з слідчим і продовжив без свідків команду – на, випий сто грам з перцем, а то застудишся і хто тоді справу розслідуватиме. Тим часом працівники міліції перевірили декілька версій і під вечір на нараді доповіли результати – найбільш вірогідним підозрюваним є молодший брат і сусід загиблої Андрій. В день загибелі він раненько вийшов займатись господарством, але скоро повернувся додому дуже знервованим і блідим, при допиті нервувався і плутався в показах, по характеристиці сусідів і знайомих людини запальна і жорстока. З сестрою неодноразово сварився, відгородився від неї парканом, в останній час стосунки стали ще гіршими.

Допит Андрія результатів не дав – він вперто мовчав і лише повторював, низько опустивши голову: „Я ні в чому не винен”, так тривало весь час на слідстві і при судово-психіатричній експертизі, яка визнала його осудним, а зібрані докази дали можливість направити справу до суду. На суді Андрій відмовлявся давати покази, але в самому кінці головуючий, досвідчений суддя, голосно звернувся до підсудного: „То ви вбили сестру чи ні, скажіть правду людям ?!” В залі настала повна тиша, всі дивились на Андрія і він, запинаючись, вимовив: „Не хотів я її вбивати, просто в сварці так сталось...” Враховуючи обставини справи і вік Андрія, вирок був не дуже суворим. Після вироку він отримав побачення з дружиною та синами і прямо в залі суду розповів їм, як все сталось. Закінчивши, він опустив голову і заплакав: „Тепер я можливо хоч посплю, а то після тієї біди я жодної ночі заснути не міг”. Чи хтось з рідних передав сповідь Андрія людям, чи хтось підслухав їх розмову, але в селі ходять чутки про деталі злочину, які описані в цьому оповіданні.

Постачальники... смерті

Марта вийшла з квартири на площадку, вставила ключ в шпарину і тут з сусідніх дверей почула голос сусідки: „Ви не знаєте, звідки це вже другий день так смердить?“, вона потягла носом – дійсно звідкись сильно смерділо чимось незрозумілим. Вони почали голосно обурюватись і тут відчинились треті двері і вийшов сусід, який ще більше обурився: „В мене в хаті смердить так, що сидіти неможливо, це мабуть в нашого нового сусіди Гната щось засмерділось. Три дні тому в нього компанія гуляла, я добре чув шум і крики, можливо пішли і закуска на цій страшній спеці попсувалась“. Він підійшов до Гнатових дверей, подзвонив, а потім натиснув на ручку – двері були відчинені, зайшов усередину і через хвилину вибіг переляканий: „Там в кімнаті мертвий Гнат сидить в кріслі, це від його трупу так смердить!“

Був початок дев'яностих років і всі кинулись займатись забороненим раніше бізнесом – організували самі різні фірми, купляли і продавали, виготовляли речі, намагались будь-яким шляхом заробити побільше грошей. Після закінчення торгово-економічного технікуму Гнат працював товарознавцем на міжрайонній базі і зумів використовуючи інфляцію і дефіцит заробити деякий капітал, відкрив власний магазин і посередницьку торгову фірму. Дружина з маленьким сином тимчасово жила в батьків у селі, а він переселився до районного центру, та при кожній нагоді навідувався до сім'ї. Багатієм він ще не став, але справи йшли непогано, купив в місті однокімнатну квартиру, де зберігав частину товару, документи, проводив ділові і особисті зустрічі. Одного дня до нього в магазин прийшло двоє незнайомих чоловіків і місцевий посередник, вони запропонували партію товару на досить вигідних умовах, але з оплатою авансу. Гнат трохи посперечався, але умови були вигідні і він вирішив ризикнути, на всяк випадок попросив продавців показати документи, записав на листку паперу їх паспортні дані. Вони обговорили всі умови поставки товару, його оплати і Гнат впевнився, що хлопці розуміються в своїй справі, вдарили по руках і вирішили „замочити“ угоду.

Найближче кафе було зачинено і Гнат запросив чоловіків до себе в квартиру, по дорозі купили пляшку горілки і закуску, але місцевий посередник з ними не пішов, поспішив додому до сина, що мав прийти з школи. Випили пляшку на трьох і завели розмову про комерцію, що і як вигідно купити і продати, які де на ринках ціни і тут Гнат похвалився нещодавною вигідною оптовою угодою, на якій він заробив чималеньку суму грошей і зараз вирішував, в що її вкласти. Петро і Максим, як звали нових знайомих Гната, мовчки презирнулися і ніби випадково запитали, де він тримає гроші - в банку чи в магазині, чи може в квартирі. І тут чорт смикнув Гната за язик і він здуру ляпнув, що зробив у квартирі гарну схованку, яку ніхто не знайде, там і лежать гроші. Петро запитав, чи працює туалет і вийшов, через декілька хвилин повернувся, підійшов ззаду до Гната, який розмовляв з Максимом, приставив ствола до його голови, пролунав постріл і Гнат змовк навіки. Бандити натягнули рукавички, витягли з кишені господаря листок, де він записав їх прізвища, витерли посуд, ретельно обшукали квартиру і у ванній

кімнаті знайшли тайник під облицювальною плиткою, забрали звідти гроші, цінний товар з кімнати, зняли з руки трупу обручку.

Викликана сусідами слідчо-оперативна група ретельно оглянула квартиру, ніяких слідів злочинці не залишили, ніхто з сусідів їх не бачив, але через продавця Гнатового магазину швидко встановили місцевого посередника, який їх привів. Та він також мало що знав, до нього підійшло двоє незнайомих і сказали, що вони привезли в місто партію товару і їм на ринку люди розповіли, що він займається посередництвом. Він привів їх до Гната, що торгував подібним товаром, вони домовились про постачання і попрямували „замочувати” угоду, а він пішов додому, описав він хлопців досить поверхово. Вже підписуючи протокол допиту посередник раптом згадав, що Гнат брав у постачальників паспорти і записував їх дані на якомусь аркуші. На місці події цього аркушу не знайшли, та в магазині Гната продавець сказала, що в „підсобці” на столі господаря лежать якісь аркуші, але вони чисті, та експерт-криміналіст миттєво виявив на верхньому вдавнені сліди від кулькової ручки. Через годину слідчий прокуратури і працівники карного розшуку вже мали основні анкетні дані Петра і Максима, а ще через декілька годин встановили, що вони приїздили до місцевого жителя, з яким раніше відбували покарання в одній з ними колонії за розбої. На допиті він пояснив, як його гості хвалились, що „провернули” вигідну справу і тепер поїдуть до знайомої, яка живе в Казахстані, назвали навіть місто, але про вбивство нічого не казали.

Це був час, коли Радянський Союз тільки-тільки розпався, кордони між колишніми республіками були напівпрозорі і багато питань між працівниками правоохоронних органів вирішувались не шляхом офіційних перемовин і паперової тяганини, а на старих особистих зв'язках. Тому керівництво обласної міліції в першу чергу почало шукати працівників, які мали особистих знайомих в міліції Казахстану і тут виявилось, що один з працівників обласного карного розшуку вчився в міліцейській академії та досі підтримує дружні стосунки з нинішнім заступником начальника відділу міліції району поряд з містом, куди попрямували вбивці. Через декілька днів після телефонного „дзвінка другу” з Казахстану телефоном повідомили, що Петро і Максим в них з'явилися, за ними приглянуть, та вони їм зовсім не потрібні, своїх бандитів вистачає, можна їх забрати. Так як до друзів з пустими руками їхати гріх, троє українських офіцерів міліції напакували три валізи українського сала, перекладеного пляшками з українським самогоном, запаслись санкціями на арешт підозрюваних і поїхали до Казахстану. Грошей на такий вояж в той час міліція не мала, та виручили колеги-бізнесмени вбитого Гната, які зовсім не бажали повторення подібних випадків.

Через тиждень Петро і Максим вже давали покази слідчому прокуратури району, де вони вбили Гната та дуже дивувались, як їх так швидко знайшли і привезли. Розповідь їх конвоїрів виглядала таким чином: „Сама надійна міжнародна угода в таких випадках - це професійна солідарність міліції (плюс сало з самогоном)”. Приїхавши в далеке казахське місто, вони прийшли в міліцію, але заступник начальника почав щось пояснювати казахською мовою і розводити руками, але коли відчинили валізу з салом і самогоном, відразу перейшов на російську, засміявся і сказав, що громадян України Петра і Максима ще вчора

затримали за незаконний перехід кордону. В них вилучили українські купонокарбованці, деякі товари українського виробництва і на одній коробці навіть зберігся напис, що вони зроблені на замовлення фірми Гната, а їх подруга віддала подаровану Петром золоту обручку з датою весілля Гната, так що відвертись злочинцем буде неможливо. Описана „міжнародна угода” допомогла відвезти затриманих в найближчий аеропорт, транспортна міліція Казахстану і Росії організувала квитки і пересадки, проходження паспортного і митного кордонів, всі старались домогти колегам.

Важливим доказом в таких справах завжди є знаряддя злочину, але в даному випадку слідчого і судово-медичного експерта вогнепальна зброя цікавила ще й тому, що в голові трупу Гната було виявлено не лише кулю від пістолета Макарова, але й гільзу, чого вони не тільки ніколи не бачили, але навіть не знайшли в жодному спеціальному довіднику. Злочинці були раніше судимі і розуміли, що доказів проти них зібрано достатньо, краще не псувати стосунки з слідством і давати правдиві покази, тому розповіли, що пістолет викинули після вбивства в кущі неподалік будинку Гната. На відтворенні обстановки і обставин злочину Петро показав це місце і там дійсно знайшли саморобний пістолет, зроблений з алюмінієвої трубки, загостреного віконного шпінгалету і пружин від розкладного ліжка, закріплених на куску дошки. Проведені експертами-криміналістами досліди підтвердили, що під час пострілу впритул шпінгалет вдаряє по капсулю і штовхає патрон вперед, потім стопориться, куля летить вперед, а за нею гази штовхають по роздутій трубці і гільзу, яка також входить в рану. Цей випадок був описаний в спеціальній літературі і зараз вивчається студентами та фахівцями як аномальні сліди пострілу при вчиненні злочину, хоча раніше деякі науковці стверджували, що таке не може бути, тому що бути не може.

В ході слідства встановили, що Петро і Максим ще до вбивства вчинили цілий ряд різноманітних злочинів в декількох областях, розслідування затягнулось на багато місяців і на момент суду смертна кара була скасована, а довічне ув'язнення ще не встановлено, тому їх засудили до тривалих строків позбавлення волі.

Маніяк на велосипеді

Начальника відділу міліції від термінової доповіді чергового кинуло в холодний піт - такого ще не було в його затишному місті – за півгодини третє ножове поранення жінки, одна з них померла по дорозі в лікарню, дві в тяжкому стані. Причому всі злочини вчинені майже в центрі міста, близько 19 годин, коли люди повертаються з роботи і вулиці переповнені, тобто список потерпілих може продовжитись. Біля померлої жінки на газоні виявили слід велосипеда, поранені дівчата також розповіли лікарям про велосипедиста-нападника. Стало зрозуміло, що це справа маніяка, його потрібно негайно розшукати і знешкодити, по тривозі були підняті працівники всіх міліцейських служб, включаючи кадровиків та господарників, патрулювалась кожна вулиця.

Начальник карного розшуку поїхав на станцію швидкої медичної допомоги, щоб отримати інформацію від лікарів, які спілкувались з потерпілими дівчатами до

втрапили нимі свідомості. Повернувшись, він ще більше розтривожив начальника і інших працівників – одна потерпіла сказала, що нападник був на червоному велосипеді, а друга двічі повторила про зелений велосипед. Обидві говорили про куртку з капюшоном на злочинці, свідок неподалік вбитої жінки також бачив людину в подібному одязі на темному велосипеді. Всі три події відбулись майже поряд, час між нападами був декілька хвилин, тому малоймовірно, щоб злочинець поміняв велосипед. Невже злочинців двоє і вони по незрозумілій причині нападають на дівчат і жінок?

Рішенням прокурора області та начальника УВС створили слідчо-оперативну групу, розробили план розкриття злочину і знешкодження злочинця. Так як допитати поранених дівчат поки не було змоги і прямих свідків злочину не виявили, вирішили шукати причину нападу саме на цих людей. Незважаючи на пізній час, працівники міліції побували вдома в усіх потерпілих і привезли їх фотографії, детально опитали, в чому вони були вдягнені в момент нападу. Ніяких спільних знайомих чи подій між ними не було, але виявили цікаву закономірність – всі троє потерпілих були в темних довгих плащах і мали пишні модні завивки волосся. Виникла версія – в маніяка чомусь ненависть до жінок з такою зовнішністю, але якщо маніяків двоє, то ненависть в лідера, а він має слухняного вихованця і обидва подібно вдягнені.

Степану подобались гарні повнотілі дівчата та жінки, він завжди намагався загравати до них, але ніколи не бачив взаємності – на незграбного, з завжди скуйовдженим волоссям високого хлопця, що дурнувато посміхався, не бажали звертати увагу. Причому це було в районі, де жило багато студентів – молодих, вродливих, розумних хлопців, тому найчастіше Степану діставались лише презирливі посмішки. Коли він починав настирливіше проявляти свої уподобання, то чув образи, інколи навіть нецензурні, його відштовхували, а один раз двоє дівчат навіть скинули з велосипеда настирливого залиціальника. При цьому постраждав і велосипед, на якому він так полюбляв кататись, що викликало в Степана ще більшу злість та ненависть, страшне бажання помститись.

В дитинстві Степан був непоганим хлопцем, але батько його постійно пиячив, бив дружину та дітей і от після чергового побиття в Степана щось „заскочило” в голову, йому дали другу групу інвалідності та щорічно декілька тижнів він примусово проходив курс лікування в психіатричній лікарні. В цьому році в лікарні було суцужно з фінансами і ліками, тому Степана ніхто не чіпав і осінню настало загострення, яке співпало з бажанням помститись. Обидві „винні” дівчини були в довгих темних плащах, з модними пишними завивками.

Ніч для міліції пройшла в напруженому чеканні, та більше нападів не сталось, але й пошуки злочинця практично не просунулись. Відразу ввечері потурбували і журналістів, тому у вечірніх та вранішніх новинах по місцевому радіо та телебаченню прозвучало міліцейське „штормове попередження” – на вулицях міста з’явився маніяк на велосипеді, який нападає з ножом на жінок та дівчат. В цю осінню пору розвиднювалось пізно та смеркало рано і міліція, яка патрулювала все місто, із задоволенням помітила, що жінки по місту ходили лише

у супроводі мужчин або великими групами, поменшало велосипедистів, від яких всі кидалися врозтіч.

Вранці оглянули більш детально місце вбивства і експерт заявив, що велосипед мабуть старий, протектори шин на передньому та задньому колесах різні, причому одна шина звичайна, а друга зношена „гірська”. До перевірки підключили працівників ДАІ і один сержант згадав, що позавчора на околиці міста бачив велосипедиста в куртці з капюшоном, в якого були подібні шини, його ще зупиняв напарник, що зараз мав вихідний і поїхав у село. Негайно привезли напарника, поїхали на місце, де він зупиняв велосипедиста і в грязюці на обочині знайшли сліди коліс, які експерт ідентифікував з слідами на місці вбивства.

Зі слів сержанта склали фоторобот підозрюваного, роздали всім працівникам міліції, дружинникам, громадським активістам, зібрались показати по місцевому телебаченню, але спочатку дали поглянути лікарям психіатричної лікарні, бо зі слів сержанта вигляд у хлопця був „дурнуватий”. Головний лікар, лише зиркнувши на фоторобот, натиснув на клавішу внутрішнього зв'язку „реєстратура” і попросив принести медичну картку Сергія С. Виявилось, що живе він на околиці, але від його будинку пряма вулиця до містя, де вчинено напади і в медичній картці написано, що він любить їздити на велосипеді і неодноразово падав з нього, після чого ще більше боліла голова.

Близько 17 години група захоплення застала Сергія за налаштуванням велосипеда до чергових мандрів, на ньому була темна коричнева куртка з капюшоном, а в кишені лежав кухонний ніж. Хоча він був витертий, але присутній експерт відразу виявив сліди крові, кров була і на внутрішній стороні кишені. Ніякого опору Сергій не чинив, нічого зрозумілого пояснити не зміг і його з речами доставили для допиту слідчим. ***З моменту вчинення нападів минуло 20 годин!***

Начальник міліції відразу запитав працівника карного розшуку, що привіз Сергія – що той пояснює, чи був хтось другий, чи можна вважати пошук закінченим? Начальник розшуку хитро посміхнувся і попросив сержанта принести велосипед, подивитись який побажали також керівники прокуратури та міліції області. Побачивши велосипед, вони полегшено зітхнули і засміялись, як все виявилось просто – у велосипеда передній щиток і рама були червоними, а багажник і задній щиток – зеленими, тобто обидві потерпілі сказали правду, а злочинець був один.

Допитували Сергія, як вимагає закон, з участю адвоката і лікаря-психіатра, хоча спочатку це взагалі був не допит, бо Сергій лише злякано водив очима, плямавав ротом і хихикав. Лікар зауважив, що краще викликати лікуючого Сергія лікаря, який зараз на чергуванні у стаціонарі, дати йому побесідувати з Сергієм і тоді можна щось в нього вяснити. Викликаний молодий лікар приїхав з медсестрою, старшою огрядною жінкою, побачивши яку Сергій відразу запосміхався, притулювся до неї, як до матері. Хвилин через 20 він вже спокійно розповідав прокурору та слідчому про свої вчинки, зрідка поглядаючи скоса на медсестру та лікаря, ніби запитуючи – я не дуже погано зробив?

Минулого вечора мінялась погода, в нього боліла голова і все більше наростало бажання помсти за образу і пошкоджений велосипед, який він мусив цілий вечір ремонтувати. Вдома нікого не було, він взяв кухонний ніж і поїхав до

місця, де його побили дівчата. Покружлявши вулицею, він їх не знайшов, але навколо йшло багато схожих дівчат, до однієї з них він під'їхав і почав обурено питати, чому його проганяють усі дівчата, не хочуть з ним спілкуватись. Жінка сказала, щоб він від неї відчепився, вона поспішає, тоді він вихопив ніж та „штиркнув трохи” її в шию. Вона зойкнула і почала падати, йому це чомусь сподобалось, він під'їхав до іншої подібної дівчини і також „штиркнув трохи”, потім ще одну, а коли їхав до четвертої, то коло неї з'явився високий здоровий хлопець, Сергій злякався і втік додому.

Зібраними по справі доказами було доведено, що всі три напади вчинив Сергій, але судово-психіатрична експертиза визнала його неосудним і тому його дії є не злочином, а нещасним випадком. Суд відправив його на примусове лікування до спеціальної психіатричної лікарні, поранені дівчата одужали і продовжують працювати. Наказом Міністра внутрішніх справ України група працівників міліції була заохочена за швидке виявлення і затримання маніяка, був також наказ Міністра охорони здоров'я, причому не із заохоченнями. От тільки як покарати п'яницю, що покалічив власну дитину і призвів до трагедії в інших людей? Я поцікавився його долею в дільничного працівника міліції і він, тяжко зітхнувши, розповів, що батька Сергія дружина вигнала, він спився зовсім і однієї зими замерз під плотом, ховали його за державний кошт, бо ніхто з рідних не хотів це зробити.

«Шпигуна вбив»

В школі Микола вчився добре, йому легко давались технічні предмети та іноземна мова, ще й вчителька англійської зуміла причарувати до свого предмету. Найбільше він полюбляв техніку, причому дуже велику і потужну, тому вже зарання намітив собі не навчання в якомусь престижному інституті, а в професійно-технічному училищі на екскаваторника. Після закінчення училища він працював на різноманітних великих будовах Радянського Союзу, був наполегливим, старанним спеціалістом високого рівня, тому саме йому запропонували поїхати працювати на будови за кордоном, а коли дізнались, що він гарно володіє англійською, то направили в найкраще місце, призначили бригадиром. В той час за кордоном радянські спеціалісти цінувались дуже високо, така робота була престижною і давала гарні заробітки, ще й мав Микола приробіток як перекладач.

Коли виповнилось шістдесят, Микола пішов на пенсію і вирішив оселитись в рідному селі, хоча батьки його на той час померли, але залишилися чимало родичів. Хотілось пожити в рідному краї, на природі, в тиші і спокої, та й здоров'я почало підкачувати – далися взнаки робота в холоді Сибіру, спекоті Африки, болотах В'єтнаму. За зароблені гроші купив квартири в місті дітям, собі будинок в селі і престижну на той час „Волгу”, але сталось горе – померла вірна супутниця в усіх мандрах дружина Ганна. Замкнувся у собі Микола, відряду шукав у роботі по господарству, але у вільний час любив послухати англійські зарубіжні новини, в новоствореній незалежній Україні такі речі не заборонялись. В п'ятику він не вдарився, та інколи з односельцями дозволяв собі пару пляшок пива в сільському

бар-магазині і тоді розповідав їм, що почув з іноземних радіостанцій. Робота за кордоном привчила Миколу до стриманості, вміння спілкуватися з різними людьми, він завжди акуратно пристойно вдягався, тому кличка в Миколи в селі була „англієць” і ніхто не думав, до якої трагедії це може призвести.

Одного разу друзі з Єгипту прислали йому газету, випущену до річниці побудови місцевої дамби, в ній було декілька фотографій, на одній його екскаватор, на іншій група будівельників, серед яких був і він, в статті згадувався і його внесок в будову. Прочитавши статтю, (Микола в Єгипті трохи вивчив місцеву мову), він поклав газету до зовнішньої кишені піджака, щоб при нагоді показати односельцям. Так з газетою в кишені він ходив по дворі, порав господарство і навіть не звернув уваги, що сусід з вулиці приглядався до іноземної назви газети, а потім швиденько пошкандибав додому. Через декілька хвилин цей сусід постукав в хвіртку, зайшов у двір і спитав: „Іноземні газети читаете, що ж там пишуть ?” Останнє, що у житті побачив Микола – занесений над його головою важкий залізний шматок арматури, який впав на нього і настала вічна темрява.

Десь під обід поштарка принесла Миколі газети і звернула увагу, що завжди замкнена хвіртка напівпрочинена, заглянула в двір і вибігла з голосінням: „Миколу вбили !”. Приїхала з райцентру слідчо-оперативна група, почала оглядати місце події – Микола лежав у дворі біля ганку з проламаною чимось важким головою, двері у хату не зачинені, але слідів обшук в хаті не видно, хоча жив господар досить заможно. Через деякий час приїхав син убитого і показав міліції схованку з грошима в хаті – все було на місці, золотий арабський перстень також залишився на руці Миколи. Син з жалем розповів, що батько колись згадував, як він декілька разів ледь не загинув – то ґрунт в кар’єрі на нього обвалився, то кочові бандити на їх селище в Африці напали, а тут у рідному селі вбили.

Ніхто не міг навіть здогадатись – хто і за що вчинив вбивство, адже смертельних ворогів у Миколи не було, версія пограбування не мала ніяких підтверджень. І тут голова сільради, почухавши потилицю, висловив думку – „Невже „енкаведіст” таке зробив ?”, яка спочатку викликала здивування в місцевого дільничного інспектора міліції – „Та він же тільки доноси пише !”

Майже в кожному селі є якась „чудернацька” людина, яка живе в іншому „вимірі” ніж односельці, може зробити незрозумілий нікому вчинок, інколи добрий, а інколи і злочинний і ніхто цьому не дивується, лише покрутять пальцем біля скроні. Був такий чоловік і в цьому селі – під час строкової служби у військах сталінського НКВД Степан був контужений, отримав інвалідність і пенсію, повернувся у рідне село. Але у його хворій голові весь час роїлись думки, що навколо повно ворогів та шпигунів і він, як ветеран НКВД, повинен з ними боротись і їх знешкоджувати. Батьки його давно померли, дружини він не мав і в хаті створив, як він вихвалявся, „центр боротьби зі шпигунством”.

Полюбляв Степан писати листи в міліцію і НКВД (потім КГБ, далі СБУ), називав їх прямо „доноси”, описував, хто слухає зарубіжне радіо, хто полюбляє іноземний одяг, взуття і кінофільми, хто підозріло себе поводить. На щастя, у відповідних органах знайшлись розумні люди, які вірно оцінили його хворобливі фантазії і ніхто в селі не постраждав, але досі далі листів справа не заходила. То невже „енкаведіст” міг вчинити вбивство Миколи, якого він неодноразово називав

американським шпигуном і на якого виписав цілий стос доносів, які спокійно відправлялись в кошки для сміття в міліції та СБУ ?

Міліція прийшла в хату Сергія, що жив неподалік, коли він саме налаштував пристрій для „перехоплення шпигунських радіограм”, зроблений з старих, викинутих односельцями радіоприймачів і телевізора. На самому видному місці під портретами Сталіна і Берії висіла форма ефрейтора військ НКВД з різноманітними значками і саморобними орденами, поряд був іржавий залізний ящик - „сейф з таємними документами”, де міліція знайшла списки місцевих „шпигунів і ворогів народу”, серед них був і Микола. Побачивши офіцерів міліції, Сергій виструнчився, приклав руку до голови і доповів, що проводить пошук ворожих шпигунських повідомлень. Всім стало шкода цього старого, тяжко хворого чоловіка, але допитати його було потрібно, та й вже приїхав з райцентру викликаний психіатр, бо без нього Сергія допитувати, згідно закону, не можна було.

Спочатку розмову з Сергієм вели на різноманітні теми, та він все переводив на боротьбу з шпигунами і ворогами, але коли заходила розмова за вбивство Миколи, то Сергій називав його шпигуном, але нічого більше казати не бажав. На тілі і одязі Сергій, в його помешканні при огляді не було знайдено ніяких слідів, що свідчили б про вчинення ним вбивства, тому його будь-що потрібно було „розколоти”, бо проти нього була все більша підозра. Вже опитали багатьох людей, нікого чужого в селі не бачили, декілька чоловік висловили думку про причетність до вбивства „енкаведіста”, але без вагомих доказів стверджувати цього не можна було, щоб не виникло думки, що „списали вбивство на дурного”.

Тут приїхав прокурор району, що затримався через виступ у суді, з ним був працівник СБУ, до якого неодноразово звертався з доносами Сергій. Мати прокурора працювала лікарем-психіатром, від неї він наслухався багато цікавих оповідань про психічно хворих людей, тому запропонував застосувати специфічну тактику, яку схвально оцінив місцевий психіатр.

Сергій сидів у сільраді під наглядом сержанта міліції, раптом в кімнату швидким кроком зайшли прокурор і працівник СБУ, наказали міліціонеру вийти і почали напівпошепки питати Сергія, „як особливо довірену особу”, чи не знає він, хто вбив місцевого американського шпигуна, за яким давно полюють спецслужби. Сергій від радості аж підстрибнув – „Це я його вбив, я!”, але у відповідь почув: „Та не може бути, як це ти зробив і чим доведеш?”. І тут Сергія прорвало – він з усіма деталями розповів, як вислідив „шпигуна” Миколу з іноземною газетою, як металевим прутом наніс йому удар по голові, як взяв з комори банку з салом, щоб перевірити, чи не з Америки його прислали, бо Микола свиней не тримав, а сало в нього завжди було (Сало і м'ясо Микола купляв у племінниці, бо не любив поратись з свинями).

Допитавши Сергія, провели відтворення – він показав, де сховав за селом металевий прут, на якому знайшли кров і волосся вбитого, банку з салом і єгипетську газету з статтею про Миколу, на якій, саме на фотографії екскаватора, були його краплі крові. В коморі хати Миколи показав Сергій місце, де взяв банку з „американським” салом, там ще й круглий слід залишився, все він розказував та показував з гордістю та ентузіазмом. Судово-психіатрична експертиза визнала Сергія неосудним і свій вік він доживав у психіатричній лікарні, де також

намагався ловити „шпигунів і ворогів”. В селі досі згадують добрим словом Миколу - „англійця”, який хотів спокійно дожити вік у рідному тихому невеличкому селі, та так трагічно загинув.

Непідходящий зять

Баба Ганька виганяла корову до череди, але клята тварина ніяк не хотіла йти до гурту – то в чужий двір побіжить, то крутиться на місці, а потім раптом чкурнула в придорожні бур'яни, а баба мусила гнатись за нею. Пастух з посміхом спостерігав за перегонами та слухав бабину лайку, але раптом Ганька вискочила з бур'янів як ошпарена і хрестячись побігла по вулиці з криком: „Ой, Господи спаси, людину вбили!”. Пастух підійшов ближче до бур'янів і побачив маленьке скоцдоблене тіло незнайомого мужичка.

Костянтин був родом з Уралу, але строкову військову службу проходив у невеличкому українському містечку. Був він маленького зросту, його навіть спочатку не хотіли брати в армію, але в той час хлопець, який не служив, вважався „дефектним” і на нього дивились скося, особливо дівчата. Тому Костянтин годинами висів на перекладині, займався спеціальними вправами і нарешті в 19 років його визнали придатним до служби. До цього він з відзнакою закінчив ПТУ на автослюсаря, а такому спеціалісту раді в будь якому місці, де є автомашини. У військовій частині він ремонтував авто не лише службові, а й особисті офіцерів, тому проблем з короткочасними відпустками в місто в нього не було.

Під час чергової прогулянки він з товаришем побачили двох дівчат, що сиділи на лавочці – підсіли, познайомились, погуляли по парку. Дівчата вчилися в місцевому ПТУ на швачок, приїхали з далекого села, тому додому їздили рідко, хлопці їм сподобались і вони стали часто зустрічатись. Костянтин уподобав собі Галину, яка спочатку з посміхом поглядала на нього з висоти свого „баскетбольного” зросту, але потім звикла, та й справедливо виявилась приказка, що низькі полюбляють високих, а худі повних. Коли строк служби Костянтина почав закінчуватись, вони з Галиною вирішили побратись, батьки Костянтина в листах схвалювали його вибір (мати в нього також була вища батька). Але потрібно було благословення батьків Галини, а вона все відтягувала спільну поїздку до них, тому що батько не любив і зневажав людей маленького зросту, сам і дружина були високі і їсти не лінувались, для зручності кожен сідав на двох стільцях.

Галина декілька разів тихенько розповідала матері про свого нареченого, мати заводила розмову з чоловіком і нарешті він погодився подивитись на Костянтина, бо в селі доброго нареченого не було, та й Галина була з характером і могла своє відстояти. Побачивши майбутнього зятя, батько Галини скривився, але поздоровкався і запросив до столу, випили по чарчині, погомоніли, Костянтин поведився стримано, пити більше відмовився і навіть не зреагував на насмішквате зауваження майбутнього тестя: „Правильно, кому доза, а кому – смерть”. Через декілька місяців Костянтин з Галиною побрались, знайшли роботу в містечку - він автослюсаря, а вона – швачки, отримали кімнату в гуртожитку. Народжувати

Галина поїхала до батьків у село і там залишилась жити, поки дитина трохи підросте, Костя частенько приїздив до неї, сімейне життя складалось щасливо. Але один раз тесть Григорій напідпитку заявив Кості, що той для нього схожий на шура, він би із задоволенням задушив його двома пальцями, а Костя відповів улюбленими словами Олександра Суворова: „Мал золотник, да дорог, велика фігура, да дура”. Це так розлютило тестя, що він ледве не задушив Костю, але дружина і Галя відтягнули, та тепер дорога в село для Кості була закрита.

Після цього випадку Галина перебралась в містечко до чоловіка, батьків стала відвідувати рідко, по господарству їм не допомагала, що дуже не подобалось батькові і він вважав винним в усього „кляте шуреня”, тобто зятя. Коли діти в Галини підрости, то також зрідка відвідували дідуся з бабусею, а коли тестя, який тепер працював водієм на вантажівці в приватного підприємця, не було вдома, то навідувався і Костянтин, разом з дружиною допомагали по господарству. Але як тільки тесть мав приїхати, вони швиденько їхали додому в містечко, тому що про зятя він говорив лише з люттю і погрозами. Костянтин закінчив технікум, працював автомеханіком і славився як спеціаліст своєї справи, тому крім офіційної зарплати мав непогані приробітки, його частенько запрошували ремонтувати приватні автомашини.

Якось під кінець дня на роботу йому передали, що дзвонив якийсь чоловік з віддаленого села і просив терміново приїхати, пообіцяв гарно заплатити і відвезти потім автомашиною додому. Він сказав, що живе неподалік автобусної зупинки, за старим клубом, тому знайти його досить просто. Якраз після закінчення роботи у вказане село йшов автобус, тому Костянтин прихопив валізу із інструментом, задзвонив дружині і поїхав на заробітки. Вийшовши з автобуса, він побачив неподалік старий клуб, знайшов стежку і сміливо пішов шукати потрібну хату, але як тільки зайшов у куці подалі від дороги, сильні пальці схопили його за горло і підняли в повітря.

Слідчо-оперативна група працівників прокуратури і міліції швидко встановила, що загиблу людину задушено руками пізно ввечері, а так як дружина Кості ще рано-вранці заявила про зникнення чоловіка, що поїхав у це село, то сумнівів у особі вбитого не було. Судово-медичний експерт звернув увагу, що під нігтями вбитого була кров і клаптики шкіри, тобто він подряпав нападника. Стало головне питання – хто і чому вчинив злочин, а так як Галина і інші родичі згадали, що тесть обіцяв задушити зятя, то підозра впала на нього. Коли міліція прибула в хату тестя, його там не було і перелякана дружина, що вже знала про вбивство, пояснила, що чоловік ще не повернувся з рейсу у сусідню область. Приватний підприємець також сказав, що автомашини ще не поверталась і водій пізно ввечері дзвонив, що ремонтує її і виїде додому лише вранці. В цей час на вантажівці під'їхав сам підозрюваний, спокійно зайшов в контору фірми і сказав, що замовлений товар привіз, а затримався у зв'язку з поломкою гальм.

Слідчий прокуратури відразу звернув увагу, що одна рука в Григорія перев'язана і попросив розповісти, що з нею сталося, на що підозрюваний спокійно пояснив, що при ремонті автомобіля подряпав руку, що було цілком можливим, але при огляді судово-медичний експерт заявив, що подряпини більш характерні для

виникнення від нігтів людини. Григорій тримав себе спокійно – мене ніхто не дряпав і чого це міліція до мене причепилась. Коли йому сказали, що вбито зятя, він розмашисто перехрестився і сказав: „Земля йому пухом! Шкода Галю і дітей, як вони без нього будуть! А я причому до його смерті, я далеко звідси був?”

Оглянули автомашину Григорія – вона дійсно нещодавно ремонтувалась, але в щілині між скатами задніх коліс слідчий побачив свіжу хвою, яка могла попасти туди лише при заїзді в ліс, а по маршруту була гарна асфальтована дорога і хвої там не могло бути. Запитали Григорія, він відповів – по дорозі зупинявся поспідати в лісопосадці, але до вбивства зятя ніякого відношення не маю, в мене повне алібі. Слідчий вирішив перевірити, звідки ввечері дзвонив підприємцю Григорій (а мобільних телефонів тоді ще не було) і тут виявилось, що дзвінок був не з далекого міста сусідньої області, а з придорожного кафе неподалік села, де сталось вбивство і від цього кафе пряма стежка до місця злочину, а позаду кафе сосновий лісок, де, по показах сторожа кафе, цілу ніч стояла вантажівка Григорія. Виявилось також, що дзвінок на роботу до Костянтина був з придорожного кафе якраз по трасі, де в цей час їхав Григорій.

Почувши про таке спростування його алібі, Григорій люто щіпив зуби, опустив голову, склав руки на животі і лише мовчки крутив головою. Галя попросила слідчого дозволу побачити батька і сказати йому декілька слів: „Чому ти своїх онуків сиротами, а мене вдовою зробив? Чим Костя тебе так тяжко образив?” Григорій з-під лоба поглянув на неї: „Не пара він тобі, такій великій і сильній! Я його як тільки перший раз побачив, то вирішив як щуреня задушить, щоб він наш рід не псував! А тепер ще почув, що він малий та миршавий краще мене заробляє і живе, його люди більше за мене поважають, у сім’ї все має так добре, а до мене донька й онуки навіть приїхати не хочуть. От і вирішив задушить як погане щуреня!”

Після цього Григорій почав давати покази і пояснив, що заздалегідь обдумав весь план вбивства і як організувати собі алібі. Він викликав по телефону Костянтина в знайоме йому сусіднє село ніби для ремонту машини і зробив засідку в кущах, напав на Костянтина і „задушив як погане щуреня”, той подряпав його і валізою з інструментом розбив ногу – Григорія закотив брюки і показав рану. Але вирватись Костянтин вже не зміг, а коли перестав пручатись, Григорій заніс тіло за село і кинув у бур’янах, а валізу із інструментом гарненько заховав, щоб потім забрати – водію в господарстві згодиться. Він подзвонив ввечері своєму підприємцю з кафе, що на місці отримання товару в сусідній області зламалась машина і він її ремонтуватиме (хоча ремонт давно закінчив), тому виїде лише вранці і приїде додому після обіду. Він лише не розрахував, що слідчий додумається перевірити і зможе встановити, звідки були телефонні дзвінки та розкрити злочин.

На суді Григорій розповів про вчинений злочин і його причини, а під час перерви попросив судді дозволу поспілкуватись з улюбленим онуком, який був дуже схожий зовні на нього, але 10-річний хлопчик голосно, із сльозами на очах вигукнув: „ Не хочу з тобою балакати! Ти мого батька вбив, він був найкращий у світі!”. Григорій, опустивши голову, заплакав, а в останньому слові визнав себе у всьому винним, потім став на коліна і поклонившись до підлоги попросив

вибачення в дочки, онуків, дружини і рідних Костянтина. Суд засудив його до тривалого позбавлення волі, з колонії він повернувся тяжко хворим і невдовзі помер, а його онуки завжди стають на захист менших і слабших.

Ніж в спину

Покинула Петра дружина майже рік тому, забрала з собою маленького Миколу, переїхала в сусіднє село до матері. Але зрідка навідувалась – то набрати яблук з домашнього садка, то забрати щось з речей, бо втікала від п'яного чоловіка, як-то кажуть – в чому стояла. Якщо заставала дома Петра, то кожна така зустріч закінчувалась сваркою – що в тверезого на умі, то у п'яного на язиці, та й Галина не дуже себе стримувала в словах і виразах.

Перед Різдвом Галина приїхала не сама – з нею був майбутній чоловік з другом, приїхали вони машиною і користуючись відсутністю господаря забрали рештки речей, але тут прийшов Петро. Був він напідпитку і почав обурюватись, що його залиши не з чим, забрали майже все – навіть подаровані його батьками речі. Коли Галина сказала, що з нею майбутній чоловік Сергій, то Петро висловив відносно колишньої дружини все, що про неї думає, причому в образливій нецензурній формі, згадав її „романи” з іншими чоловіками. Сварка переросла в бійку, знайомий Галини схопив з столу ніж, але його зупинили і вони з речами швиденько пішли до машини. Вже в дворі Сергій прокричав Петру: „Я тебе, гада, все одно заріжу, отримаєш ножа в спину”. Як на ту біду, троє сусідок почули ці слова і одна навіть сказала Петру: „Ти стережись, в одного з тих хлопців наколки на пальцях, видно бувалий зек”. Петро криво посміхнувся: „Я сам з ножом ходжу і не одного кабана і бичка зарізвав, то якщо полізуть, то невідомо, чиє буде зверху”.

Зовні ніби досить звична побутова історія, але фінал в неї виявився незвичним і страшним. Ввечері до Петра зайшов знайомий Гриша, що жив на іншому кінці села і попросив зарізати кабанчика, бо на свята свіжина потрібна. Раненько Петро, який часто виконував таку роботу, поклав у мішок фартух, ножі та інше знаряддя і пішов на заробіток. В дворі господаря було гарне електричне освітлення, тому до сходу сонця кабанчик був зарізаний, осмалений і порізаний, а господар з Петром випили чарку з свіжиною.

За звичаєм Петро отримав кусок свіжини, банку з самогоном і пару карбованців, склав усі речі в мішок і пішов додому. Йти йому було недалеко, вночі випав невеликий свіжий сніжок і Петро вирішив скоротити шлях – йти навпростець полем. Господар Гриша провів його до воріт, Петро через пару метрів обернувся, помахавав рукою і пішов. Приблизно в цей час сусідка Петра побачила, що до його будинку підїхала машина з Галиною, Сергієм і двома незнайомцями, побачивши темні вікна вони спитали, де Петро, Мотря сказала, що пішов до Гриші колоти кабана і вони поїхали.

Коли сонце піднялось високо, сусідка Петра вирішила сходити в „кооперацію” – свіжого хліба та ще дечого купити, за нею побігла вірна Жучка, але коли вийшли на дорогу і були навпроти двору Петра, то Жучка раптом побігла в лісопосадку над полем і почала там гавкати і скавучати дуже недобре. Мотря

покликала собаку, але та не хотіла йти, Мотря зайшла в посадку і зойкнула – там лежав мертвий Петро з ножем в спині.

Прокурор, слідчий, міліція і судово-медичний експерт приїхали досить швидко, слідчий оглядав місце події, експерт - труп, а міліція почала шукати свідків. Мотря і ще дві сусідки зразу сказали, що тільки вчора приятель Галини, Сергій погрожував зарізати Петра, „всадити ніж в спину”, а одна театральним шепотом повідомила, що він весь в наколках - „страшний зек”. Шукати Галину, Сергія і двох його друзів довго не прийшлося – вони спокійно обідали в хаті батьків Галини, нещодавно повернувшись з району, де Галина й Сергій подали заяву про реєстрацію шлюбу. В Сергія дійсно була наколка на руці – якір і серце, зробив її під час служби на флоті, але мав він і судимість – років з п’ять тому відсидів рік за хуліганство, бійку в барі, але давно, як кажуть „зав’язав”.

Побачивши у вікно міліцію, аж п’ять чоловік, компанія дуже здивувалась, Галина навіть сказала, що приїхали мабуть самогон шукати, щоб було чим Різдво зустрічати. Але коли старший групи майор міліції суворо наказав сидіти і мовчати, та по одному виходити в сусідню кімнату, де давати пояснення, всі зрозуміли, що сталось щось дуже серйозне. Першу покликали Галину і почали питати, де були вранці, чи бачили Петра, про що з ним балакали, чи не сварились знову, чи не бились, хто мав з собою ножа. Вона обурилась – кому цей п’яндига потрібен, Сергій пригрозив йому згрячу, за образу Галини, ніхто Петра не чіпав і чіпати не збирався. А чому Петро їм поскаржився і чому міліція кожному п’яниці вірить, то вона не знає і не розуміє. Коли ж їй сказали, що декілька годин тому Петра знайшли з ножем в спині, Галина заголосила – колись вона його кохала і якби не горілка, ніколи б не покинула, він тверезий хорошою людиною був, шкода його дуже.

Але вбивство є вбивство і його треба розкривати, а саме на цих людей падала найбільша підозра. Міліція забрала всю компанію в сільраду, розсадила по різних кімнатах і почала ретельно допитувати, а майор ходив по черзі до кожного, щоб виявити розбіжності в показах, незвичну поведінку і в результаті знайти і розкрити злочинця. Всі заперечували будь-яку причетність до смерті Петра, а Сергій пояснив, що вранці зупинялись біля хати Петра, бо він хотів вибачитись перед ним за скандал і погрозу. Приїхав і прокурор району, старий досвідчений спеціаліст, коротко поспілкувався з кожним і сказав майору міліції, що не бачить серед них вбивці.

Тим часом проводився ретельний огляд місця події та трупу, старались знайти якісь сліди та докази, щоб розкрити злочин. Судово-медичного експерта вразила одна річ – великий важкий ніж встромлено в спину по рукоятку, але лезо йшло горизонтально, що дуже незручно для удару. Сліди показували, що останні метри Петро йшов зигзагами, падаючи і піднімаючись, мішок з свіжиною і інструментом лежав метрів 30 позаду, а перший слід падіння був ще метрів за 15 позаду і там декілька крапель крові, а дорога, де ходили люди, була ще метрів за 100. Щоб не затоптати ймовірні сліди злочинця, група йшла паралельно слідам загиблого, по сніжній цілині і всі добре бачили, що до першого місця падіння від трупу йде слід однієї людини. Отут, де сліди крові, його догнали й зарізали – безпелаяційно заявив один з понятих, молодий хвацький хлопець, але другий

понятий, старша людина, вчитель математики, попросив усіх зупинитись і уважно поглянути навкруги.

Слідчий уважно подивися і покликав експерта-криміналіста: „Сфотографуй все навкруги і щоб було добре видно, що до цього місця з обох боків ведуть сліди лише однієї людини і сфотографуй декілька його слідів, щоб було зрозуміло, що за ним не йшли слід в слід. А тепер хлопці, дайте сюди мішок з інструментом, оглянемо його”. Коли підняли мішок і злегка струснули, з розрізу над свіжиною висунулось лезо маленького ножа, яким звичайно шкребуть смаленого кабана. З другого боку мішка прорізу не було, а в мішку не було ножа, яким колють кабана – „Думаю, що саме цей ніж в спині загиблого – сказав слідчий – видно, він лежав кінчиком до спини і коли Петро посковзнувся і впав, то ніж прорізав мішок і ввійшов в спину. Петро згарячу піднявся, через проріз мішок зіскочив з ножа, Петро ще декілька метрів пройшов з мішком, потім кинув, пішов далі, але до людей не дійшов і загинув”.

Всі вийшли на дорогу, в цей час підїхали прокурор і майор міліції і сповістили: „Кололи компанію Галини, це не вони, вбивцю треба шукати в іншому місці”. Слідчий пожартував: „Краще пошукайте гарної свіжини від кабанчика... Немає тут вбивства, це нещасний випадок!”. Місцеві жителі, що зібрались навкруги, обурено загули – який же це нещасний випадок, ми вам вбивць назвали, а ви... Тоді з представниками сільради та громади, прокурором, керівниками міліції, судово-медичним експертом ще раз пройшли по місцю події і всі впевнились, що це дійсно випадкова трагедія. Правда, один дуже цікавий мужичок заявив, що він бачив у кіно, як із спеціальної безшумної зброї стріляють ножами на сотні метрів і тут також таке можливо, але в селі його всі добре знали і лише посміялись.

Коли після організованої головою сільради вечері члени групи вийшли до машин, до них підійшли, тримаючись під ручку, Галина й Сергій і подякували, що так швидко й правильно в усьому розібрались, а Сергій вигукнув: ”Клянусь Богом, більше нікому в житті погрожувати не буду!”. Всі дружно посміхнулись.

„Надійна” схованка

Степан працював заступником начальника районного відділу міліції і вже збирався на пенсію, але йому запропонували посаду начальника міліції в сусідньому районі і він, порадившись, як завжди, з дружиною, погодився. На новій роботі чекала приємна несподіванка – в містечку неподалік міліції, в тихому провулку нещодавно збудували будинок з двома службовими квартирами і одну дали йому. Будинки тоді будували без особливих прикрас і витребеньок, головним було зручність в користуванні і невелика вартість, помешкання районних керівників мало відрізнялись від сусідських будинків трактористів чи водіїв. Степан швиденько перевіз сім'ю і домашнє господарство – свиней, курей, гусей та іншу живність, без якої він, сільський хлопець, життя не уявляв. Він і виглядав сільським хлопцем, а коли був без міліцейської форми, більше скидався на колгоспного тракториста – батько його був тракторист і сам Степан починав

трудова діяльність на тракторі. Саме за цю зовнішність він у попав на новому місці у цікаву історію.

Повернувшись якось з роботи, Степан перевдягнувся в старий поношений одяг і зайнявся господарством – викинув гній від свиней, полагодив курям загорожу, вже стемніло, він включив світло на хліві, взяв березового віника і почав підмітати подвір'я. Раптом від паркану хтось його покликав: „Господарю, господарю, йди сюди, твоя допомога потрібна!” За парканом стояв незнайомий чоловік років сорока і тримав за кермо новенького, дуже престижного тоді червоного мотоцикла „Ява-350”. Степан підійшов до паркану і незнайомиць сказав, що в нього зіпсувався мотоцикл і попросив поставити його на ніч в хліві, а вранці він приїде і забере, а за це поставить „могорич”. Нічого дивного в проханні незнайомця ніби не було, але Степана насторожило, чому мотоцикліст не залишив мотоцикл на сусідній вулиці з приватними будинками, по якій їздило багато транспорту, а зайшов в тупиковий провулок, не мав шолома і на руці в нього було татування перся. Та він вирішив в'яснити це пізніше, разом з незнайомцем завіз мотоцикл в дров'яний сарай, на всяк випадок запам'ятав державний номер, а незнайомиць сказав, що приїде раненько, годині о п'ятій, щоб потім встигнути на роботу і пішов в сторону автовокзалу.

Зайшовши в квартиру, Степан записав номер мотоцикла в блокнот, який лежав поряд з телефоном, перевдягнувся, помився і як завжди перед сном подзвонив черговому райвідділу міліції, щоб бути в курсі всіх новин. Черговий розповів, що особливих пригод не було, затримали двох п'яних дебоширів, трьох водіїв-порушників, але декілька хвилин тому подзвонив директор місцевої школи, що в нього від хати вкрали куплений два дні тому мотоцикл. Степан перебив чергового: „Червона „Ява-350”, державний номер який-то?”, той підтвердив і здивовано запитав: „А ви звідки знаєте? Мені лише хвилини три назад подзвонили. Може директор школи вже до Вас звертався, він Ваш недалекий сусід?” Та Степан заперечив цю здогадку і наказав, щоб назавтра на половину п'ятої ранку до нього додому прислали групу захоплення, в повному спорядженні, але приїхати потрібно тихо, щоб ніхто нічого не помітив.

Незнайомиць приїхав „Москвичем” з будкою, який в народі прозвали „пиріжком”, постукав тихенько у вказане Степаном вікно, той виглянув, показав рукою в сторону хліва і через хвилину вже був у дворі в тій самій одежі, як увечері напередодні. Машина вже стояла біля замкненого хліва і двері будки були відчинені, водій і незнайомиць чекали господаря і підганяли жестами, щоб він швидше рухався. Степан же без поспіху дістав з кишені ключа, витер його об долоню, відкрив і зняв навісний замок, повісив на цвях біля дверей і відчинив двері хліва. Обидва незнайомиці швиденька забігли в хлів, схопились за руль та багажник мотоцикла і почали викочувати його, але з п'їтьми хліва до них рушило четверо працівників міліції, в бронезилетах і касках, з автоматами в руках (Степан спеціально наказав прибути у всеозброєнні, щоб провести практичну перевірку боєготовності своїх підлеглих).

Чоловік, що привів учора мотоцикл, зовсім не очікував такого повороту подій, тому злобно подивився на Степана, брудно вилаявся і пригрозив, що коли відсидить, то обов'язково приїде і приріже „міліцейського стукача”. Але ще

більше він не чекав почути від одного з працівників міліції: „Ти, злодій, чого нашому начальнику міліції погрожуєш? Ми його зачепити нікому не дамо”. І тут водій „Москвича” сплюнув і засміявся: „Ти, дурню, казав, що в надійному місці мотоцикл сховав, що десь цього чоловіка раніше бачив, мабуть в якійсь зоні, а ти його просто без форми не впізнав. А я відразу також подумав, що десь цього дядька бачив, його портрет, тільки в міліцейській формі, нещодавно друкували в районній газеті”. Після оформлення необхідних документів мотоцикл повернули директору школи, двох затриманих, раніше судимих за крадіжки, відправили в слідчий ізолятор чекати суду.

Районне містечко було невелике, мало одну школу і її директор, депутат районної ради, був шанованою людиною, тому коли через декілька днів він запросив до себе „на стопку чаю” начальника міліції, Степану було незручно відмовитись. За столом зібрались також прокурор району, суддя, міський голова, завідуючий райвно, ще декілька шанованих в містечку людей. Після декількох тостів слово взяв суддя, найстаріший з присутніх, який пожартував, що за сорок років його суддівської практики були в районі різні начальники міліції, але щоб затримував злодіїв з вкраденим на власному подвір’ї – такого ще не було. Прокурор пожартував, що це прояв великої довіри населення до міліції – вони навіть вкрадене довіряють їм охороняти. Степан спробував образитись, але всі присутні дружно засміялись, заплескали в долоні і суддя заявив, що це дружні жарти і віднині Степан повноправний шанований член їх містечкового товариства.

Коли через декілька років Степан пішов на пенсію, то залишився в цьому містечку і викладає в школі основи правових знань, учні із захопленням слухають його розповіді про випадки з міліцейської практики.

Вона ж мене образила...

Маленьке дівоче тіло ледь виглядало з розсунутої копиці соломи і якби не яскрава червона спідниця, загорнута аж під шию, вбиту могли досить довго не помітити. Сусідський дідусь йшов раненько порибалити і звернув увагу саме на розсунуту копичку, а потім побачив щось яскраве і підійшов ближче. Спочатку він грішним ділом подумав, що якась дівчина, перепивши вчора на весіллі, гралась с хлопцями в соломі і тепер відсипається, але положення тіла і закривавлена голова підказали іншу, страшну думку.

Весілля було не дуже бучне – наречений і наречена були з неможливих невеликих родин, він вчився в ПТУ на будівельника, вона в іншому ПТУ на ткалю, кожен запросив по декілька найближчих друзів. Після вінчання сіли за столи, горілки було вдосталь, співали і танцювали, кричали гірко нареченим і друзкам. В перервах між застіллям гості гуляли по леваді біля будинку, молоді хлопці з дівчатами цілувались, обнімались – все як на звичайному сільському весіллі. Порозходились далеко за північ, частина ночувала в хаті нареченого, інші в його рідних та знайомих, тому ніхто не звертав уваги, хто з гостей де подівся.

Але страшна знахідка в копиці відразу перервала сон і підняла всіх на ноги. Старші люди злякано хрестились, дівчата плакали, хлопці нервово ходили, опустивши голови, всі думали над одним – хто так познущався над старшою дружкою. З районного центру прибула слідчо-оперативна група на чолі з прокурором і начальником міліції, слідчий з експертами оглядали місце події, інші допитували свідків. Слідів навколо місця події по леваді було безліч, та й на траві сліди були нечіткими, по них не можна було встановити, хто саме їх залишив. Слідчий вирішив розширити коло пошуків і в метрах 50 від трупу знайшли яскраву губну помаду і окремо ковпачок від неї, наречена відразу впізнала, що це помада вбитої Людмилки, старшої дружки.

Людмилка, як її всі називали, була невеличкого зросту, струнка, з гарним личком, пишним чорним волоссям, що вабило до неї хлопців. Але їй ледь виповнилось 18 років і вона мала нареченого, що служив строкову службу в армії, вони постійно переписувались і рахували дні, що залишились до демобілізації. Тому на залицяння хлопців вона відповідала посмішками і грозила маленьким пальчиком – не можна, в мене є наречений! З нареченою вони були подружки, жили в одній кімнаті гуртожитку, тому Людмилка радо пішла старшою дружкою. Старшим дружкою з боку нареченого був Сергій, також його товариш по ПТУ, високий міцний хлопець, трохи схожий на її нареченого Миколу. Згідно весільних звичаїв дружки мусили обніматись, цілуватись, танцювати разом, Сергій поводився досить чемно, тому коли під час чергової перерви він запропонував трохи прогулятись, Людмилка не побачила в цьому нічого поганого.

Вони вийшли на леваду позаду хати, де було весілля, пішли стежкою, розмовляючи на різні теми – про навчання, друзів, погоду, як кажуть, аби не мовчати. Сергій пригорнув Людмилку за плечі, потім поліз цілуватись, вона вийняла з сумочки губну помаду і почала сильно малювати губи – щоб не чіплявся (раніше це їй неодноразово допомагало). Але раптом Сергій озвірів – вирвав з рук помаду і відкинув подалі, потім затиснув їй рота і потягнув до копички соломи. Людмилка скажено пручалась, та Сергій з силою опустив їй на голову свій важкий кулак і вона безсило повисла на його руках.

Коли Людмилка прийшла до тьми, одяг на ній був пошматований, вона спробувала опустити спідничку, щоб прикрити голе тіло, але Сергій, що лежав поряд, не дав – він хоче все повторити знову. Людмилка заплакала в безсилій люті і почала обзивати Сергія всіма поганими словами, які вона знала, а потім пригрозила – прийде з армії Микола, він кривдника точно вб'є. Сергій знову оскаженів і наніс декілька ударів ногою, взутою у важкий яловий черевик, по маленькій голівці, потім навалився на неї і почав знущатись над нерухомим тілом. Після цього він пішов до річечки, що текла неподалік, старанно вмився, помив від крові черевики, привів до порядку свій одяг і підійшовши до двору з іншого боку спитав хлопців, чи не бачили вони старшої дружки Людмили. Хтось відповів, що вона видно пішла десь з дівчатами і на цьому розмова закінчилась.

При допитах ніхто з гостей з перепою не міг згадати, де і коли поділась з весілля Людмилка і хто з нею ходив на леваду, чи може хтось заходив чужий, чи був шум біля копиці. Судово-медичний експерт при зовнішньому огляді трупу встановив, що потерпіла була згвалтована, а смерть вірогідно настала від декількох

ударів по голові ногою, взутою у важке взуття, але в ту осінню пору таке взуття було на більшості хлопців. Після огляду місця події в сільраді провели нараду слідчо-оперативної групи і експерт-криміналіст сказав, що на ковпачку від губної помади є відбиток пальця хлопця, бо в дівчинки пальчики малесенькі, а цей відбиток великий, тому потрібно взяти відбитки пальців у всіх хлопців.

Хлопці похмуро заходили в кімнату сільради, де працівники міліції відбирали відбитки пальців, покійно простягали руки і лише Сергій почав доводити, що це грубе порушення прав людини, він буде скаржитись і не захотів здавати відбитки. Люди почали тихенько перемовлятись, але тут голова сільради приніс склянку, з якої Сергій щойно пив воду – після випивки його мучила спрага і він в шалашу взяв чисту склянку. Експерт-криміналіст обробив склянку спеціальним порошком, уважно подивився на відбитки, порівняв з відбитком на ковпачку від губної помади і з посмішкою сказав начальнику карного розшуку – ось вам підозрюваний, беріть його.

Сергія затримали, коли він намагався сісти в автобус, який їхав з села, при допиті він продовжував обурюватись, називав це провокацією, вимагав негайно викликати адвоката. З нього зняли черевики і судово-медичний експерт знайшов на них краплинки крові – потім в лабораторії експерти встановили, що це кров потерпілої. Подальші допити Сергія проводили з адвокатом, він спочатку намагався викрутитись, висував алібі, але після ознайомлення з висновками експертиз і показами свідків поспілкувався один на один з адвокатом і почав давати правдиві покази. Найбільше здивувало слідчого, коли Сергій спитав, чи відпустять його здати в ПТУ випускні іспити – він хоче мати свідоцтво про закінчену освіту, воно йому в житті пригодиться, бо інакше буде порушення його прав людини. Прийшлося пояснити, що відпустять його не раніше ніж років через 10, а треба було думати про права людини Людмилки, її батьків і рідних, на що Сергій презирливо пирхнув.

На суді Сергій поводився зухвало, виявляється, його на весіллі обурило, що Людмилка не захотіла погодитись з його, гарного молодого хлопця, домаганнями, а потім ще тяжко образила, чого він не зміг стерпіти, тому просто декілька разів вдарив, не бажаючи вбити. Судово-психіатрична експертиза визнала його осудним, але вказала, що він має ознаки манії величі, яку потрібно лікувати. Почувши, що прокурор просить призначити йому 15 років позбавлення волі, Сергій в останньому слові заявив, що такі люди, як він, потрібні державі і його належить засудити умовно. Суд засудив Сергія до тривалого строку позбавлення волі і призначив примусове лікування в психіатра. На суді стався ще один інцидент – охоронець підсудного помітив, що один з присутніх в залі людей скося поглядає на Сергія і щось ховає під одягом. Молодого хлопця затримали під час перерви і під одягом знайшли великий гострий ніж – це Микола повернувся з армії і вирішив помститись вбивці його Людмилки. Суддя і прокурор запросили Миколу в кабінет і пояснили, що таким вчинком він лише зіпсує життя собі і родині, краще Сергія суворо покарають згідно закону.

Згорів би ти ясним вогнем...

Було це багато років тому, коли автор цих рядків тільки починав робити в прокуратурі і чув про цю справу з вуст досвідчених прокурорів, як приклад необхідності чуйного ставлення до людини. Багато деталей забулось, дещо добавлено для літературного оформлення, тому сьогодні це швидше всього бувальщина.

Петро подобався Оленці ще з школи – високий, чорнявий, з блискучими очима. Ще й нікому спуску не давав – побоювались його навіть старшокласники. До армії просто зустрічались, вона йому весь час писала в військо теплі листи, а коли Петро повернувся, то майже відразу й побрались.

Отримавши в армії спеціальність механіка-водія, Петро швидко знайшов собі роботу тракториста в колгоспі, а Олена за цей час вивчилась на доярку, так що жити було за що. Поселились спочатку в хатинці померлої бабусі Олени, а потім тихеньку звели своє житло. Жили собі, кохались, з'явився первісток, потім ще троє, було Олені чим вдома займатись.

Все було добре, але Петро все частіше почав зазирати до чарки, а як вип'є, то починав розпускати руки до всіх, хто під руку попаде, діставалось і Олені, а потім і старшим дітям. Олена ховала від рідних та сусідів синці, тихенько плакала на самоті, але піти від Петра не наважувалась – кохала вона його і такого, та й дітей як самій виховувати?

Як Олена починала сварити Петра, то він часто повторював: „А згоріла б ти ясним вогнем” і ніхто не думав, що ця фраза стане для нього фатальною. Коли Олена носила під серцем п'яту дитину, то Петро вже почав запивати, як кажуть „до чортиків”, на роботу ходив рідше, як до місцевого бару, пропивав усе, що міг знайти. Коли Олена отримала допомогу по пологах, то вирішила закупити продукти та речі для дітей. Взяла частину грошей і пішла по магазинах, а коли повернулась, то Петра вдома не було. Кинулось до схованки з грошима – а там пусто. Заплакала вона і взяла її жалість до себе та дітей і страшна злість до Петра – а тут і він сам з'явився.

Був добряче напідпитку і простягнув Олені „здачу” – декілька зім'ятих карбованців. Вона через сльози почала його лаяти – за що тепер житимемо і дітей годуватимемо, де твоя совість. Петро визвірився – не твоя справа, я господар в хаті і вдарив вагітну дружину ногою в живіт. Олена не витримала, нарешті в неї увірвався терпець – вона схопила копістку, якою мішала їжу свиням і почала бити Петра – по плечах, по руках, по голові – куди попало. Петро впав і почав кричати на неї „А згоріла б ти ясним вогнем”, а вона, не пам'ятаючи себе з горя і люті відповіла „Горів би ти сам ясним вогнем!”. Неподалік стояла банка з гасом, Олена схопила її, облила Петра і підпалила, він страшно закричав, трохи пробіг і впав. Горів він не ясним вогнем, а чадів з страшним смородом. Олена ніби проснулась від страшного сну і побігла до сусідів, у яких був телефон, але „Швидка” лише констатувала смерть.

Затримання Олена сприйняла спокійно, лише попросила не залишити дітей без догляду, але в неї і загиблого чоловіка була велика рідня, тому дітей відразу забрали родичі. Справа попала до молодого слідчого, тому спочатку Олену

обвинувачували в умисному вбивстві з особливою жорстокістю, за що передбачалось покарання до 15 років позбавлення волі. На слідстві Олена розказала все з початку сімейного життя, згадала всі радісні та болісні хвилини, але деталі вчиненого злочину згадати не могла – все пливло як у тумані.

Недосвідченого слідчого дивувало – як вона не пам'ятає всіх обставин свого злочину і як змогла вбити чоловіка, якого так кохала. Пройшло багато років і цей слідчий, вже займаючи високу посаду в прокуратурі області, розповідав на навчальних семінарах молодим слідчим про цю справу і говорив, що згадує її з соромом – потрібно було відразу зрозуміти цю нещасну жінку і не арештовувати її, та й злочин відразу їй кваліфікувати інший.

П'яту дитину Олена народила в слідчому ізоляторі, з нею ж сиділа в залі судового засідання. Покази вона давала крізь сльози, плакали в суді родичі не тільки її, а й вбитого Петра. Дітей в зал суду не пустили, але на кожній перерві суддя, ветеран війни, давав можливість поспілкуватись їй з старшими дітками. Свідки показали, як п'яний Петро знущався над нею і дітьми, як вона ховалась від нього по сусідах чи на горіщі в хліві, в бур'янах на городі. Сусід розповів, як побивалась та плакала Олена, коли лікар швидко сказав, що нічим Петру не допоможеш – він мертвий.

Прокурор попросив визнати її винною у вбивстві з особливою жорстокістю і призначити покарання – 12 років позбавлення волі. Зал невдоволено загув, але суддя постукав по столі – тиша! Адвокат заявив клопотання про перекваліфікацію її дій на вбивство в стані сильного душевного хвилювання, викликаного систематичним знуцанням та протизаконним насильством з боку потерпілого. Олена в останньому слові визнала себе винною і через сльози попросила пожаліти її п'ятьох маленьких діток. Суд пішов у нарадчу кімнату, всі троє суддів були чоловіками і люди чекали на суворий вирок.

Нарада тривала недовго і ось прозвучало „Встати! Суд іде!”. Головуючий суддя спокійно зачитував обставини злочину, встановлені судом, але кожен хотів закричати: „Яке ж покарання?”. І ось нарешті прозвучало: „Перекваліфікувати злочин... та призначити покарання у вигляді позбавлення волі строком на три роки...УМОВНО” Зал вибухнув оплесками, підсудну швиденько випустили з „клітки” і в оточенні дітей, рідних та друзів майже винесли з залу. Поки вона виходила, десятки людей тиснули руки суддям, адвокату, а один нестриманий дідок навіть підбіг і тицьнув дулю прокурору (він не знав, що прокурор і сам жалів цю жінку, але йому зверху сказали ”так потрібно, бо інакше стільки чоловіків сплять...”).

Давно вирости ці діти, мабуть мають вже своїх дітей, можливо дехто і онуків, але сподіваюсь, що серед них немає тих, хто намагається випити всю горілку, знущається над своїми близькими та рідними.

Двора підмітав...

Село було велике, в ньому розміщувалась центральна садиба найбагатшого в районі колгоспу, люди заробляли добре, але віддаленість від райцентру і великих доріг давали спокій і тишу. Дільничний міліціонер нещодавно пішов на пенсію в званні майора, а на його місце прислали молоденького лейтенанта, батьки якого працювали в цьому колгоспі, але жили в сусідньому селі. Коли в насосній станції біля водонапірної башти в понеділок раненько вранці слюсар ферми Сергій знайшов вбитого залізним прутом оператора Миколу, для села це була надзвичайна подія. Молодий дільничний відразу побіг за порадою до старого колеги, але той напередодні поїхав провідати доньку на Одещину, тому розкривати злочин прийшлося лейтенанту з слідчо-оперативною групою з району.

Огляд місця події дав небагато – труп Миколи лежав горілиць посеред невеликої кімнатки, ніяких слідів злому чи боротьби не було. В кутку на столі працював невеличкий старенький телевізор, канапа, покрита засмальцьованим коричневим дерматином, стояла під стіною навпроти, на стіні висів пульт управління водонапірною баштою, в кутку – невеличка грубка. Відбитків пальців експерт-криміналіст знайшов безліч, але більшість з них були покриті пилом, та й заходили до Миколи постійно то працівники ферми, то знайомі чи односельці. Закривавлений залізний прут-коцюбка лежав на підлозі поряд з трупом, але слюсар з ферми відразу заявив, що саме цим прутом гортали дрова і вугілля в грубці зимою, а на літо він стояв поряд з грубкою, на його брудній поверхні виявити відбитки рук було неможливо.

Перевірили на причетність до вбивства слюсаря Сергія, але в нього було безспірне алібі – він ввечері заходив до Миколи, щоб той відключив воду на фермі, після чого дві доярки бачили Миколу живим і здоровим. Потім Сергій пів ночі лагодив насоса на фермі, щоб вранці доярки мали воду і полагодивши пішов до Миколи, щоб той подав воду і знайшов захололий труп. Чужих в селі ніхто не бачив, ворогів Микола нібито не мав, у свої тридцять років був неодружений, жив з батьками, горілкою не зловживав. Зібравшись в сільраді працівники міліції спільно з сільським головою та активістами перебрали всіх раніше судимих, місцевих хуліганів та п'яничок, але кандидата на вбивцю ніхто назвати не зміг. Засідали довго і сільський голова доручив черговій організувати чаю з бутербродами, а чергувала якраз Степанида, відома на все село пліткарка. Коли вона принесла частування і розставляла перед людьми, то заступник начальника міліції довгенько дивився на неї, а потім запитав: „Ти чого так довго думаєш, що нам цікаве про цю справу розповісти ?”

Степанида почервоніла, опустила очі, ніби знітилась і випалила: „Та все село знає, що до Миколи вечорами Галька Вервечкова заходила, і в той вечір також була!” Сільський голова здивувався : „Та вона ж хоча і красуня, але ж за нього років на п'ять старша, має чоловіка і дітей двійко, спокійна роботяща жінка, передова доярка!” Але Степаниду вже „прорвало” і вона розповіла, що Гальки чоловік тільки каже, що в районі працює, а його за п'ятику давно вигнали, він цілими днями від людей ховається – то в лісі ягоди чи гриби збирає, то рибу ловить,

а вечорами жене самогон і пиячить. А ще Галька дояркам жалілась, що її чоловік пропив свою чоловічу силу і вона хоче його покинути і знайти малопитущого.

Швиденько знайшли і привезли чоловіка Гальки, але допитати його не вдалося – він від горілки ледве тримався на ногах і тільки щось незрозуміле белькотів. Галька прийшла з червоними заплаканими очима і при допиті підтвердила, що зустрічалась з Миколою, хотіла розлучитись з чоловіком – навіщо їй цей алкоголік, ще й руки до неї простягає, як нап'ється. Микола, хоча й був молодший, але їй подобався, малопитущий, роботящий, вони мріяли побудувати гарну сім'ю. Та вона впевнена, що її чоловік Миколу не вбивав – коли вчора ввечері повернулась від Миколи, чоловік лежав п'янучий і діти сказали, що вже години три лежить. Діти були такого віку, що багато чого розуміли – 12 і 10 років, при допиті підтвердили слова матері, хоча про батька відгукувались недобре, а 12-річний син показав на руках синці від палиці – батько побив, коли хотів забрати в нього пляшку.

Потрібно було знову радитись і шукати вбивцю, але на цей раз вирішили поговорити з місцевими пліткарками, „бабським радіо”, як кажуть в народі, а щоб вони були відвертішими, говорили з кожною поодиноці. Виникло декілька версій, але при перевірці вони не підтвердились, що засмучувало працівників міліції, а особливо молодого дільничного інспектора – йому так хотілось показати свої здібності. Одна з жіночок сказала, що на Гальку заглядався чоловік, від якого втекла жінка з дитиною, Олексій живе сам на околиці села, але Галька не захотіла з ним мати справу і зустрічалась з Миколою.

Привезли Олексія з гаража, де він працював слюсарем, тримав він себе спокійно, але в очах було щось неприємне. Допитував його працівник карного розшуку з району, Олексій не заперечував, що Галька йому подобалась і він пропонував їй покинути чоловіка-п'яницю і жити з ним, але вона відмовилась і на цьому все скінчилось. Миколу він звичайно знав, той був набагато молодшим, ніяких стосунків між ними не було, про вбивство він почув в гаражі від людей. Для перевірки працівник міліції задав стандартне питання – де Олексій був і що робив в момент вбивства. Той пояснив, що в неділю ввечері він порав вдому худобу – корову та свиней, замітав подвір'я, а воно в нього велике, потім дивився телевізор, показували футбол і навіть описав один цікавий момент, який працівник міліції також бачив. Дільничний інспектор якраз оформляв папери в цьому ж кабінеті і раптом щось його насторожило в показах Олексія – в неділю було релігійне свято і дуже дивно, що той підмітав подвір'я. Він передав колезі записку, щоб він під якимось приводом затримав Олексія, скочив на свій мотоцикл і поїхав до його хати.

Повернувшись, лейтенант доповів заступнику начальника міліції, що з'явився серйозний підозрюваний і потрібно його раптово „розколоти”. Вони зайшли в кабінет, де з Олексієм велась розмова про його сусіда, раніше судимого за крадіжки, Олексій був спокійний і розслаблений, не звернув навіть увагу на тих, хто зайшов. Заступник начальника міліції поклав йому руку на плече і різко запитав: „Де закривавлений одяг сховав?” Олексій побілів і аж підскочив – „Я в цей час худобу порав, потім футбол дивився !” Але тут йому в обличчя дільничний – „Немає в тебе ні корови, ні свиней, та й двір рік не метений, телевізор давно не працює ! За що вбив Миколу ?”

Олексій люто подивився на нього, потім опустив голову, обхопивши її руками – тепер не викрутитись, краще признатись в усьому. При допиті він розповів, що Галька подобалась йому давно – коли ще вчилась в школі, але одружився він з іншою, в них народилась дитина. Олексій вважав себе дуже розумною і здібною людиною, яку чомусь не розуміють і не цінять. На його думку, йому в школі занижували оцінки, спеціально „зрізали” на вступних іспитах до інституту, не цінували в ПТУ, де він вчився на слюсаря і зробив декілька винаходів, які не визнали із заздрощів. Не цінувала його і дружина, тому в нього інколи виникали приступи люті і тоді він її бив, та вона від нього втекла, він хотів одружитись на Гальці, але та відмовила, хоча він знав, що вона хоче поміняти чоловіка-п'яницю. Він продовжував пропонувати Гальці свої „руку та серце”, та вона стала його уникати, а він слідкував за нею і побачив, що вона проміняла його, розумну і здібну людину, на „сопляка” Миколу. Це дратувало його і коли в неділю він побачив, як Галька виходить від Миколи і вони на порозі цілуються, а Микола потягнув за хустку жінки і вона сміючись сказала, що відірвав нитку від хустки, а той пожартував, що буде про неї пам'ять.

Олексія охопила невимовна лють, він зачекав трохи, зайшов до Миколи, який чемно з ним поздоровкався і дивився далі телевізор, де якраз показували футбол, той самий цікавий момент. Микола крутив на палець нитку від хустки, Олексій заскреготав зубами, схопив коло печі коцюбу і наніс страшний удар, бідний коханець лише зойкнув. Витерши ручку коцюби, щоб не було слідів пальців, Олексій кинув її на підлогу, зірвав з пальця вбитого нитку від хустки Гальки і швиденько, темними провулками побіг додому, вдома ретельно оглянув одяг – крові не було, але на всяк випадок сховав його в старому хліві на горищі, а нитку поклав за ікону. Слідчий потім вилучив цей одяг та нитку і експерт при ретельному огляді знайшов на них дрібні крапельки крові і довів, що це кров Миколи. Коли Олексія спитали, чому він розповів працівнику карного розшуку, що порав худобу і підмітав подвір'я, він посміхнувся – той хлопець явно з міста, сільського життя не знає і не поїхав би перевіряти, чи є в нього худоба, особливо після того, як він сказав, що також бачив цей епізод футболу по телевізору.

Судово-психіатрична експертиза встановила, що в Олексія є певні ознаки психічної хвороби „манія величчя”, але він осудний і повинен понести кримінальне покарання. На суді Олексій дав детальні покази про вчинене, але коли допитували як свідка Гальку, він заявив, що зробив це заради їх майбутнього спільного життя і вона мусить чекати його. Почувши це, Галька злякано перехрестилась – „Господи спаси!” Суд призначив Олексію тривалий строк позбавлення волі і яка його подальша доля – невідомо. Чоловік Гальки помер від горілки через декілька місяців, вона знайшла собі вдівця і живе з ним, але носить квіти на могилу Миколи, який загинув через кохання до неї.

За кмітливість при розкритті вбивства дільничний міліції був захочений керівництвом, при цьому начальник УВС сказав, що лейтенант далеко піде. Його слова виявились пророчими, в даний час кмітливий підполковник керує одним з районних відділів міліції.

Замість весілля – похорон *

Гості, що прийшли на весілля Сергія та Насті, побачили на зачинених воротах садиби зав'язану чорну хустку і страшний напис „Похорон Сергія відбудеться завтра о 13 годині”. Жінки заплакали, чоловіки похнюпились і всі мовчки почали розходитись по домівках, щоб приготуватись до жалобної церемонії.

Після закінчення 2 курсу автотранспортного технікуму Сергія направили на практику у автобусний парк віддаленого району, там він поселився в робітничому гуртожитку і почав привчатись до самотійного життя. В його батьків було четверо дітей – три доньки і найменший, довгоочікуваний синок. Сім'я була працююча, дружна, батько працював водієм міського автобуса, мати куховарила в їдальні автобусного парку, діти народжувались через 2-3 роки і привчилися доглядати за меншими. Сергійко був найменшим, але, трохи підрісши, завжди допомагав батькам і сестрам по господарству – спочатку годував курей і гусей, виривав зілля на городі, а потім навчився робити всю хатню роботу. Батьки працювали багато, зате змогли збудувати чималий власний будинок на околиці міста, на тихій вузькій вуличці, що виходила на широкий центральний проспект.

Вечорами хлопці в гуртожитку не засиджувались – гуляли по парку, ходили на танці, знайомились з дівчатами. Саме на танцях Сергій познайомився з Настею, яка також була на практиці після закінчення двох курсів медичного училища. Вона була на три роки молодша, батьки Насті жили в селі неподалік, сумлінно працювали в колгоспі і свою доньку виховували як майбутню добру господиню. Тому коли Сергій декілька разів запросив Настю до себе в гуртожиток, вона трохи обзнайомилась і почала прибирати в кімнаті хлопців – протирати пилюку, складати все охайно по місцях, старанно вимила весь посуд. Під час чергового прибирання прийшла провідати Сергія його мати і здивовано спитала Настю, хто вона така, що наводить тут порядки. Настя сором'язливо опустила очі – мені Сергій дуже подобається і я не можу дивитись, що в нього в кімнаті не все гаразд. Прибирання вони закінчували вже вдвох і коли з роботи прийшли хлопці, на столі стояла гарна вечеря. Після вечері Сергій провів Настю до її гуртожитку, а потім пішов провести мати, яка зупинилась в знайомих. По дорозі мати завела розмову, що Сергій вже відслужив армію, майже закінчив навчання і не гріх подумати про одруження, а Настя їй дуже сподобалась. Сергій почервонів – він саме хотів побалакати з матір'ю на цю тему, а тут все так гарно виходить, залишилось лише отримати благословення батька.

В найближчу неділю Сергій з Настею поїхали до його батьків, отримали благословення, потім свати побували в батьків Насті і повернулись з рушниками, так що молоді сміливо подали заяву про одруження. Весілля вирішили робити в будинку батьків Сергія – в місті жило більшість рідних Сергія та Насті, у великому дворі було місце і для весільного шалашу, і для танців, частину страв могли приготувати в їдальні, де працювала сваха. Навчальна практика на цей час в молодих закінчилась, Настя перебралась в будинок Сергія і підготовка до весілля йшла повним ходом. В суботу вдень їх мали розписати, потім повінчати і на 16 годину, коли спека трохи спаде, мало початись весілля. Напередодні ввечері батько

Сергія привіз з села батьків і рідних Насті, так що в суботу зранку двір гудів, як вулик.

Але в цей час в іншій частині міста розвивались події, які мали трагічно знищити щастя молодих. 17-річний Микола ріс розпеченим маминим сином, все йому дозволялось і сходило з рук, мати все старалась робити для нього, навіть коли взнала, що синок став наркоманом, винними виявились вчителі в школі і погані друзі. Лікуватись він не хотів, в лікарню мати його покласти не дала - щоб не зробили щось погане її улюбленцю, а умовляння матері пошкодувати її і своє здоров'я він сприймав з посміхом. В суботу Микола отримав від матері гроші „на кишенькові витрати”, знайшов знайомого з „колесами” (наркотичними таблетками) і пішов погуляти по місту, „зловити кайф”. Йому захотілось покататись, але на такі грошей не залишилось і він пильно обдивлявся, де можна поцупити автомашину або хоча б мопед.

На одній з вулиць Микола побачив, що біля тютюнового кіоску зупинився вантажний ЗИЛ і водій, не заглушивши двигун, вибіг за цигарками. Микола швиденько вскочив в кабінку і рвонув автомашину з місця – знайомі хлопці показували йому, як керувати авто. В бокове дзеркало він побачив, як скаженіє водій, розмахує руками, але Микола вже насолоджувався швидкістю на широкому проспекті. Він вирішив поїхати за місто на автотрасу, де можна розвинути ще більшу швидкість, та раптом помітив, що на дорозі стоїть працівник міліції та жезлом спинає його. Микола звичайно не спинився, та побачивши, що працівник ДАІ сідає в свою машину, вирішив сховатись в якийсь провулок і різко повернув у вуличку, вискочивши на зустрічну смугу руху.

Сергій вже хотів одягати шлюбний костюм, але раптом згадав, що потрібно привезти декілька ящиків мінеральної води з найближчого магазину, тому що вчора там вода закінчилась і мали зранку підвезти. Він сів у старенький батьків „Москвич”, Настя швиденько вмостила біля нього і коли вже рушили, підійшла мати Сергія і ледве не силою витягнула Настю з машини – вже час одягати весільну сукню. Сергій виїхав з двору, повернув наліво, проїхав метрів 20 і раптом назустріч на великій швидкості вилетів вантажний ЗИЛ. Сергій різко повернув вправо до паркану, але вантажівка з страшною силою вдарила прямо в двері водія... Мати Сергія і Настя все це бачили і страшно закричали, кинулись до місця аварії, а з кабіни ЗИЛа вискочив Микола і з диким реготом почав утікати від людей, та попав прямо в руки працівників міліції, що їхали за ним.

Люди з усіх боків побігли до „Москвича”, який стояв притиснутий до паркана, через вибите переднє скло витягнули Сергія, він посміхнувся до нахиленої над ним Насті: „Я тебе дуже кохаю” і замовк назавжди. Натопк кинувся до машини міліції, в якій сидів затриманий Микола, його витягнули з машини і почали бити, ледве працівники міліції вборонили. Потім всім прийшлося довго писати пояснення, хто і чому побив Миколу, тому що його мати закидала всі інстанції скаргами, вимагаючи суворого покарання для тих, хто побив її улюбленого сина. Вона також вимагала покарати водія, який залишив без догляду автомашину і працівників міліції, що намагались зупинити Миколу, який ні в чому не винен – навіщо Сергій виїхав йому назустріч. Микола був засуджений до тривалого строку

позбавлення волі і помер в колонії від наркотиків, що при побаченні передала мати, яка не могла ні в чому відмовити сину.

Після похорон Настя попала в лікарню з нервовим стресом, мати Сергія її постійно відвідувала, потім Настя працювала в міській лікарні і жила, на прохання батьків Сергія, в їх будинку, тому що сестри Сергія одружились і жили окремо, будинок був напівпорожнім. Через декілька років мати Сергія помітила, що Настя почала чепуритись, пропадати вечорами і між ними відбулась таємна жіноча розмова. Настя з її благословення щасливо одружилась, переїхала жити в квартиру до чоловіка, народила дітей, але щорічно в роковини загибелі відвідує могилу Сергія, де вони тихенько плачуть з „свекрухою”, як її досі називає Настя. А діти Насті вихваляються, що в них три рідних бабусі і влітку вони „пасуться” також на городі та в садку батьків Сергія.

БОМЖ-рятівник *

Спочатку життя Сергія йшло нормальним шляхом – закінчив школу майже без трійок, технікум на механіка, пішов працювати на фабрику. Одружився, народилась донька, отримав двокімнатну квартиру, стосунки в сім'ї були нормальними. Але сталось страшне лихо – загинула в нього на очах під колесами автомобіля кохана Настуська. Він прогулювався з нею і вона відбігла на декілька кроків і раптом вибігла на дорогу, прямо під колеса КАМАЗа, який навіть загальмувати не встиг. Її страшний крик стояв у його вухах все життя, а ще слова жінки: „Це ти винен у її смерті!” Почав Сергій запивати, з роботи вигнали, дома також життя не було і став він „бомжем” (особа БОМЖ – міліцейське скорочення „лицо Без Определенного Места Жительства”).

Жив у підвалах, на горищах, в покинутих і недобудованих будинках, харчувався недоїдками, підробляв то вантажником, то дрова порубати, то ще якісь некваліфіковані роботи. Останнім притулком став недобудований 5-поверховий житловий будинок на околиці міста – в кутовій віддаленій кімнаті закрив клаптями картону вікно, приніс матрац викинутого дивану, різне лахміття і жив тихенько. Мало це місце ще одну перевагу – досить часто на покинуту будову заходили любителі випити, залишали пусті пляшки та недоїдки, а коли дехто приходив з дівчатами або чужими жінками, то це було подвійне свято – недоїдків було значно більше та й навчився Сергій підглядати за їх розвагами, бо сам уже давно з жінками інтимних стосунків не мав.

Тамара в свої 16 років була не по роках самостійною дівчинкою, та й було чого. Батько давно покинув сім'ю, вона його практично не пам'ятала, мати постійно їздила на заробітки і жила Тамара з старенькою бабусею, яка ледь ходила і нічого не могла вдіяти з „веселою” онукою. Їсти їй хотілось постійно і вона зарано зрозуміла, що з гарними личком і фігурою можна досить легко заробити гроші і не тільки на їжу, тому чоловіків зваблювати навчилась, бувала інколи з ними і в будинку, де жив Сергій.

Коли в сквері Микола почав загравати до неї, Тамара спочатку обдивилась його - вдягнений не бідно, не п'яниця, зовні гарний хлопець, тільки очі якісь незрозумілі, без виразу думки в них. Запросив десь піти розважитись і коли вона сказала, що хоче їсти, то купив у гастрономі до пляшки вина гарну закуску – ковбасу, сир, шинку, солодощі. Був білий день і Тамара сміливо повела його в новобудову, де вони випили вино, попоїли, розмовляли про різне, Микола загравав до неї, поліз під одяг, вона вже почала роздягатись, але тут сталось несподіване – Микола почав її бити, потім зав'язав у старий ватяний матрац, який лежав там для розваг, заткнув рота ганчіркою, обклав клаптями газет і паперу та ... підпалив.

Сергій побачив Тамару і Миколу здаля – все обіцяло непогану їжу і цікаву „виставу”, тому він тихенько підібрався до сусіднього приміщення з кімнатою, де вони сиділи і через спеціально продовбану щілину почав спостерігати. Раптом Микола піднявся і підійшов до стіни, за якою причаївся Сергій, приклав до неї вухо і прислухався, потім пішов до Тамари, а Сергій швидко тихенько перебрався подалі, у своє житло. Він подумав, що значно фізично міцніший за нього Микола міг добряче побити, якби помітив підглядання і вирішив не ризикувати. Сергій ліг на матрац і задрімав, йому приснилась донька Настя, вона весело гралась і раптом страшно закричала, як тоді під колесами машини. Сергій прокинувся в холодному поту, але крик не стих, страшно кричала дівчина і звідкись тягнуло димом.

Підпаливши Тамару, Микола спокійно доїв кусок ковбаси, нахилився і сказав їй: „Таких як ти б... спалювати треба, це ви мене заразили хворобою, що я в туалеті плакав” і пішов з будинку. На ній загорілось волосся, Тамара сильно пручалась і з рота випала ганчірка, крик болю і переляку був страшним. Потім, при допиті Тамара розповість слідчому, що дуже хотіла жити, але вже розпрощалась з життям і читала молитву „Отче наш”, єдину, яку вона знала і раптом хтось почав збивати з неї полум'я і розв'язувати матрац, перед очима з'явилось перелякане обличчя місцевого „бомжа” Сергія і вона впала в забуття.

Миколу встановили і затримали наступного дня, він детально розповів слідчому про те, що зробив с Тамарою, яку знав як місцеву повію. Він інколи, потай від батьків, вдавався до послуг подібних дівчат, так як був не одружений, а почував себе „справжнім хлопцем”. Від однієї з повій він заразився поганою хворобою, від якої плакав у туалеті і отримував уколи, які дуже не любив, після чого вирішив помститись цій повії, але її не знайшов, а Тамара була схожа на неї, тому вирішив з неї почати „страшну помсту». Допитувати Миколу довелось з участю лікаря-психіатра та адвоката, так як він з дитинства стояв на обліку як шизофренік, більшість часу поводив себе нормально, без ексцесів, його досить строго контролювали батьки, що жили не бідно і мали певні можливості, а от коли наступали загострення ... Судово-психіатрична комісійна експертиза визнала Миколу неосудним, тому за рішенням суду до нього застосували примусові заходи медичного характеру, відправили до спеціальної психіатричної лікарні, де він пробув багато років.

Коли Тамару через місяць виписали з лікарні, то найперше вона знайшла Сергія, взяла за руку і повела додому до бабусі. Сергій, який їй в батьки годиться, перестав пити, працює механіком, непогано заробляє, дуже глядить свою

„двоюрідну доньку”, та й вона покинула своє непевне ремесло, отримала спеціальність, працює, має власну сім'ю, народила Сергію онука. І от тільки шрами на обличчі від опіків нагадують ту страшну подію.

Слід на стелі

Огляд місця події підходив до кінця і слідчий вже готувався писати протокол огляду начисто, тому що невеликий дощик, що йшов на вулиці, розмазав першу сторінку написаного. Він сів за стіл в кімнаті, де лежало тіло зарубаної бабусі і вже дістав чистий бланк протоколу, але на стіл не поклав, а почав шукати чорновий листок, щоб витерти з столу кришки та бруд. Знайшовши листка, він трохи зім'яв його і вже підняв руку, але раптом зупинився – звідки на столі рівна доріжка білої пилюки з вапни і глини? Піднявши очі, він побачив на досить високій стелі свіжу глибоку подряпину сантиметрів 20 завдовжки, майже над самим тілом. Йому згадались слова досвідченого прокурора-криміналіста, сказані на семінарі слідчих „Свіжі та незрозумілі сліди на місці події найчастіше допомагають розкрити злочин”.

Старенька Оряся жила сама на околиці села в хаті, що будували чеські колоністи – діти давно роз'їхались, чоловік помер, а вона ще давала господарству ради, та й племінниця з чоловіком, що жили неподалік, допомагали їй. Господарство в неї було невелике – кури, качки, кабанчик, а літом ще тримала бичка, що дала їй на відгодівлю племінниця, в якій не було де і кому бичка пасти. В бабусі був чималий город, за яким починався луг над річечкою, тому влітку бичок мав чим прогудуватись, потрібно було лише його вранці прив'язати на лужку, а ввечері забрати. Але прийшла осінь, трава почала зникати і настала пора відправляти бичка на м'ясо, а тут ще прийшов заготівельник і купив бичка, заплативши відразу бабусі готівкою, чому вона дуже зраділа – ходити по банках вона не мала ні часу, ні бажання. Як і домовлялись, частину суми вона віддала племінниці, а решту заховала – хай будуть на похорон, бо з пенсії багато не відкладеш. Про гроші і схованку вона розповіла найближчій людині – племінниці, розмова була в дворі і ніхто навіть не думав, до якої трагедії це призведе.

Поки слідчий оглядав місце вбивства, працівники міліції опитали всіх сусідів і знайомих вбитої, поспілкувались з активом села, але ніхто навіть не висловив припущення, хто міг зарубати стареньку. Деяка підозра впала на недалекого сусіда Гришу, який мав хуліганистий характер і нещодавно відсидів 15 діб за бійку в райцентрі. Привели його до будинку бабусі, щоб слідчий допитав його, але той, вийшовши з хати, лише подивився на маленького миршавого хлопця і категорично заявив, що на роль вбивці той по зросту не підходить. Начальник карного розшуку навіть обурився – звідки слідчому відомий зріст вбивці? Тоді слідчий запросив працівників міліції і голову сільради в кімнату, де було вчинено вбивство і показав слід на стелі – експерти його вже зафіксували і кажуть, що він найвірогідніше залишений кінчиком сокири.

Начальник карного розшуку, молодий і ще нестриманий, безапеляційно заявив, що сокира могла бути і в руках приведенного хлопця. Тоді слідчий дав йому закривавлену сокиру, зняв її з рук і попросив махнути нею, щоб залишити слід на стелі. Виявилось, що навіть досить високому капітану міліції потрібно підняти сокиру на витягнуту руку, щоб зачепити стелю, але наносити так удар дуже незручно. Відразу стало зрозуміло – вбивця високого зросту, а раз не залишив ніде слідів пальців рук, то людина з певним досвідом. Голова сільради почував потилицю – невже Петру „Гуліверу” колонія не пішла на користь і він вчинив такий страшний злочин? Дільничний міліції, що жив у сусідньому селі, здивувався – а що, Петро „Гулівер” вже вдома, йому ж по вирокі ще сидіти й сидіти?

Знайшли Петра досить швидко – сто грам з пивом він замовляв вже третій раз у місцевому гонделіку. „Гулівер” страшенно обурився – він, звичайно, сидів, але він не „мокрушник” (тобто вбивця), а чесний злодій, та й як він міг підняти руку на стареньку родичку чи її гроші. Сидячи в сільраді Петро нахабно вимагав прокурора та адвоката, говорив про права людини, що міліція хоче „списати” на нього нерозкритий злочин. При огляді слідів крові на його руках і одязі не виявили, але слідчий підійшов до Петра ззаду, подивився на його шевелюру і непримітно послав дільничного міліції до магазину за новим густим гребінцем.

Коли експерт при понятих ретельно вичесав волосся Петра, який з нахабною посмішкою дозволив себе причесати, там виявились сліди штукатурки і крові, після чого „Гуліверу” стало не до посмішок. Він засмикався, почав грубіянити, а потім опустив голову і злякано спитав: „Мене не розстріляють?” (тоді ще існувала смертна кара). Слідчий пояснив, що щиросердне зізнання і допомога слідству хоча не врятують його від покарання, але смертної кари допоможуть уникнути. На той час приїхав запрошений слідчим адвокат, Петра допитали, він все розповів, але навіть досвідчений адвокат знизав плечима, коли підзахисний заявив: „Баба сама винна, чому вона на мене розкричалась, коли застала за крадіжкою, я б, можливо, просто забрав гроші і пішов, а то прийшлося зарубати!”

При відтворенні Петро показав на манекені обставини вчиненого злочину, картонним муляжем сокири, зробленим в натуральну величину, при ударі також зачепив за стелю, залишивши нову подряпину. Він видав схований одяг з бризками крові, залишки викрадених грошей, бабусину обручку з жовтого сплаву, яку ще „за Польщі” купив їй чоловік і яка мала лише історичну цінність. Під час відтворення затриманий попросив попиту, але від колодязної води відмовився – мати привчила його лише до кип’яченої або газованої, навіть в колонії пив лише кип’ячену, щоб зберегти своє здоров’я. Один з понятих обурився: „Так турбується про своє здоров’я, а скільком людям він життя і здоров’я попеував!”

В ході розслідування виявилось, що Петро з дитинства був балуваною дитиною, мати з батьком нічого не шкодували для єдиного сина, тягнулись з усіх сил, щоб він жив „не гірше інших”, а виріс він, як то часто буває в таких випадках, егоїстом і неробою. Працювати він не бажав, але хотів мати усе і відразу, селянські статки батьків його не задовольняли і він став на слизьку злодійську стежку. Ще у 17 років відправили його до колонії за низку крадіжок в односельців, строк визначили немалий, але попав він під амністію як неповнолітній і невдовзі знову з’явився в селі. Проходячи повз двір бабусі Орісі, своєї родички, він почув про

сховані гроші і вирішив, що вони йому більш потрібні, ніж старенькій – її знайдуть родичі за що поховати. Прослідкував, коли бабуся пішла працювати на городі, зайшов у незамкнену хату (хто її в селі замикає, ще й на околиці!), швидко знайшов схованку, про яку казала старенька племінниці, забрав гроші і вирішив пошукати ще щось цінне. За цим заняттям і застала його старенька, почала його соромити, говорила про родинні почуття, він відповів нецензурно, тоді бабуся схопила коцюбу і почала виганяти з хати. Вже виходячи, Петро побачив в снігах сокиру, повернувся і вдарив стареньку, що з жахом дивилась на нього, сокирою по голові. Вдома він ретельно помив руки та перевдягнувся, одяг сховав в кущах, частину грошей відразу пропив, а залишки в нього вилучили.

Візне судове засідання обласного суду відбулось в рідному селі Петра, людей у клубі зібралось чимало. Посидівши в слідчому ізоляторі серед своїх „колег-злочинців”, та почувши зойки матері: „Невинно, за якусь стареньку, що все одно мала скоро померти, судять її улюбленого сина”, Петро набрався нахабства і на початку суду на всіх поглядав зверхньо. Але коли в перерві односельці обступили загорожу, що зробили в клубі для підсудного, і почали висловлювати своє ставлення до нього, а дочка вбитої при допиті почала вимагати для нього смертної кари, він скинув свій гонор і сидів з опущеною головою.

Довгою була промова громадського обвинувача, директора місцевої школи. Він розповів, як батьки, особливо мати, балували Петра, як вона обурювалась на зауваження вчителів і директора школи, дільничного міліції про неправильне виховання сина, його егоїзм і негідні вчинки – до нього тому чіпляються, що він кращий за всіх і йому заздять. Згадав, як Петро в школі обкрадав товаришів, як бив менших і знущався над ними, як ображав вчителів за зауваження і весь час питав Петра: „А ти пам’ятаєш?...”, від чого Петро все нижче й нижче опускав голову. Батько Петра теж опустив голову, обхопив її руками і плакав, а мати обізвала директора нелюдом, який незаслужено ганьбить її сина, що викликало обурення в залі і вона вибігла в сльозах. Ще громадський обвинувач сказав, що бачить і свою провину, провину колективу школи і місцевих жителів, на очах яких зростає і нахабнів злочинець. Прокурор у своїй промові також звернув увагу, що більшість правопорушників і злочинців може зупинити громада, в першу чергу своєю нетерпимістю до порушень закону і негідної поведінки, бо її думка і дії – велика сила. А практика свідчить, що малі правопорушення при безкарності і байдужості навколишніх людей переростають у тяжкі злочини.

Коли в заключному слові прокурор сказав, що такий злочин заслуговує смертної кари, Петро вкрився холодним потом, побілілими пальцями вчепився в загорожу і злякано зиркав в усі сторони і полегшено зітхнув лише тоді, коли прокурор попросив у суду для Петра, враховуючи його молодість, 15 років позбавлення волі. Суд виніс справедливий вирок, який мати Петра довго і безрезультатно оскаржувала в різних судах, а Петро поїхав відбувати строк далеко від дому.

На жаль, сьогодні вчиняється багато різноманітних злочинів, але подібні судові засідання по місцю проживання чи роботи практично зникли, а вони мали велику виховну силу. Декілька років у цьому селі дільничному міліції не було

особливої роботи – місцеві правопорушники та п'ятики після суду принишкли, а люди посмілівішали, не боялись зупинити п'яницю чи дебошира.

Сімейна таємниця

З цими сім'ями я познайомився при неприємних обставинах – в одній з квартир великого будинку було вчинено тяжкий злочин і потрібно було детально опитати сусідів. Дільничний інспектор міліції порадив спочатку допитати Петра, який був одним з керівників місцевого заводу, а потім допитати сусіда – його брата. Від показів сусідів залежало швидке розкриття злочину, тому я вирішив спочатку поговорити з ними без запису, а потім викликати до кабінету і допитати. Через декілька хвилин в квартиру Петра прийшли його брат з дружиною, ми сіли у залі і вони розповіли дані, що допомогли розкрити злочин. Вже тоді я звернув увагу, що між братами і їх дружинами дуже тісні дружні стосунки, це впало в око і при допиті їх на наступний день. Але було також видно, що Петро для дружини незаперечний авторитет і лідер, а от для Павла незаперечним авторитетом і лідером була дружина. Потім ми випадково зустрілись за святковим столом у спільних знайомих, я похвалив їх за тісну дружбу, гарні стосунки і вони розповіли мені свою сімейну таємницю. Проїшло багато років, дещо призабулось і я розповім так, як пам'ятаю, не називаючи справжніх імен і прізвищ.

Петро і Павло були братами-двійнятами, росли разом, але були різними не тільки по зовнішності. Петро був дуже самостійним, мав спокійний вольовий характер, гарну пам'ять, здібності до навчання та праці, старався в усьому наслідувати батька – механіка, дуже шановану в містечку людину. Павло ріс материним улюбленцем, здібності до навчання та роботи мав менші, але був покірним та слухняним. А коли поблизу не було матері, він тягнувся за братом як за лідером, в усьому старався його слухатись.

Минули шкільні роки, обидва поступили вчитись в технікум на механіків, та хоча закінчили його з різними успіхами, Павло дуже попросив направити його на роботу разом з братом. Отримали вони роботу на великому заводі, дали їм кімнату в гуртожитку і пообіцяли квартиру – як тільки одружаться. Потихеньку спливав час, Петро став головним механіком цеху, але з одруженням питання в обох гальмувалось, хоча хлопці були гарні, не питущі і мали вже по 25 років. Одного разу вони познайомились на танцях з двома сестрами, як представились дівчата. Галя виглядала старшою, серйознішою, тому нікого не дивувало, що веселуха Валя, який нещодавно виповнилось вісімнадцять, в усьому її слухалась.

Вони почали зустрічатись і Павло спитав брата, яка дівчина йому подобається, бо давно звик, що все вибирає Петро, а йому – що залишиться. На величезну радість Павла, якого дуже тягнуло до Галини, брат обрав собі Валюшку - веселушку, як він її називав. Дівчата працювали на тому самому заводі, тому зустрічались вони часто, разом гуляли і відпочивали. Петро звернув увагу, що коли вони парами сідали на лавку, то Валюшка пірнала під його руку і він пригортав її зверху, ніби захищаючи, а от Павло намагався вмотитись під руку Галини, хоч та була нижчою за нього, і вона пригортала до себе хлопця, що йому дуже подобалось.

Через декілька місяців стало питання про шлюб, поїхали до батьків хлопців, вони благословили молоді пари і вирішено було подати заяви про одруження. Дівчата розповіли, що вирости без батька, який поміняв сім'ю на горілку, а старенька мати, з якою вони жили, також благословила молодих. Але коли Петро спитав, чого в неї така старенька мати, Валя дуже загадково засміялась і сказала, що коли будуть подавати заяви про шлюб, то все розкажуть – на цьому й порішили.

Коли Петро і Павло прийшли подавати заяви і взнали таємницю дівчат, то декілька секунд дивились один на одного, потім на схвилюваних дівчат і рішуче подали заяви. В колективі брати і сестри користувались повагою за гарну працю, тому в день весілля від директора отримали цінні подарунки – ключі від квартир, що дуже порадувало не тільки молодих, але й їх батьків. От тільки батько звернув увагу, що Петра директор поздоровив з молодою дружиною, а дружину Павла – з молодим чоловіком, хоча виглядала вона не старшою за нього. За весільним столом батько хлопців розбалакався з свахою і сказав, що як добре, що він одночасно женить двох синів, а вона видає заміж двох дочок. Сваха загадково подивилась на нього, нахилилась до сватів і сказала, що тепер можна розкрити таємницю – вона видає заміж дочку і онуку, бо Галя її дочка, а Валя дочка Галі, яку вона народила ще в школі в 15 років від одруженого звабника-вчителя. Виховувала вони їх обох разом як сестер і вони для всіх сестри Галя і Валя.

Мати хлопців аж підскочила – її улюблений син одружується з старшою жінкою, а не дівчиною, вона цього не допустить. Павло і Петро здаля побачили її гнів і швиденько підійшли. „Мамо, я все давно знаю – сказав Павло – мені навпаки так добре, вона мені буде і за дружину, і за мати, ти ж сама мене привчила бути слухняним сином !” Мати заплакала, обняла сина, покликала невістку, що з острахом дивилась на свекруху, обняла та поцілувала її: „Доглядай мого Павлика як чоловіка і сина, щоб в мене серце не боліло!”. А батько з посміхом спитав Петра: „То ким тепер Галя буде тобі і мені ? Без півлітра не розбереш !”

Батьки часто навіщали синів, але мати завжди спочатку йшла до Павлика, радилась з Галиною, як краще турбуватись про їх улюбленця, а потім заходила і до Петра, також раділа їх сімейному щастю, але казала, що він сам за себе вміє гарно турбуватись. Допомагала доглядати онуків, а кожна невістка подарували їй по троє – спочатку Галя народила двох дівчаток, а потім хлопчика, у Валі вийшло навпаки – спочатку дівчинка, а потім двійко хлопчиків. Всім рідним та знайомим вона хвалилась досягненнями Петра в роботі і житті. А за Павла казала – він за своєю дружиною ніколи не пропаде.

Спальня в канаві.

Під дощ завжди добре спиться, але ранній дзвінок телефону розбудив швидко. Подивившись у вікно, де мокрий сніг перемішався з дощем, слідчий прокуратури невдоволено подумав, що в таку погоду добрий господар..., а йому мабуть прийдеться десь їхати. Голос чергового міліції підтвердив неприємний здогад і він почав швиденько вдягатися. Повідомлення було не тільки неприємним, але й тривожним – в одному з сіл в придорожній канаві виявлено труп чоловіка, зовсім голого, що викликало підозру про вбивство.

Коли заліз в оперативну машину, один з молодих членів оперативної групи посміхнувся – слідчий як завжди в надійному захисті. Справді, всі були в кашкетах та легеньких плащах, а на ньому був непроникний офіцерський плащ з кашпоном та високі гумові чоботи, теплі куртка та шапка. «Ви що, збираєтесь до вечора на дощі стояти» - запитав молодий лейтенант, але майор обізвав його: «Може й до ночі прийдеться місце події оглядати, а ми будемо по хатах з людьми працювати». На вулиці села до дощу з снігом додався пронизливий вітер і всім стало не до жартів. В неглибокій канаві, що йшла понад вулицею, згорнувшись «калачиком» лежав труп чоловіка середніх років, ніякого одягу на ньому не було, на руках та колінах виднілися подряпини та кров.

Вирішили спочатку оглянути навколишню місцевість, поки негода не знищила всі сліди. Неподалік трупу на узбіччі лежала чорна брудна шматка, виявилось – чоловічі труси. Ще через декілька метрів лежала напівзаписана снігом майка, далі – сорочка, потім штани, ще далі – светр, але найбільше здивувала інша знахідка – за рогом, на стовпчику глухого паркану висіла куртка, а на ній – кашкет, внизу стояли туфлі. Все виглядало так, ніби людина прийшла додому п'яна, роздягнулась, покидала де попало одяг і лягла спати, але звечора була негода і місце зовсім не було схоже на спальню. Але п'яного могли і насильно роздягти, звалтувати, а потім вбити, так що думати було над чим. Про «голубих» тоді чули рідко, але село неподалік автотраси, так що чим чорт не жартує...

Мелентій був людиною роботяшою, працюючи підвожчиком в колгоспі, він після роботи для заробітку пиляв і колов дрова, копав землю, косив, виконував людям інші роботи. Такого чоловіка цінувати потрібно, але дружина весь час з ним сварилась – не знав Мелентій міри у випивці, з кожного підробітку приходив п'яненко і була не в радість зароблена ним копійка. Віра вже просила людей в селі – не давайте йому після роботи горілки, але звичай є звичай – кожна робота повинна закінчуватись „могоричем” і деякі люди його виставляли. Прийшовши п'яним, Мелентій сварився з жінкою, потім роздягався повністю і падав на ліжко, цілу ніч страшенно хропів. Коли доньки підросли, Віра мусила вести їх в окрему кімнатку, щоб не дивились на п'яного голого батька.

Пізною осінню Мелентія запросила тітка, одинока жіночка, щоб він допоміг попиляти і порубати дрова, бо вже зима на порозі, дров привезла, а довести їх до ладу немає сили. Мелентій сказав жінці, що йде до Секлети на заробітки, Віра почала просить: „Ти хоч не напийся, вона самогонку жене на продаж, то всю не вип'єш”. Вправно попилявши і порубавши дрова (Мелентій днів з десять не пив і мав добру силу), він з Секлетою трохи поскладав їх і тут почався дощ з снігом. Вони пішли в хату, де вже був накритий стіл і стояла „чекушка” горілки, Мелентій швиденько її випив з хазяйкою, а потім почав ображено говорити, що він так для неї старався, а вона горілки шкодує. Секлета пішла в комору і наповнила пляшечку, випили і цю. Як Мелентій не просив, Секлета більше не наливала і тоді він пішов на хитрощі – пішов ніби в двір до туалету, а сам заскочив до комори, швиденько знайшов бутля з горілкою і жадібно припав до нього. Повернувшись в кухню, він закусив куском сала і почав збиратись додому, горілка його ще не розібрала і Секлета, давши йому пару карбованців за роботу, спокійно відпустила додому.

Йти додому Мелентію було далеченько, та й він ще почав блукати по селу, хоча прожив у ньому все життя, але сивуха штовхала його в різні сторони. Йому вже надійшло йти, ноги не хотіли нести і ту він вперся в чийсь глухий високий паркан, який здався Мелентію стіною його хати. Налапавши якийсь гвіздок, він почепив на нього куртку, зверху повісив кашкет і скидаючи з себе інший одяг, почав шукати ліжку, дощу з снігом він вже не відчував і трохи оговтався, лише впавши в канаву з водою. Він почав лаяти жінку, що поставила посеред хати ночви з водою і поліз по схилу, але сили вже покинули його, він згорнувся калачиком і заснув... навіки.

Особу загиблого швиденько встановили і його дружина через сльози розповіла слідчому, що Мелентій, «перебравши сивухи» звичайно вішав на гвіздок коло дверей куртку та кашкет, по дорозі до ліжка повністю роздягався і падав у ліжку. Виникало питання – чому він зробив це на вулиці і чи не «допоміг» йому хтось загинути, звідки взялись подряпини та кров, та й люди казали, що не міг він замерзнути, морозу не було. Але досвідчений судово-медичний експерт пояснив, що смерть настала від переохолодження і для цього не потрібно великого морозу, вітер та сніг з дощем швидко охолоджують тіло, ослаблене алкоголем. П'яному тільки здається, що йому стає тепліше від горілки, зігріває лише невелика доза, а більша притуплює відчуття холоду. Потерпілий почав замерзати і йому стало ніби жарко, він подумав, що вже дома в теплій хаті, роздягнувся і ліг в канаву, потім намагався з неї вибратись, подряпав руки та ноги і замерз. Судово-медична експертиза та проведені розслідування підтвердили цю версію і хоча дехто в селі продовжував підозрювати вбивство, але вбив потерпілого «зелений змії», двоє дітей залишилось сиротами. Кажуть, що Секлета після цього перестала гнати самогон, знайшла інші заробітки і якщо когось запрошує допомогти дрова порубати чи іншу чоловічу роботу зробити, то замість горілки на стіл ставить домашнє молоко або сметану.

Хочеться згадати ще один випадок горя, принесеного п'ятикою. В одному селі на дереві біля хати повісився молодий чоловік. Взявши ослінчика, я сів писати протокол огляду, а працівники міліції опитували рідних та сусідів. Пояснення були однозначними – допився «до зеленого змія», постійно буянив в сім'ї, в останній час почав ловити чортів по стінах. Дружина загиблого готувалась до похорону, а до мене підійшла його донька, худенька виснажена дівчинка років 5-6 і почала роздивлятись фотоапарат, що лежав біля мене. Мені стало шкода дитину, я погладив її по голівці і сказав, що тяжко тепер буде їм без татка. Але діти в такому віці не вміють хитрувати і кажуть те, що думають. Несподівано дівчинка посміхнулась і сказала, що вони з меншим братиком радіють - тепер мамку і їх ніхто бити не буде і вони зможуть дома спати, а не в копицях чи хліві. Вона підняла платтячко і показала худеньке тіло в синцях та подряпинах, і я подумав, до чого треба допитися і довести рідних дітей, щоб вони раділа смерті батька.

Я не належу до прибічників суворого «сухого закону», можу зрідка в компанії з друзями випити чарчину-другу, але мій багаторічний досвід говорить про величезні страждання та горе, до яких призводить зловживання алкоголем, а зараз і наркотиками та різними одурманюючими засобами. Коли я бачу таких

людей, мені хочеться розповісти їм про маленьку виснажену дівчинку в синцях і подряпинах, що радіє смерті батька-п'яниці.

Ключ із запахом смерті

З дитинства життя в Катерини було важке – мати померла при народженні третьої дитини і восьмирічна Катя мусила доглядати себе і меншого братика. Батько двічі приводив в хату мачух, але вони довго не затримувались, бо характер в батька був тяжкий і крутий, все повинно було робитись по його, а коли щось не так, то й кулаки в хід пускав. Діставалось від нього і дочці, але їй не було куди йти і мусила все терпіти, але Григорій також розумів, що без неї він пропаде, тому кулаки в хід дуже не пускав. Коли Катя підросла, то все мріяла про доброго чоловіка з своєю хатою, щоб в ній жити й милуватись.

З чоловіком їй повезло – Микола був спокійним хлопцем, дружину любив і допомагав їй в усьому, працював трактористом і з горілочкою не дружив. Народила від нього Катерина двійко діток, гарних та здорових, працювала на фермі дояркою, тут би жити та радуватись, але була одна проблема – Микола був із багатодітної бідної сім'ї і не мав своєї хати, тому мусив спочатку „йти у прийма”. Але обидва заробляли непогано, тому почали будуватись, та й батько Катерини пообіцяв допомогти в будівництві, але поставив умову – будуватись поряд з його будинком, щоб було кому його доглядати на старість, бо син одружився під час служби в армії і в рідне село не повернувся. На тому й порішили, батько дійсно допомагав у будові – і коштами, і працею, а фізично він був ще міцним, до роботи не лінивим і багато що вмів робити.

Хата росла досить швидко і вже через два роки Микола з дружиною вирішили до неї перебраться, вже й частину меблів купили, на свій смак розставили. Та тут батько знову проявив свій характер – у новій хаті буде жити він з молодією дружиною, яку привіз із сусіднього села, а Катерина з чоловіком хай живуть у старій хаті, вона ще міцна і на більшу вони не заслужили. Катерина, знаючи характер батька, нищечком плакала, Микола спочатку лише бурчав – оговтається старий і пустить їх в нову хату, бо коханка діда все частіше втікає до матері від його вибриків. Але старий Грицько заявся на своєму – в новій хаті буде жити він і нікого туди не пустить, навіть онуки зрідка могли до нього зайти, а зятя він і близько не підпускав.

Коли прокурора району повідомили про вбивство в одному з найвіддаленіших сіл, він тихенько вилаявся – слідчий відпочивав у відпустці в санаторії з сім'єю, помічники прокурора мали йти в суд, тому їхати на місце повинен був він сам. До цього прокурор попрацював і помічником прокурора, і слідчим, тому добре уявляв, який шмат роботи його чекає. Повідомлення було коротке і неприємне – виявлено місцевого жителя в своїй хаті, яка зовні закрита на навісний замок, але через вікно видно, що господар лежить в калюжі крові з розбитою головою, а в хаті все розкидано. Добре, що дільничний інспектор міліції

був досвідченим і нікого на місце події не пустив та вже опитав сусідів і рідних загиблого.

Приїхавши в село прокурор вияснив, що Миколу почали шукати вранці, коли він не прийшов на роботу возити трактором сіно, хоча був до роботи дуже пунктуальним. Дружина мала вихідний і з двома дітками напередодні поїхала в обласний центр за покупками і родичів провідати, там і заночувала. Обстановка місця події на перший погляд вказувала на пограбування. Жили вони не дуже багато, явних ворогів не мали, але напередодні Микола з Катериною отримали зарплати і прокурор добре знав, що можуть забити і за такі гроші. Та хто ж в такому глухому селі міг вбити і пограбувати, чужі тут відразу на виду і ніхто чужих не бачив, тому це була загадка.

Зірвавши замок, відкрили хату і почали огляд, Микола був вбитий великою коцюбою, яка лежала поряд, били його по голові спереду, явних ознак боротьби не було. Тут приїхала обласна слідчо-оперативна група на чолі з прокурором-криміналістом та начальником карного розшуку, всі разом пройшлись по місцю події і вийшли порадитись. Стоячи неподалік будинку, досвідчені обласні спеціалісти зауважили, що хоча речі по хаті розкидані після вбивства, бо на них є помарки крові, але це мало схоже на пограбування, тому що злодій звичайно шукає схованки грошей та цінностей, розкидає все за певною системою. Труп лежить посеред кухні, навколо багато бризок і калюжок крові, але слідів взуття злочинця немає і речі в кухні практично не зачеплені, тому це більше схоже на імітацію пограбування.

В цей час прокурор району звернув увагу, що якийсь дідок все ходить навкруги і дуже прислухається до їх розмови. Прокурор кивнув дільничному, але той спокійно зауважив, що то тесть загиблого, який живе поряд і, зрозуміло, цікавиться розкриттям злочину. Але прокурору дуже не сподобались очі діда, що весь час бігали і він підійшов до нього ніби щось запитати, від чого дід ще більше знітився. Вони почали розмовляти, дід весь час крутився і тут прокурор побачив у сонячному промінні якісь темні краплі на засмальцьованому піджаку діда. І прокурор вирішив ризикнути – він підкликав дільничного і голосно спитав діда: „Куди ключ від хати після вбивства викинув ?” Дід тихенько відповів – „Я нікого не бивав!” і почав відступати, але прокурор ще голосніше спитав: „А бризки крові на піджаку звідки?” і тицьнув у піджак пальцем. Дід перелякано почав терти лацкан піджака рукавом, а потім повернувся і побіг вулицею, та його швиденько схопили односельці, які стояли навкруги.

Натовп, що зібрався навколо двору, вороже загув: „Він і дружину, дітей, інших жінок бив, зятя похвалявся з світу жжити, якщо його в усьому слухатись не буде!” Прокурор знову повторив запитання : „Де ключ?”, а дід, який трохи оговтався, зухвало відповів : „Ви його звідти все одно не дістанете !” Підозрюваного повели в нову хату і десь через годину розмови дід знову повторив: „Ви його звідти не дістанете, я його у туалет біля магазину викинув, а той туалет глибокий і повний!” Прокурор подумав, що недарма йому цей виклик так не сподобався, але ключ все одно шукати потрібно, це серйозний доказ, та й дід перестав будь-що говорити і спробуй довести вину, якщо сліди діда в хаті Миколи вчинення злочину не доводять.

Дільничний швиденько знайшов двох місцевих п'яничок, які погодились за літр самогону вичерпати туалет, але прокурор мусив контролювати роботу і результат, тобто весь час бути поряд. Привезли великий лист жерсті, бочку з водою, два відра і почалось... Від смороду всі зівачи вмиль розбіглись, а прокурор району з прокурором-криміналістом стояли поряд і дивились, по вказівці досвідченого прокурора-криміналіста на волосся одягли поліетиленові пакети, скинули піджаки, аби менше просякнулись смородом. Щоб було швидше, прокурори самі з відер поливали на листку жерсті добуті нечистоти і хвилин через 15 щось металеве блиснуло. Полляли ще водою – ключ! І на мотузочці з вузликами такої форми, як описали сусіди, палицею витягнули його на траву і добряче помили, але мотузочка продовжувала смердіти.

Прийшовши в хату, перед дідом поклали знайдений ключ, він нахилився, понюхав, потер потилицю, махнув рукою: „Ох, і дотошні ж ви! Ну, раз так, то тепер всю правду розповім!” Зятя він зненавидів з самого початку, як тільки Катерина сказала про майбутнє весілля, бо добре зрозумів, що тепер вона більше турбуватиметься про чоловіка, потім дітей, а йому уваги буде все менше. Деякий час сподівався, що Микола почне, як він сам у молодості, чіплятись до жінки, випивати, скандалити і Катерина буде горнутись до батька, але Микола виявився іншим, добрим чоловіком. Ще й не дуже жалував тестя і хоча серйозних сварок не було, поради вислуховував, але все старався робити по своєму, тому ненависть в Грицька все росла. Не пустивши молодих в нову хату він думав, що між ними почнуться сварки, а може й дійде до розлучення, але нічого особливого не сталось, тільки дочка ще більше стала сторонитись батька.

Коли вчора Катерина з дітками їхала в обласний центр, він побачив, як ніжно Микола проводить дружину з дітьми і в нього закипіла страшна лють – його так ніхто ніколи не проводжав! Під вечір він побачив, що Микола попорав господарство і пішов до хати, Григорій сам добре не розуміючи чому, пішов за ним, хоча бував там рідко. В хаті було чисто прибрано, Микола підігрівав вечерю, запропонував і тестя вгостити, бо Катерина багато їжі наготувала. Григорія це ще більше розлютило – чергова молода дружина готувала погано та й частенько втікала до батьків від його скандалів. Він почав чіплятись до Миколи, ображати його, провокуючи скандал. Микола мовчи доїв, прибрав посуд і спокійно сказав, що як тесть все сказав, то щоб йшов додому.

Григорій аж підскочив – як це його виганяють з власної хати, але Микола відповів, що цю хату він сам віддав в обмін на нову і тепер це не його хата і щоб не заважав йому займатись господарством. Григорій бігав як навіжений по кухні, намагався кинутись до Миколи з кулаками, але Микола виставив свої кулаки, разів удвічі більші і тоді тесть схопив коло грубки коцюбу. Спочатку Микола лише відмахувався і просив йти додому, а Григорій попадав лише по руках, та потім обернувся до дверей, ніби щоб піти, але розвернувся і з усієї сили вдарив Миколу коцюбою в лоб, від чого той захитався і безпорадно замахав руками. Після ще декількох ударів по голові він упав і затих.

Григорій вийшов з хати – було темно і нікого поблизу не було, але він розумів, що просто так це не закінчиться і вирішив інсценувати крадіжку, як це показували нещодавно в детективі по телевізору. Він зайшов красчком кухні в

кімнату, повитягав і порозкидав речі, зайшов у кухню, хотів порозкидати посуд, але вийняв лише декілька тарілок і зрозумів, що залишить свої сліди на плямах і бризках крові, тому вийшов з хати, зачинив на замок двері і ключ викинув в туалет біля магазину, щоб подумали на чужих людей. Розповідав Григорій спокійно, лише зітхав і зрідка люто зиркав на прокурора.

В цей час у дворі почулось страшне голосіння – Катерина повернулась і їй вже розповіли про страшне горе, тепер вона рвалась до батька, але міліція нікого в хату не пускала. Зайшов дільничний з сокирою в руках – це в Катерини забрав, грозиться батька зарубати і по кусочках в той туалет вкинути. Що з нею робити? Під вікном почулось: „Краще б ти мене маленькою в тому туалеті втопив, щоб так все життя мучити! Щоб ти здох в тому г... „. Пройшли роки і Григорій, відбуваючи покарання за вбивство, помер у туалеті колонії від серцевого нападу.

Через декілька днів у обласній прокуратурі був семінар молодих слідчих і прокурора району запросили розповісти про розкриття цього злочину та пошуки ключа. Атмосфера на таких семінарах досить демократична, тому одна молода слідча з місця схвильовано зауважила: „Я ніколи навіть не підозрювала, що при розслідуванні приходиться таку брудну роботу самому виконувати!“ Прокурор-криміналіст посміхнувся – в моїй практиці це вже третій туалет, а ще була два каналізаційні люки і покинутий колодязь. Настала і приємна мить – прокурор області оголосив наказ про заохочення прокурора району і прокурора-криміналіста за самовіддану роботу.

На суді Григорій спокійно розповідав про свій злочин, але всю вину намагався звалити на покійного зятя – і випивав той, і скандалив, і тестя не слухав, і дітей погано глядів і в той вечір на тестя перший кинувся, а він мусив захищатись. Показами свідків та іншими доказами було доведено, що Григорій хитрує, намагається уникнути відповідальності, а на питання судді, чи жалкує він про вчинене, підсудний лише знизав плечима. Прокурор запропонував оглянути на суді знайдений ключ, який був представлений в пакеті, але суддя і адвокат замахали руками – обійдемося без смердючого доказу, на що прокурор зауважив, що цей ключ має запах смерті. Вирок суду – 12 років позбавлення волі, Григорій вислухав мовчки, а Катерина плакала і тихенько проклинала свою тяжку долю і батька.

Брати-розбійники *

Свій 40-річний ювілей Лікерія вирішила відсвяткувати так, щоб інших завидки брали – запросила колег по роботі „на природу” в лісочку біля річки, накрила там гарний стіл, не бракувало ні випивки, ні закуски, з магнітофона лунала весела музика. Справа була у серпні, дні теплі і довгі, до містечка неподалік, тому розходиться гості не поспішали. Але як почало трохи смеркати, подруга господині Галина попросила вибачення – першокласниця Софійка сама вдома і потрібно за нею доглянути, та й господарство попорати, бо чоловіка за п'ятику вигнала. Жила Галина в найближчому селі, але напросився її проводити Петро, який був вдівцем і давно заглядався на Галину, тому Лікерія з посмішкою побажала їм щасливої дороги.

Дорогою Петро завів з Галиною розмову спочатку про святкування ювілею, про гарну погоду, а потім почав розповідати, як то важко жити самому, як йому хочеться мати гарну сім'ю. Галина, якій Петро також подобався, підтримувала балачку, с посмішкою дозволила Петру взяти її під руку, потім обняти за талію. Щоб скоротити дорогу до села, вони звернули на стежку, що йшла через кукурудзяне поле і тут Петро, який був трохи напідпитку, поліз до Галини за пазуху. Галина все життя картала себе за те, що вона зробила у відповідь – вдарила Петра по обличчю, вирвалась і побігла стежкою до села, а Петро похнюпився і пішов позаду.

Хоча Степан у зовнішності не вийшов ні зростом, ні статурою, ні обличчям, але все життя був ласим до жіночок, як у народі кажуть - волочився за кожною спідницею. Намучилась з ним дружина, били не раз його чоловіки за залицання до їх жінок, але умів він найти до молодниць підхід і ніколи й балачки не було навіть за спробу звалтування. Родила йому дружина четверо дітей – двох синів Грицька та Миколу, одного за другим і двох дочок, сини були схожими на батька і ще з дитинства заглядалися на дівчат. Але батьківського підходу до жіночок у них не було, все вони старались брати на нахабність та силу і тому обидва відсиділи певні строки за звалтування.

Після колонії працювати Грицько та Микола не бажали, жили за рахунок матері та випадкових підробітків, батько давно помер від горілки та побоїв, більшість часу брати проводили на риболовлі – і їсти щось зловлять, і мати не гризе, щоб йшли працювати. В селі всі знали про їх погані звички, тому жінки і дівчата далеко стороною їх обходили, але горе було випадковій перехожій, яку вони зловлять. Того дня Грицько ловив рибу, а Микола пішов „в засідку” біля стежки, що йшла через кукурудзяне поле до села.

Почувши жіночі кроки, Микола виглянув і побачив Галину, що швидко йшла стежкою, а позаду нікого не було. Він вискочив з кукурудзи, схопив Галину впоперек, затулив рота і потягнув подалі від стежки, вона встигла лише зойкнути. Микола знав, що Галина розлучена, жіночка тиха, тому про звалтування в міліцію заявляти не піде і заступитись за неї нікому, тому діяв нахабно і сміливо. Кинувши Галину на землю, він пригрозив їй ножем і почав зривати одяг, але в цей час хтось схопив його за плечі і вдарив в обличчя. Микола обернувся і побачив розлюченого Петра, який знову вдарив його. Микола, що тримав у руці ножа, розмахнувся і вдарив – прямо в серце, Петро впав як сніп, а Галина заголосила.

Микола люто подивився на неї – будеш опиратись, то й тобі таке буде і поволік вглиб поля. Галина подумала про свою маленьку донечку, яка так любить матусю, тому мовчки зносила всі знущання і лише просила: „Не вбивай!”. Натішившись, Микола приліг поряд, Галина тихенько відповзла, вскочила і попала прямо в руки Грицька, що чатував неподалік. Нелюди знущались над нею декілька годин, потім Грицько звернув увагу на золоті сережки з червоними камінчиками і почав знімати одну, а Микола просто зірвав другу, розірвавши вухо і почав реготати та розмахувати ножем – золоту обручку з пальцем відрізу. Галина зняла обручки із закривавлених рук і віддала бандитам: „Все беріть, тільки не вбивайте !” Коли розвиднилось, Галина лежала нерухомо, свідомість ледь жевріла в ній, але

Грицько раптом сказав, що зараз має гарно клювати риба і хай вона полежить, вони скоро повернуться. Розбійники пішли, Галина збрала всі сили і не розбираючи дороги кинулась до села, до своєї домівки.

До хати Галина ледве дійшла – замордована, побита, закривавлена, тільки жевріла маленька радість, що сама залишилась жива, а її маленька Софійка не стала сиротою. Біля хати стояла стурбована її відсутністю дружина брата і глянувши на Галину ледве не зомліла, заголосила і почала кликати чоловіка. Сергій швидко все зрозумів, лише спитав: „Грицько чи Микола?“, а Галина спромоглась прошепотіти: ”Обидва, вони там біля річки, рибу ловлять” і впала на руки братихи. Почувши таку страшну звістку, на лови гвалтівників зібралось з села чоловік п’ятнадцятеро – з вилами, кілками, ціпами. Загомоніли – як міліція нічого зробити не може, то ми самі з ними впораємось, всі жінки в селі бояться цих вовкулак.

Коли прокурор, отримавши повідомлення про вбивство і згвалтування, приїхав в село і зайшов у сільраду, де під охороною міліції сиділи Грицько та Микола, то відразу накинувся на міліцію: „Ви що, подуріли, хто їх так побив ?” Дільничний винувато опустив очі – „Ми трохи пізно приїхали, це їх так місцеві мужики пригостили, добре що хоча живих забрали – і додавив пошепки – але кажуть, що тепер гвалтувати вже точно не будуть, мужики постарались!” Прокурор вийшов на ганок і з напускною суворістю спитав у натовпу: „Хто це так затриманих побив?” Відразу декілька чоловік відповіло: „Вони на нас з ножами кинулись, ми мусили оборонятись, та й терпець у людей урвався до цих бандитів !” Потім слідчий опитав людей по факту побиття Грицька і Миколи при затриманні і виніс постанову про відмову в порушенні кримінальної справи - „так як застосування сили були викликане озброєним опором затриманих, які вчинили особливо тяжкі злочини”, з чим прокурор погодився.

Петра ховали в містечку, де він жив, в останню путь його проводжав величезний натовп, на похорон прийшли і всі родичі Галини (сама вона лежала в лікарні). Багато добрих слів було сказано над могилою про загиблого, його героїчний вчинок і всі вимагали суворої кари бандитам. Галина з Софійкою часто приходять на могилу Петра і приносять на неї квіти. Сестра Миколи і Грицька, що жила в містечку, після цих подій виїхала з родиною на батьківщину чоловіка – вона була порядна жінка і їй стало соромно дивитись в очі людям, які знали про страшні злочини її братів. Мати прокляла своїх синів і також виїхала з села до дочки, що жила в Казахстані, де, як казали її родичі, померла в смутку.

На суді Грицько та Микола сиділи нищечком, боялись на людей очі підняти, все детально розповідали, але причину своєї поведінки намагались пояснити „по науковому” – це їм від батька передалося, це в них в генетиці закладено, вони нічого зробити з цим не могли, тому вини їхньої мало і карати їх суворо немає за що. Тільки судді і засідателі не повірили такій „науці” і винесли суворий, але справедливий вирок. Микола за вбивство Петра, згвалтування і розбій був засуджений до страти, а Грицько за згвалтування і розбій до 15 років позбавлення волі. Проїшло багато років, Грицько відбув покарання і приїхав у рідне село, але мужики його відразу попередили – краще їдь подаль, а то підеш на риболовлю і втопишся „ненароком”, тому він відразу втік.

Щасливий політ

В невеличкому селі зранку біля магазину зібралась чималенька купа людей – повинні були привезти свіжий хліб і ще деякі товари і люди терпляче чекали. Всі поглядали на дорогу, що вела від великого села, де була контора колгоспу, сільпо, пекарня, тракторна бригада і інші „центральні” установи. Саме звідти мала їхати сільповська машина з товарами, але замість неї чомусь з’явився молодий чоловік, який шалено біг, ніби за ним вовки гнались. На чоловікову була спецівка будівельника, заляпана розчином, на голові пластикова каска, руки подряпані і страшні перелякані очі. Підбігши до людей, він зупинився, тяжко дихав і нічого не казав. Один з мужиків впізнав його: „Сергій, ти чого біг такий переляканий ?”, але той лише мотав головою і трусився. Продавець винесла кухля води, Сергій його похапцем випив і спитав: „Як це я аж сюди забіг, це ж кілометри три від будівництва ?”

Ще в інституті Микола був „діловим”, вмів успішно складати іспити та заліки при поганеньких знаннях, вирішувати інші складні питання. Після закінчення направили на роботу в престижну будівельну організацію майстром, де він показав, що може виконувати завдання, план будь яким шляхом. Його робота подобалась начальникам, тільки інженер з техніки безпеки постійно бурчав, що такі порушення добром не кінчаються, але його слухати не хотіли – в той час головним показником було виконання плану. Робітники спочатку також поважали Миколу – виконання плану давало непогані заробітки, але потім досвідчені працівники помітили, що план часто дається нечесним шляхом, за допомогою порушень технології і недотримання техніки безпеки. Робітники вимушені були постійно ризикувати своїм життям та здоров’ям, було декілька дрібних травмувань, але Микола „давав план – і все добре !”

Став Микола виконробом, як звикли казати „прорабом”, майстрами підібрав людей, що без заперечень виконували всі його вказівки і робота йшла ніби добре. Коли в одному з найбільших сіл району вирішили збудувати колгоспний гараж з майстернею, будівництво очолив Микола, заклали фундамент, почали зводити стіни. І тут виявилось, що не вистачає стандартних металевих риштувань, щоб робітники стояли на них і мурували високі стіни. Микола швиденько знайшов вихід – поїхав у найближчий лісгосп, де в нього вже були добрі знайомі і купив дешево верхівки сосон, так звані „хлисти” і з них зробили стояки риштувань. Коли молодий майстер сказав, що так робити не можна, це небезпечно, його негайно перевели на напівзупинене будівництво іншого об’єкту, а новий майстер ретельно виконав вказівку Миколи. Поки мурували перший поверх, все було добре, але коли піднялись вище 5 метрів, риштування почали хитатись під робітниками, але Микола „прорабською мовою”, як він називав матюки, загнав людей наверх.

Наступного дня зранку продовжувати класти стіни повинна була нова бригада, привезена з сусідньої будови, бо місцеві муляри лізти на хиткі риштування відмовились. Наверху вже стояв піддон з цеглою, туди піднялось троє робітників – два муляри та підсобник, риштування їх зустріло легким похитуванням. Сергій піднявся першим і стояв біля рогу і тут кран поставив на

риштування металеву посудину з будівельним розчином, підсобник відчепив стропи і в цей момент верхівки сосон видно згадали, як їм було гарно гоїдатись в лісі від вітру. Вони гоїгнулись до стіни, відштовхнулись від неї і різко зігнулись в протилежну сторону, люди полетіли з 8-метрової висоти донизу, а на них сотні цеглин і металевий ящик з розчином. Сергій летів і думав, щоб хоч живим залишитись і йому дуже пощастило – він упав у куц бузку, але тут побачив, що на нього зверху летить купа цегли. Сергій зірвався і побіг, йому все здавалось, що цеглини продовжують летіти за ним і він все біг та біг, опам'ятався лише біля магазину в сусідньому селі. Оговтавшись, наступного дня Сергій розповів рідним та друзям, що все було як у кіно – за якусь мить польоту він згадав дитинство, батьків, дружину та дітей, тут з'явилась мати і простягла руки, захищаючи від нещастя рідного сина. Після розповіді він пішов до матері і низько їй вклонився та завжди згадує, що мати врятувала його від загибелі, а біля хати в нього тепер постійно ростуть куці бузку.

Колегам Сергія пощастило значно менше – обидва попали в лікарню з тяжкими травмами, постраждав ще один робітник, що проходив унизу і отримав удар цеглиною по голові, його врятувала від смерті будівельна каска. А от Микола і майстер цієї будови також „полетіли” – з роботи на лаву підсудних, майстер отримав умовне покарання, а Микола полетів далі – у місяця позбавлення волі. На суворість покарання особливо вплинули результати спеціальної перевірки, яка виявила грубі порушення правил техніки безпеки на всіх будовах, якими керував Микола. Дісталось і його керівникам, їх притягнули до адміністративної та дисциплінарної відповідальності і хоча в цілому будівельна організація план виконала, ніхто з керівництва премій не отримав з-за грубого порушення правил техніки безпеки, що спричинило травмування людей.

Нещодавно Сергія запросили зробити ремонт в майстерні, яку він будував і він розповів її працівникам про свій давній політ. Підійшли до цього місця – і о диво ! - куц бузку, який врятував його життя, продовжує рости, Сергій розчулився і обняв його: ”Рятівник ти мій!”

Зубаста дівка

Був пізній вечір і я вже збирався спати, але дзвінок телефону відразу викликав робоче напруження. Черговий міліції повідомляв, що в кущах неподалік жіночого гуртожитку виявлено труп чоловіка з тілесними uszkodженнями і що за мною вже поїхала машина з оперативною групою. Мене здивувало, що черговий після повідомлення якимось дивно захихикав і поклав трубку, тому я сказав дружині, що черговий вже старша людина, а хихикає після такого повідомлення як дитя. Їхати було недалеко і ми не встигли між собою навіть перемовитись, працівники карного розшуку лише розказали, що повідомлення надійшло від „Швидкої”, яку викликали з гуртожитку, але вона приїхала запізно. Бригада „Швидкої” чекала нас і молоденька лікар сказала, що смерть настала від гострої втрати крові і опустивши очі додолу, ніяково захихикала та спитала, чи можуть вони їхати. Мене це хихикання здивувало, я відпустив лікарів, разом з працівниками міліції та судово-

медичним експертом підійшли до чоловічого трупу, що лежав у калюжі крові і не змовляючись хором захикикали: „Хе-хе-хе”.

Галина була міцною сільською дівчиною, але найбільше виділялась великими гарними зубами, інколи їй навіть було ніяково їх показувати в посмішці, бо колись одна дрібнозуба заздрисниця порівняла її зуби з конячими. Але зате вона розговувала без проблем будь яку їжу, могла розгризти шкарлупу волоських горіхів, а лісові лузала як зернята. Після школи вона виїхала до міста, закінчила професійно-технічне училище, працювала на місцевій фабриці і жила в гуртожитку. Робота була позмінна, інколи приходилось повертатись додому поночі, але Галя була не з боягузливих, ходили вони найчастіше дівочим гуртом, та й дороги було всього хвилин на десять. Одного осіннього дня Галя затрималась на роботі, тому що змінниця попрохала її почекаати, бо в тої були термінові справи. Подружки прийшли до гуртожитку самі, порозходились по кімнатах, але десь через півгодини двоє з них зустрілись біля вахтера, щоб подзвонити з єдиного телефону-автомату (про мобільні телефони тоді навіть не чули). Раптом у гуртожиток увірвалась Галина – все обличчя і одяг на грудях у крові, губи і руки трясуться, очі перелякані. Дівчата і вахтер перелякались і кинулись викликати швидку медичну допомога, але Галя запинаючись прошепотіла: „Це не мені, а йому потрібна „Швидка”, це його кров...” і втратила свідомість.

Владік був досить міцним, але вайлуватим хлопцем, дівчата на нього не дуже звертали увагу, але він зі слів матері-одиначки вважав себе красенем, перед яким всі дівчата повинні були падати ниць. Закінчивши ПТУ, він працював слюсарем на заводі, де більшість працівників були чоловіками, відслужив армію у віддаленій від населених пунктів військової частині, повернувся на той-самий завод. З роками у Вадика все сильнішим ставало почуття, яким, із слів матері, славився його батько – його дуже тягнуло до дівчат, він не минав жодної „спідниці”, приставав до них у кожному зручному місці. Після декількох вдалих „залищянь” він відчув величезний потяг до статевих актів, почав спілкуватись з повіями, які навчили його різним витребенькам, в тому числі таким, які в Кримінальному кодексі називаються „задоволення статевої пристрасті неприродним способом”.

Мати все більше вмовляла його знайти собі пару та одружитися, але Владік вже добре зрозумів, що ніяка дружина не захоче терпіти його „розваги”, тому шукав собі пару на ніч-другу, а коли ніхто не попадався, то став домагатись свого силою. Одного пізнього вечора він нишпорив по місту, шукаючи підходящу дівчину і раптом побачив незнайомку з міцною жіночою фігурою, що самотньо швиденько йшла вулицею. Він вийшов їй навперейми, вимовив „Добраніч” і взявши під руку, відразу запропонував розважитись в найближчих кущах і запевнив, що він дуже добре вмє задовольняти дівчат, багато хто в цьому впевнився. Але дівчина почала пручатись і вириватись, намагалась крикнути, тоді Владік міцно схопив її за горло і тихо пригрозив, що задушить на місці, якщо вона не піде з ним. Галина перелякалась, ствердно закивала головою, він відтягнув її в придорожні куці і хотів повалити, але вона сказала, що в неї „місячні”, тоді Владік

сказав: „Бери, суко, в рот !” і розтібнув ширінку. Від нього смерділо перегаром, тютюном, сечею і немитим тілом, Галину занудило, але викликало також страшенну лють і вона вирішила помститись гвалтівнику. Як тільки відчула в роті його напружене тіло, з усієї сили вкусила його своїми великими міцними зубами і виплюнула відкушений кусок, по її обличчю гарячим струменем вдарила кров, а невдалий гвалтівник дико закричав і впав на землю без свідомості.

Проведене розслідування підтвердило покази Галини і кримінальна справа була закрита за відсутністю складу злочину, так як її дії були вчинені в стані необхідної оборони від злочинного нападу.

Кінець розпусниці.

В молодості Секлета була вродливою дівчиною, у їх великому селі чи не найпривабливішою, але пішла у свого батька не лише красою, але й гулящим характером. Він служив строкову у військовій частині, що була на краю села і за три роки звабив не одну місцеву дівчину та жінку. Мати Секлети після народження дитини одружилась із набагато старшим її вдівцем, що мав двійко синів, одного з них Секлета звабила ще 14-річною і вони одружились. Але жили недовго, тому що чоловік не міг терпіти постійних подружніх зрад, крім того після кількох абортів вона не вагітніла. Секлета виїхала з одним із чергових коханців до міста, там закінчила медичне училище, змінила, як вона висловлювалась, „череду мужиків”, а під старість повернулася до рідного села і влаштувалася медсестрою у місцеву лікарню. Їй на старості років вже б схаменутись та припинить розпусту, але не така була у неї вдача...

Секретар сільради, що пропрацював на цій посаді багато років і всіх людей в селі знав з дитинства, не був здивований, коли до нього в кабінет зайшов давній знайомий відставний прапорщик Сергій. Але той, блідий як смерть, тяжко опустившись на стілець і не піднімаючи очей, глухо промовив: „Викликай, Дмитре, міліцію, я Секлету зарубав”. Побачивши через вікно дільничного працівника міліції, Дмитро постукав у шибку і замахав йому руками – йди негайно сюди ! Капітан зайшов і простягнув спочатку руку господарю кабінету, а потім Сергію, якого добре знав, але той руки не подав і тихо сказав: „ Я тепер не маю права вам руки подати, я Секлету забив”.

Поки з району їхала слідчо-оперативна група, Сергій розповів історію свого життя і злочину, капітан міліції його не перебивав і навіть не записував, тільки зробив декілька поміток у блокноті, щоб потім допитати необхідних свідків. За Секлету Сергій був старший на два роки, жили вони в одному кутку села і хоча вона йому здавна подобалась, він ніколи не наважувався навіть заговорити до такої красуні чи запросити в клубі до танцю. Він, звичайно, чув про її розпусну поведінку, але по молодості не звертав на це уваги, та й говорили, що заздрісники розпускають про неї плітки. Потім Секлета виїхала, він одружився, виростив двох діточок, мав п'ятеро онуків, та декілька років тому померла його дружина і Сергій жажив одинаком, тому що діти і онуки жили в місті.

Два роки тому в село повернулася Секлета – постаріла, посивіла, але все ж вродлива та приваблива і в Сергія відродилось старе почуття до неї. Він насмілювався не лише підійти до неї та заговорити, але після декількох зустрічей прямо запропонував їй перейти жити до нього, на що вона, на його радість, погодилась. Вони обидва отримували пенсії і працювали – вона медсестрою в лікарні, він сантехніком у військовій частині, тому не бідували, а Сергій все більше закохувався у нову дружину. Він кохав її більше, як свою першу дружину Ганну, про колишні гріхи Секлети він не хотів чути і думати, та й вважав, що після 55 років яка може бути в жінки розпуста. Коли декілька місяців тому в пивному барі один п'яничка сказав йому, що до Секлети досі молоді хлопці ходять, в тому числі солдати, він ледь не прибив пліткаря – добре, що хлопці розтягли.

Сьогодні вранці він пішов на роботу, а Секлета була вихідна і залишилась дома готувати обід і поратись по господарству. Близько 12 годин Сергій забіг на декілька хвилин додому, щоб узяти з хліва сокиру – хотів позрубувати гілки біля котельні. Зайшовши у квартиру, він почув якийсь підозрілий шум у спальні і зайшов туди із сокирою в руках і там побачив страхітливу картину. На столі стояла недопита пляшка горілки і закуска, а двоє молодих солдат „гралися” з Секлетою в ліжку, вона аж стогнала від задоволення. Сергій замахнувся сокирою, але солдат не вдарив, а мовчки показав на двері – вони миттю зникли, вдягаючись на ходу. Тоді придушеним шепотом сказав Секлеті: „Я ж тебе так кохаю! Чому ти так мене зневажаєш?”, а вона з посмішкою відповіла: „Я солдатська донька і все життя кохаю молодих солдатів!”

Що було далі, він пам'ятає погано – бив її сокирою по голові, потім між ноги, кинув на ліжку сокиру і вибіг з хати. Походивши по двору, трохи охолов, повернувся в квартиру, накрив закривавлене тіло ковдрою, допив горілку з пляшки і пішов в сільраду здаватись. Закінчивши нехитру сповідь, Сергій опустил голову і заплакав, потім тихенько запитав: „Мене не розстріляють?”

На слідстві Сергій все розповідав правдиво, його навіть не хотіли брати під варту, але він сам попросив, щоб його арештували до суду, інакше він собі від сорому смерть зробить. На суді свідки характеризували Секлету як заядлу розпусницю, яка, крім солдат, в лікарні молодих пацієнтів зваблювала, не цуралась і старшими, ніякі зауваження, нарікання і прокльони на неї не діяли. Досвідчений лікар-психіатр сказав, що в неї був тяжкий психічний розлад, викликаний спадковістю батька і відсутністю належного виховання в дитинстві та подальшого жорсткого контролю. Сергій з жахом слухав свідків і лише стиха повторював: ”Чому мені про це раніше ніхто не казав, я б її давно с хати і з життя вигнав!” Він розкався у вчиненому, а в останньому слові підсудного сказав: „ Хоча вона й була розпусниця, але вбивати за це не можна, просто я не стерпів такого глуму”. Суд позбавив Сергія волі на невеликий строк, вирок він не оскаржив і з колонії в село не повернувся.

І я пив, і ти пила ... *

До чергового транспортної міліції вбігла перелякана жінка і затинаючись розказала таке, що вже немолодий досвідчений капітан не повірив і перепитав, чи не наплутала вона чогось. Але жінка, сама працівник станції, з тремтінням в голосі повторила, що хвилину тому бачила з вікна «електрички», як неподалік станції в кущах якийсь мужчина витягав кишки з живої жінки. Черговий негайно направив туди двох сержантів міліції, „Бігом!“ і на всяк випадок викликав «швидку допомогу».

Ганна народилась в селі неподалік залізниці, батько її доглядав у колгоспі коні, мати працювала в ланці, вирощувала буряки, та дочці не подобалось таке життя, вона більшість часу проводила на станції або взагалі на коліях. Станція була маленька, тут лише зрідка зупинялись приміські поїзди, але Ганна мріяла поїхати поїздом у велике місто, щоб жити гарно і заможнo. Ще будучи дитиною, вона декілька разів таємно від батьків їздила до міста, гуляла там вулицями, їла морозиво, ходила в кіно, а тим часом батьки збивались з ніг, розшукуючи зниклу доньку. Перший раз додому її привезла сусідка, яка випадково зустріла Ганну в місті, декілька разів вона попадала в міліцію, мати сварила її, батько бив паском, але нічого не допомагало.

Коли Ганна закінчила 8 класів, батьки віддали її до професійно-технічного училища вчитись на муляра-штукатур, на що вона радо погодилась – це обіцяло роботу і життя в місті. Після училища Ганна декілька років працювала в будівельній організації, одружилась з водієм-далекобійником, народила дитину, жили вони з батьками чоловіка. Та настала криза, будівельна організація збанкрутіла, постійної роботи не було і Ганна почала ходити по «шабашках» з такими ж безробітними. Заробітки були невеликими, але були постійні «могоричі» і вона почала спиватись, а там де випивка, там і розпуста, і сварки, і скандали. Дитина відійшла в неї на третій план, додому вона не поспішала, чоловіка з рейсів перестала чекати, найбільше часу проводила біля залізничного вокзалу, який так манив її з дитинства. Пробували на неї вплинути вмовляннями батьки чоловіка, чоловік спочатку також вмовляв, потім почав бити, але все марно, не допомогли і батьки Ганни. Ганна була дуже вперта, все хотіла робити по своєму і продовжувала „шабашити“.

В той день бригада мулярів закінчила штукатурити будинок, господар розрахувався і вони вирішили відмітити цю подію. Ганна, яка давно була в бригаді лідером, повела компанію в кущі неподалік залізничного вокзалу, де вона вже не раз проводила подібні заходи. Місце було затишне, мало два виходи в різні боки (на випадок появи міліції), поряд проходили поїзди, але з їх вікон компанію видно не було, а шум коліс заглушав усі звуки. В компанії було троє жінок і два чоловіки, але по дорозі один з них випадково зустрів свого односельця, молодого худорлявого хлопця і тому настала рівновага, як сказала Ганна.

Коли випили по пляшці „на носа“, чоловіки почали відверто загравати до жінок, та й ті були не проти – не в перший раз. Дві пари трохи відійшли і почали тихенько вовтузитись в кущах, а от Ганні не сподобався чужий хлопець Іван і вона

його відштовхнула. Можливо, після додаткової випивки вона б і погодилась на його домагання, але він не став чекати – схопив пугу пляшку і почав бити Ганну по голові. Колеги кинулись рятувати Ганну, але Іван схопив ножа в одну руку, шийку розбитої пляшки в другу і загарчав так, що вони злякано відступили.

Іван повернувся до непритомної Ганни, зірвав з неї одяг і намагався звалтувати, але не зміг і тоді він різонув їй ножем між ногами, застромив в рану руку і почав витягати з неї кишки. Ганна опритомніла, страшно закричала і знову втратила свідомість, Іван витягнув ще трохи кишок, витер об її одяг закривавлені і забруднені руки і через кущі пішов на привокзальну площу. Саме в цей час одна з пасажирок приміського поїзда стала на лавку, щоб дістати з верхньої полиці речі, побачила страшну картину злочину, від чого ледь не знепритомніла, але взяла себе в руки і, прихавши на станцію, відразу побігла в міліцію.

Викликана „швидка допомога” хоча і прибула дуже швидко, нічим допомогти вже не змогла і по дорозі в лікарню Ганна померла. Колеги Ганни повернулись на місце трагедії через декілька хвилин з дрючками, але там вже були міліція і лікарі, побачивши потерпілу всі миттєво протверезили і почали злякано хреститись і каятись, що не спинили вбивці. Слідчо-оперативна група також була спантеличена – ніхто навіть не чув про такий жакхливий і жорстокий спосіб вбивства. Одна з перших на місце прибігла молода випускниця міліцейської школи і коли побачила понівечене тіло Ганни і витягнуті кишки, то лікарям прийшлося повертати її до свідомості, а начальник міліції наказав негайно відвести лейтенанта в її кабінет.

Всі кинулись шукати Івана, але його і слід простиг, та знайомий, що запросив Івана до їх компанії, сказав, що той додому мабуть не поїде, а в нього є знайома в іншому селі неподалік міста, куди можна дістатись пішки. Коли міліція через декілька годин знайшла будинок, де жила знайома Івана, він у чистому одязі спокійно вечеряв, але в хліві в ночвах у пральному порошоку виявили його закривавлений одяг, тому опиратись не мало смислу. На запитання, чому він вчинив таке жорстоке вбивство, Іван з обуренням заявив: „А чому вона мені відмовила, я ж по доброму хотів все зробити”. Як потім сказав за чаркою колегам один з офіцерів міліції, який був на місці події, а потім затримував Івана, в нього ще ніколи не було такого сильного бажання пристрелити бандита „при спробі втечі”.

Допитував Івана і його знайому слідчий з участю захисника і психіатра, так як вони обидва були інвалідами другої групи на ґрунті психічного захворювання, познайомились в психіатричній лікарні і продовжували зустрічатись, мали спільну дитину, також інваліда. Батьки Івана і його співмешканки були алкоголіками, мати Івана була тиха жінка, яка мовчки зносила знущання чоловіка, а мати співмешканки – п'яниця, тому й діти в обох сім'ях народились ненормальними. Судово-психіатрична експертиза визнала обох неосудними і суд відправив їх на примусове лікування, але, як пояснив в суді представник психіатричної лікарні, довго їх там тримати і лікувати немає коштів, так що ...

Рятівні осічки

Новорічна ніч була дуже гарною – невеличкий морозець, сніжок іскрився і освітлював все навкруги, близько другої ночі на вулицях було ще багато людей – хто повертався з гостей, хто від міської ялинки, а хто просто прогулювався. Олександр з Валентиною повертались від друзів, вона впевнено спиралась на його тверду руку, вони згадували цікаві епізоди святкування і весело сміялись. Вийшли на пряму вулицю, що йшла до їх будинку і Олександр стурбовано сказав: „Щось в місті небезпечно сталося, бачиш, міліція спиняє і перевіряє всі машини, когось шукають”. Коли вони порівнялись з двома молодими сержантами, ті якраз зупинили таксі, один з них підійшов до водія, а другий з іншого боку. Раптом з машини вискочив пасажир, вихопив щось з кишені куртки, приставив до грудей мільйонера і Олександр, який воював сержантом в Афганістані, похолов – це був бойовий пістолет ТТ, але замість пострілу почулось лише клацання курка, сталась осічка. Сержант міліції змахнув рукою, влучив кулаком прямо в ніс нападника, той впав і випустив пістолет. Олександр вирвався від дружини, вискочив на дорогу, відштовхнув ногою пістолет під машину, допоміг скрутити бандита. Сержанти зв'язали ременем злочинцю руки за спиною і лише тоді Олександр почув, як перелякано кричить Валентина, він підійшов до неї, поцілував у губи: „Заспокойся, все закінчилось, все добре”.

Після строкової військової служби Олексій підписав контракт і залишився на понадстрокову, був старшиною роти, одружився, дружина отримала на своїй роботі квартиру, народила троє діточок – сина і двійнят-дочок. Все було ніби добре, та Олексій почав частіше й частіше заглядати в чарку, після закінчення строку новий контракт з ним не захотіли підписати і він залишився без роботи, цілими днями тинявся по місту і шукав, хто вгостить випивкою. Через декілька місяців дружина поставила вимогу – або влаштуєшся десь працювати, або розлучаємось і їдь в село до батьків, в них своя хата, будеш допомагати їм по господарству. Олексій добре знав, що батько одразу припинить його пиятики і заставить працювати, не допоможе і заступництво матері, а тяжко працювати йому не хотілось. Він згадав, що на одному закритому підприємстві неподалік військової частини він бачив оголошення про наявність вільної посади охоронця, а начальником охорони працює його знайомий.

Нова робота була нескладною, сидів з пістолетом на прохідній цілу добу, потім три доби відпочивав, через прохідну людей і транспорту проходило небагато, зарплатню, хоча і невелику, платили вчасно, от тільки з випивкою було дуже суворо. Не пройшло і року, як Олексія вигнали і звідти – начальник охорони з своїм заступником застали його на роботі добряче напідпитку, причому Олексій дуже образився на заступника, який також чергував як охоронець і „заложив” його. Олексій став ще більше пиячити, почав виносити і продавати речі, а жінка все більше його сварила, спав він тепер сам в найменшій кімнатці, бо жінка не хотіла бачити коло себе „п'яну морду” і закривалась з дітьми у великій кімнаті, тим більше що він випивши бив її і дітей.

Напередодні Нового року провідати дочку і онуків приїхала теща і вони вдвох насіли на Олексія – кінчай пиячити, не бий дружину і дітей, перед сусідами соромно за тебе, йди працювати і так далі. Олексій втік з хати, але повернувшись ввечері чув те саме і через три дні, з похмілля, він прийняв тверде рішення – вбити дружину і тещу, а самому втекти за кордон на якусь війну. Можливо, це б так і закінчилось мрією, але тут він випадково узнав, що в новорічну ніч на прохідній буде чергувати охоронець, який його „заложив” і в п’яній голові визрів план. Близько десятої вечора Олексій постукав у вікно прохідної: „Дід Мороз прийшов, подарунки приніс!”, а коли охоронець впустив його, він вихопив з-за пазухи молоток і вдарив кривдника по голові. Забравши пістолет ТТ, він почимчикував додому, зайшовши в квартиру покликав у коридор жінку з тещею, а коли вони вийшли, дістав зброю, приставив до грудей тещі і нажав на гачок – пістолет клацнув, але пострілу не сталось, теща і жінка кинулись в кімнату. Олексій перезарядив і наставив в спину втікаючої дружини – знову лише клацнуло, хоча патрони в пістолеті були, він заздалегідь перевіряв. Поки він ще раз перезарядив, дружина з тещею і дітьми закрились в кімнаті, двері і замок були міцними і Олексій вирішив, що відремонтує пістолет і тоді з ними поквитається.

Тим часом охоронець на прохідній трохи прийшов до тями і подзвонив про напад начальника охорони, той повідомив міліцію і викликав швидку допомогу, яка негайно забрала пораненого в реанімацію. Міліція приїхала до Олексія додому, спізнившись на декілька хвилин, бо він з пістолетом в кишені сів на таксі і поїхав на другий кінець міста до знайомого слюсаря, який ремонтував мисливську зброю. Сусідські діти, які милувались новорічними феєрверками, бачили, як Олексій сідав в машину і розповіли це міліції, по місту негайно було оголошено план перехоплення, незважаючи на новорічну ніч десятки працівників міліції вийшли на вулиці.

Андрій якраз збирався сісти за новорічний стіл, як надійшло повідомлення – озброєний пістолетом злочинець у військовому зеленому бушлаті їде по місту, потрібно негайно знайти і затримати. На ходу одягаючись, він вискочив в коридор і зіткнувся з Петром, також сержантом міліції, з яким жив на одній площадці, обидва були без вогнепальної зброї, лише з газовими балончиками. Вони вибігли на вулицю і почали зупиняти машини, одна з машин зупинилась біля них, Петро підійшов до водія, а Андрій хотів відкрити дверцята пасажира, але вони різко відчинились, звідти вискочив чоловік у зеленому військовому бушлаті, вихопив з кишені пістолет і приставив до грудей Андрія. Перед очима Андрія з’явилась дружина з маленьким сином на руках: „Ми кохаємо тебе!”, він приготувався до смерті, але замість пострілу лише сухо клацнув курок. Андрій не встиг нічого подумати, кулак сам з усієї сили наніс удар в обличчя нападника так, що потім тиждень боліла рука, той упав і випустив пістолет.

В обох сержантів при собі не було рації, про мобільні телефони тоді лише мріяли, тому про затримання повідомили з найближчого телефону-автомату, негайно приїхали слідчий прокуратури з керівництвом міліції. Почувши розповідь про затримання, начальник управління поздоровив Андрія – отримаєш нагороду і сьогодні в тебе другий день народження, ти в сорочці народився. Коли Андрій під ранок повернувся додому, дружина сиділа заплакана: „Мені було так недобре,

здалось, що з тобою сталась біда, але згодом все пройшло”. Про деталі пригоди він розповів їй лише через декілька днів, коли про це написали в місцевій газеті.

Олексія засудили за розбійний напад з викраденням зброї, замах на вбивство тещі, дружини і працівника міліції до тривалого строку позбавлення волі, з примусовим лікуванням від алкоголізму. Дружина оформила з ним розлучення, батьки Олексія плакали на суді, потім допомагали онукам, постійно запрошували літом до себе в гості в село. Але перед усіма стало питання – чому пістолет стільки разів не вистрілив, адже в охороні такого об’єкту повинна бути надійна зброя. Спеціальна експертиза дала зовсім неочікуваний висновок – пістолет не чистили багато років, в ньому було стільки бруду та іржі, що бойок не міг дійти до патрона і вдарити по капсулю, ставалась осічка. Коли відповідального за зброю на цьому об’єкті звільняли з роботи, він сумно пожартував: „Моя недбалість врятувала життя стільком людям”.

В народі є така прикмета, що як в добрих, так і недобрих справах діє закон парності, от і тут подіяв цей закон. Пройшло декілька років і на цій самій вулиці, неподалік місця затримання Олексія стався замах на злочин, життя людей знову врятували осічки. Від одного з працівників тролейбусного бюро пішла дружина-кондуктор, новий її чоловік працював водієм тролейбуса і вони постійно їздили разом. Вмовляння і погрози покинутого чоловіка не допомогли і він вирішив розв’язати цей вузол кардинально – за допомогою саморобного пістолета. Патрони він зробив з стріляних гільз, підібраних на військовому стрільбищі, кулі відлив з пластин старого акумулятора, насипав випрошеного в знайомого мисливця пороху, в глухій місцині за містом перевірів свою зброю – діє ніби нормально. Коли тролейбус з колишньою дружиною і її новим чоловіком виходив з парку, він сів у нього, потім підійшов до водія, приклав пістолет до його голови і „Клац!” – осічка. Поки перезаряджав, водій зупинив тролейбус і вискочив з нього, дружина кинулась до колишнього чоловіка, він наставив на неї пістолет - і знову осічка. Пасажири, в основному колеги по тролейбусному парку, підняли галас, він вискочив з тролейбуса, перезарядив пістолет, приставив собі до скроні і натиснув гачок – на цей раз осічки не сталось. Проведена судово-балістична експертиза встановила, що причиною обох осічок стали невірно виготовлені патрони, а от у фатальному патроні все спрацювало.

Віщий сон

Пожежу в старій хаті під лісом помітили тоді, коли вогонь охопив весь будинок, була глуха ніч і поки люди повдягались і прибігли, вогонь вже догоряв. Для годиться вилили на вогонь декілька відер води, потім приїхала сільська пожежна команда, полила головешки із шлангу і тут виявилось, що в хаті повинен був спати Степан, що жив неподалік. Заплакана Степанова мати пояснила, що Степан у цій хатині часто ночував, займався своїми справами, інколи гнав горілку. Почали розбирати обвалені рештки і на старому дивані знайшли сильно обгорілі рештки мужчини. Судово-медична експертиза дала висновок, що смерть настала

від отруєння чадним газом, потерпілий був добряче напідпитку і всі вирішили, що хата загорілась від недопалка або вогню в самогонному апараті. Похорон був скромним, рідні і друзі пом'янули загиблого і лише в матері на серці залишився важкий камінь.

З дитинства Степан призвичаївся до цигарок, ще до школи він збирав батькові недопалки і в кушах смакував димом. Мати, яка не любила тютюнового диму, не раз сварилась з чоловіком, а потім і Степаном, що до добра це не доведе. Батько Степана під час чотирирічної служби на флоті отримав спортивні розряди по декількох видах – бігу, волейболу, боротьбі, тому вихвалявся міцним здоров'ям і казав, що ніяке „курево” його не звалить. Та після 45 років почав кульгати, мусив спиратись на палицю і лікарі одногolosно запевнили – це тромби в судинах ніг від тютюнопаління, але він продовжував викурювати в день свої три пачки найдешевшої „Прими”. Одного разу порався по господарству, викидав гній, раптово упав і коли прибігла жінка, що в хаті відчула серцем недобре, він вже був мертвим. Судово-медична експертиза констатувала – відірвався тромб, попав у серце і воно зупинилось.

Схаменутись би Степану, покинути курити, але він крім того дуже полубляв горілочку і ні на що не звертав уваги. Коли виповнилось сорок п'ять, Степан вже не зміг ходити на роботу навіть сторожем, кульгав на обидві ноги, хоча змолоду був непоганим трактористом та комбайнером. Отримавши другу групу інвалідності, він сидів вдома, разом з матір'ю порався по господарству, та в старій бабиній хаті, що стояла за городом під лісочком, тихенько гнав самогон, пив сам і трохи приторговував. Добряче продегустувавши готову продукцію, він часто тут засинав на старому дивані, інколи не випускаючи цигарки з зубів. Заходили до нього і любителі випити – купити самогону чи випросити в борг, інколи господар міг і просто вгостити родича чи доброго знайомого. Село було невелике, тому „гості” спати йшли додому, рідко хто залишався, щоб не потрапити п'яним на очі матері, дружині чи тещі. В один з вечорів зайшов в хатинку незнайомий чоловік і попросився повечеряти і переночувати – він повернувся з колонії, де сидів за побиття дружини, дружина і діти його не приймають і він йде до тітки в дальнє село. Степан пожалів його, поділився хлібом, салом і цибулею, пригостив самогоном та цигарками, незнайомец швидко сп'янів і заснув на дивані з цигаркою в зубах, а господар кинув у кутку старий одяг і заснув на ньому.

Після похорон пройшло декілька днів і мати Степана прийшла в церкву до батюшки – вже другу ніч їй сниться Степан і просить поховати його „по людські”, а вони ж і молебень відслужили, і хреста на могилі поставили, і поминки зробили. Священик задумався – а може вони не того поховали, адже труп так обгорів, що впізнати не можна було, але ж у селі ніхто не пропав і з сусідніх сіл такої чутки не було. Звернулись у міліцію, але заяв про пропажу мужчин в районі не було. Та коли на третю ніч знову матері приснився Степан з аналогічним прохання, то в сільраді і міліції вирішили ретельно перевірити згарище і в куточку під обваленою стіною знайшли мертвого Степана, він обгорів небагато і його відразу упізнали.

Слідчий з району почав вияснити, а хто ж другий загиблий, опитали людей і одна бабуса згадала, що ввечері перед пожежею до неї просився на нічліг якийсь

чоловік, але вона злякалась і не пустила, то він пішов у напрямку хати Степана. Взнавши про це, мати Степана згадала, що у сні син казав, що замість нього поховали чоловіка, якого жінка й діти з хати вигнали. Слідчий вияснив, що в одному з віддалених сіл дійсно сталась така подія і цей чоловік пропав, схожий він був на людину, яку бачила бабуся. Приїхали діти загиблого, пішли на його могилу і тепер на кладовищі стоять поряд два підписані хрести – Степана і його товариша по нещастю. І більше Степан до матері у снах не приходять.

Третя нога *

З розбурханих очисних споруд йшов страшенний сморід – група робітників прочісувала їх дно спеціально зробленими для цього широкими граблями з довгою ручкою з одного боку і мотузкою з іншого. Півметрові залізні зубці витягали з dna всіляке сміття, шукаючи те, задля чого сюди прибули районна та обласна слідчо-оперативні групи міліції та прокуратури. Першою знайшли чоловічу ногу, потім руку, кусок тулуба, знову чоловічу ногу. Тоді керівництво відійшло трохи вбік, щоб менше відчувати сморід - основні докази знайдено, злочин розкрито. Але тут підбіг молодий лейтенант міліції, якого залишили контролювати пошуки і злякано прошепотів: „Ще одну ногу знайшли... третю, жіночу...”

Василь жив самотньо на околиці невеликого містечка, займався домашнім господарством, отримував пенсію по інвалідності – ще в молодості на роботі йому на голову впала колодка і він після тривалого лікування став інвалідом другої групи. Фізично він був сильним, мав спокійний характер, неабиякі розум і хитрощі, але інколи на нього находила страшна лють і тоді він ставав некерованим, а потім туманно згадував, що наробив. В цьому ж містечку жив його двоюрідний брат Андрій, який зрідка навіщав Василя, допомагав йому по господарству, дарував свій ношений одяг. При зустрічі браття інколи трохи чаркували, але Андрій не був любителем пиятики, та й знав, що багато пити Василю небезпечно, тому брав з собою звичайно „чекушку”.

Одного весняного дня до міліції звернулась дружина Андрія, що пропав її чоловік – пішов до свого двоюрідного брата Василя на інший кінець містечка і пропав, вона вже була у Василя, але той запевняє, що Андрій допоміг йому в ремонті грубки, вони випили по 100 грам і Андрій ввечері пішов додому. На допиті Василь поведився спокійно, розповів ту саму версію і дуже турбувався, де ж міг пропасти Андрій. В його хаті була недавно відремонтована грубка, слідів бійки чи крові міліція не виявила, та й особливо не шукала, тому що ніяких підозр стосовно Василя не виникало.

Дорога Андрія додому проходила понад міжнародною автотрасою, він інколи навіть йшов по її узбіччю, так що однією з версій була автоаварія, а тіло могли десь вивезти і сховати. Працівники міліції з рідними і знайомими зниклого ретельно оглянули узбіччя дороги, всі прилеглі кущі, покинуті будівлі, люки каналізації – ніяких слідів. Коли почали обговорювати результати пошуків, начальник карного розшуку зауважив, що Василь занадто старанно шукає сліди

Андрія подалі від свого будинку, взагалі поводитьсь підозріло. Тут дільничний сказав, що декілька разів бував дома у Василя, в нього завжди дуже брудна підлога, а тут дуже ретельно вимита і в кухні, і в коридорі, двір старанно заметений.

Було вирішено провести ретельний огляд будинку і господарства Василя, використавши недавно отриманий прилад для пошуків слідів крові, а ще взяти з собою лікаря-психіатра, який регулярно перевіряв стан його здоров'я. Побачивши групу працівників міліції і лікаря, Василь затурбувався – невже він пропустив черговий медичний огляд і його хочуть оглянути, чи йому можуть зняти інвалідність? Йому показали санкцію на проведення обшуку і Василь обурився – невже його підозрюють у причетності до зникнення улюбленого брата, - забігав, хотів повести учасників на горище і в підвал. Лікар-психіатр його заспокоїв, почав невимушену бесіду про стан здоров'я, а тим часом прилад показав замиті свіжі плями крові на підлозі в кухні, та Василь тут-же заявив, що при ремонті грубки поранив собі руку і це його кров. Та при огляді на руках поранень не виявилось, тоді він згадав розбитий нещодавно ніс, але коли підняли декілька дощок підлоги і в щілинах виявили цілі струмки крові, Василь раптово кинувся у двері і намагався втекти.

Того дня Андрій прийшов до Василя на його прохання допомогти відремонтувати грубку, погода була дуже погана, Василь був знервований, в нього боліла голова, тому коли після роботи випили „чекушку”, на нього почала насуватись страшна лють. Він причепився до Андрія, чому той жаліє йому випивки, мало приніс горілки і закуски, заставляє носити свої недоноски, а не купить новий гарний одяг. Андрій спочатку мовчав, потім послав Василя подалі і почав одягатись, щоб йти додому, але Василь раптом схопив з столу ножа і почав бити Андрія в шию та в спину, поки той не впав мертвим. Обвівши все лютим поглядом, Василь кинув на стіл ніж, впав на лавку і заснув.

Прокинувшись вночі, Василь з жахом побачив мертвого Андрія, що лежав посеред кухні, лють в нього вже пройшла і він почав думати, як і куди сховати тіло, що потім збрехати про зникнення брата. В господарстві Василь постійно тримав свиней та птицю, сам їх забивав і розбирав тушки, тому швидко і вправно зробив те саме з тілом брата, покладав у поліетиленові мішки і на возику вивіз до очисних споруд. Підлогу в кухні і коридорі він старанно вимив, підмів двора, тому що біля порогу залишилися бризки крові. Спочатку його мучили докори сумління, але він запевнив себе, що в усьому винен Андрій, який зневажав його і за це поплатився. Вранці він сміливо розповів дружині Андрія, що той ввечері після роботи пішов додому, потім повторив цю розповідь міліції і вважав, що ніхто нічого не визнає, а скоро Андрія і шукати перестануть, а він перейде жити до дружини двоюрідного брата, яка йому здавна подобалась.

Побачивши викриття свого злочину, Василь намагався втекти, але його на порозі схопили, він дико кричав і пручався, знову почався приступ люті, але лікар зробив йому заспокійливу ін'єкцію і він спав до ранку. Вранці Василя допитали з участю, як того велить закон, адвоката і лікаря, він спочатку трохи помовчав, подумав, а потім все детально розповів і пообіцяв показати, де сховав тіло, закривавлений одяг і інші речі. Приїхала обласна слідчо-оперативна група

працівників міліції та прокуратури, спочатку вилучили одяг Андрія вдома у Василя, потім він повів до очисних споруд. Досить швидко знайшли ноги, руки і інші частини тіла Андрія, шукали голову і раптом знайшли ... третю ногу, жіночу... Районні прокурор і начальник міліції аж побіліли – в них не рахувалось недавнє зникнення жінки, а за укриття умисного вбивства можна і посаду втратити, та й добра морока ще одне вбивство розкривати.

Всі керівники негайно повернулись до очисних споруд, де побіліли з переляку робітники витягли інші частини жіночого тіла, тільки голів Андрія і жінки не було. Всіх здивувало, що Василь з цікавістю розглядає жіночі останки і з подивом хитає головою, а на питання прокурора, що це за жінка, він знизав плечима – не знаю. Але начальник карного розшуку з люттю почав наступати на Василя: „Як це ти не знаєш, коли і хто її вбив та сюди вкинув ?” Василь, який перед слідчою дією отримав заспокійливе, тихо сказав: „Я дійсно не знаю, хто вона. Вона сама до мене прийшла, трохи пожила, потім почала вимагати грошей і випивки, я її задушив, порізав і сюди викинув півроку назад, тому і дивуюсь, як тіло добре збереглось”. Начальник районної міліції схопився за голову: „А більше ти нікого не вбивав ? А де ти їх голови сховав ?” , на що Василь з подивом відповів: „А що, я хіба не сказав, що їх голови в хліві закопав? А більше я нікого не вбивав! Ви про неї не питали, то я і не розказував”. Потім Василь розповів, що голови закопав у хліві в чистих мішках, тому що не хотів бруднити знайомі обличчя в нечистотах.

В хліві у Василя дійсно викопали голови Андрія і Ганни, особу якої встановили по відбитках пальців рук, вона раніше була судима за крадіжки, бомжувала, тому ніхто її не шукав, а тіло збереглось, тому що були холодні осінь і зима. Василя визнали неосудним, відправили в спеціальну психіатричну лікарню, звідки він не повернувся. По вказівці міліцейського керівництва були прочесані очисні споруди в інших районах, але, на щастя, крім собачих і котячих, інших тіл не знайшли.

Помста янголятка *

Коли дівчинка народилась, в пологовому будинку всі відразу звернули увагу на її довге біле волосся і великі, сяючі голубі очі. Лікар що оглядав новонароджену, задоволено посміхнувся – ваша дівчинка сяє, як зірочка, видно під щасливою зіркою народилась. Але пологи були складними, мати затрималась в лікарні днів на десять і всі звикли називати новонароджену „Зірочка”, тому батьки без вагань дали їй ім’я Зоряна. Росла дочка на радість батькам здоровою, розумною та вродливою, гарно закінчила школу, потім педагогічний інститут, от тільки попрацювати не судилось. Хоча багато хлопців на неї заглядалось і мріяли сватів заслати, вона з своїми однокурсниками просто дружила, а вибрала іншого, років на п’ять старшого. Після четвертого курсу проходила практику в одній із шкіл і на батьківських зборах підійшов до неї старший брат одного з учнів, поговорили спочатку про навчання, потім він уважно подивився на неї і прямо спитав, чи одружена вона. Зоряна зашарілась, ніяково опустила очі – спочатку потрібно

інститут закінчити, а потім про одруження думати. Станіслав раптом сказав, що він мріяв саме про таку дружину і впевнений, що вона також його покохає і вони одружаться.

Він виявився людиною, що звикла виконувати свої задуми і не відступати від наміченого, вже наступного дня Зоряна з школи їхала додому в його автомобілі і він їй все більше подобався. Станіслав був високим, чорнявим, вродливим, вихованим хлопцем, мав вищу торгівельну освіту, успішно займався бізнесом, постійно дарував Зоряні квіти або невеличкі подарунки, але грошима не смітив. Через тиждень два він познайомив її з батьками, що жили в недалекому селі, ще через тиждень Зоряна привела його до своїх батьків – це мій наречений, батьки дали своє благословення. Осінню справили весілля і Станіслав настояв, щоб збудувати свою хату в місті, взяли ділянку на околиці і всі дружно почали зводити двоповерхову кам'яницю.

Державні іспити в інституті Зоряна здавала на останньому місяці вагітності і на радість батькам в них народився хлопчик – білявий, з великими голубими очима, як колись його мати. Дивлячись на нього, всі радісно посміхались і казали, що він схожий на янголятко, от тільки одна стара циганка на вулиці сказала Зоряні – дивись дочко, щоб його не забрали на небо янголом. І ніхто тоді не думав, яка трагедія чекає на цю щасливу родину. Денису мало виповнитись два роки, сім'ї Зоряні і її батьків перебрались в новий будинок, хоча завершено було лише декілька кімнат і кухня, але зовні будинок виглядав як маленький палац. Дорослі ходили на роботу, а Зоряна гляділа сина, готувала їжу, займалась господарством, інколи до неї заходили сусіди та знайомі її і чоловіка – вона завжди була привітною та усміхненою.

Одного літнього дня, коли Зоряна намагалась заколисати Дениса, в двері подзвонили двоє незнайомих чоловіків, вона вийшла з сином на руках, а вони запитали, чи вдома чоловік і попросили ручку і папір, щоб написати йому записку в комерційних справах. Чоловіки зайшли в коридор, один почав писати записку, а другий оглядався навкруги і розпитував, чи сама вона дома, коли прийде чоловік, хто ще живе з ними. Зоряна привітно відповідала, Денис побіг гратись в свою кімнату, та раптом сталось страшне...

Професійні злочинці звикли називати один одного по кличкам, то ж ми також будемо називати їх так. Рембо і Мадяр познайомились в колонії, де обидва відбували покарання за крадіжки і розбої, там подружились, а тут ще обох перевели в одну колонію-поселення і направили на роботу в одну бригаду. Придивившись, вони зрозуміли, що суворого контролю за ними немає, їх майстер полюбає випити і за могорич закриває очі на тих, хто прогулює. Рембо був середнього зросту і статури, але фізично сильним, постійно тренувався спеціальними вправами, мав неабияку вольову вдачу, умів підкорювати людей своїй злочинній волі, постійно вихвалявся, що вміє вчиняти будь-які злочини і легко уникати зустрічей з міліцією. Мадяр, трохи старший за віком, був вищий зростом, міцної статури, великої фізичної сили, але м'якої вдачі, усі свої злочини вчинив під чужим впливом, в нетверезому стані, тому Рембо радо взяв його у спільники. Неподалік була залізниця, біля села зупинялись приміські поїзди, на які

сідали місцеві жителі і дачники, тому ніхто не звертав увагу на двох незнайомих чоловіків, що їхали до найближчого містечка. Спочатку Рембо і Мадяр поїхали на розвідку, вивчили розклад руху поїздів, намітили будинки не дуже далеко від станції, щоб після злочину швидко і непомітно втекти.

Вони знаходили заможні приватні будинки, де нікого не було, обкрадали їх, забирали гроші, цінні речі, обов'язково спиртне і закуску, та повертались в колонію, ніби весь день були на роботі, а майстру ставили могорич, щоб відмічав вихід. Але після декількох крадіжок побачили, що люди в містечку стали підозріло поглядати на всіх чужих, в дворах з'явилося багато собак, тому вирішили їздити в інше місто, значно більше. Тут вони по відпрацьованій схемі обікрали декілька будинків, але в одному з них їх несподівано зустріла жінка з дитиною, Рембо вже почав діставати ножа з-за пазухи, але в двір зайшло двоє чоловіків і злочинці швиденько втекли. В це місто вони вирішили більше не їздити, тому що розуміли – міліція могла створити їх фотороботи і затримати на вокзалі чи вулиці.

Більш хитрий і досвідчений Рембо сказав, що міліція їх буде шукати в своїй області, а в іншій свої проблеми, тому після недовгих роздумів намітили місто в сусідній області. Коли приїхали в Рівне, погода стояла чудова, тепла і сонячна, більшість людей були на роботі, а хто залишався вдома, порпався на городі, тому пустий будинок було знайти легко. Рембо і Мадяр як голодні вовки пронишпорили декілька вулиць, не відходячи далеко від залізниці, але підходящий „об'єкт” не попадався, побачили один гарний і заможний будинок, але в дворі бігало два здоровенних собаки, тому обійшли його стороною. Коли після злочину міліція опитувала всіх сусідів, то власник цього будинку сказав, що краще вони б зайшли до нього – в хаті сидів озброєний охоронець, що пройшов „гарячі точки”, та й собаки гарно вишколені, так що мало б їм не здалося.

Та злочинці побачили неподалік гарний двоповерховий будинок, у дворі людей і собак не було, на сусідських дворах також нікого не помітили. На їх дзвінок довго ніхто не відповідав, вони вже хотіли ламати двері спеціальним інструментом, що носили з собою, але раптом вийшла молода вродлива білявка з дитиною на руках. На їх запитання вона сказала, що чоловіка немає вдома, всі на роботі, тоді Рембо попросив ручку і папір, ніби щоб написати записку чоловіку, господиня взяла коло телефону зошит і олівець, простягнула йому. Рембо почав писати, а Мадяр швиденько оглянувся – хата ніби заможна, дорослих більше немає, хлопчик побіг в іншу кімнату гратись, так що можна починати розбій.

Від першого удару Зоряна втрималась на ногах, намагалась захиститись, але її почали бити кулаками, залізним прутом, повалили на підлогу і почали по черзі знущатись. Вона лежала непритомна, а Денис спокійно грався в іншій кімнати, не чуючи біди. Злочинці обшукали будинок, але знайшли лише невелику суму грошей, золоту обручку старого господаря, ще одну обручку і сережки зняли з господині, навіть випивки не було, тому повернулись до Зоряни розлючені. Привівши її до тями, почали катувати, щоб видала гроші і цінності, вона клялась дитиною, що нічого немає, все йде на будівництво, але їх це ще більше розлютило. Рембо притягнув з кімнати Дениса і почав погрожувати, що вб'є його, але мати навіть під таким страшним примусом клялась, що нічого немає. Оскаженілий Рембо схопив Дениса за ноги і вдарив головою об стіну, дитина впала, але

піднялась і поповзла до матері, тоді Рембо вийняв ножа і вирізав у живої дитини серце. Мати страшно закричала, бандит наніс їй декілька ударів ножом, потім передав ніж Мадяру – не будеш чистим, теж забрудниш кров'ю, той двічі штиркнув вже нерухоме тіло і відкинув ножа. Розбійники напакували два клунки різними речами, в тому числі дитячими іграшками, бо в Рембо був прийомний син, та втекли з хати.

Страшну картину виявив батько Зоряни, повернувшись ввечері з роботи. Він ледве не втратив свідомість, викликав „Швидку допомогу”, але було вже пізно. Дружину він не пустив до хати, вона зомліла лише від страшної звістки, як і Станіслав, що прийшов пізніше. На місце прибула обласна слідчо-оперативна група на чолі з прокурором області і начальником УМВС, на затримання злочинців були мобілізовані всі сили, але за висновком судово-медичного експерта з моменту смерті пройшло більше шести годин, тому злочинці мали достатньо часу для втечі. Мені було доручено керівництво оглядом місця події, на той час я майже 20 років виїздив на огляди по вбивствах і інших особливо тяжких злочинах, але таку страшну картину побачив вперше. Прийшлося поміняти людей, які мушили бути присутніми при огляді місця події – понятими взяли двох колишніх військових, що воювали в Афганістані, слідчий, судово-медичний експерт і експерти-криміналісти були відібрані досвідчені, старші за віком, тому що в очах молодих я побачив лише жах, а це заважає важкій напруженій роботі.

Найчастіше, спочатку побіжно оглядають труп, потім ретельно все помешкання і наостанку знову повертаються для детального огляду тіла. Але тут понівечені тіла, особливо дитяче, навіть досвідчених спеціалістів вибивали з робочого ритму, все починало валитись з рук, на очі наvertsались сльози. Спочатку ми подумали, що вбита маленька дівчинка з дуже вродливим обличчям і довгим хвилястим білявим волоссям, великими голубими очима, але потім судово-медичний експерт сказав, що це хлопчик і він буде янголятком на тому світі. Понівечене тіло матері лежало поряд в калюжі крові, навіть смерть не могла сховати її вроди і ми з жахом подумали, що їй прийшлося перенести. Для надійності двома фотоапаратами було сфотографовано трупи, їх положення, експерт коротко описав необхідні дані і тіла повезли в морг, плач рідних і сусідів було чути ще довго. Всі члени групи трохи заспокоїлись і ретельно оглянули все помешкання і двір, шукаючи сліди злочинців, але вони були досвідчені і ніде відбитків пальців не залишили - працювали в рукавичках.

Під кінець огляду, вже пізно вночі, я підійшов до телефону, який стояв на тумбочці в куточку коридору, уважно подивився на нього, та експерт-криміналіст відразу сказав, що на ньому виявили лише сліди пальців вбитої та її батька і тут я побачив зошит і олівець, що лежали у вузькій щілині між тумбочкою з телефоном та стіною. Їх оглянули і (от удача!) на розгорнутому листку зошита побачили початок записки і під ним слід долоні з чіткими папілярними лініями, який явно залишений недавно і не господарями. В подальшому цей слід буде одним з важливих доказів по справі, але в той час комп'ютерів ще не було і пошуки в картотеках власника сліду тривали тижнями, тому злочинців він знайти не допоміг. Першу ниточку до розкриття злочину наступного дня нам дали двоє шестирічних діток, які грались на вулиці і бачили двох незнайомих чоловіків, що вийшли з

будинку Зоряни з клунками. Але це було вранці, а вночі після закінчення огляду всі учасники були в такому стані, що поглянувши на нас, один з керівників міліції наказав водію дістати з машини дві пляшки горілки, трохи закуски і незважаючи на всі інструкції, запропонував випити „для зняття стресу”.

Міліція розшукувала бандитів цілодобово, але спочатку не було ніяких ниточок, що могли вивести на них. З будинку пропало ряд громіздких речей, в тому числі телевизор, два великих покривала, в яких вірогідно було складено вкрадене, але ні на залізничному, ні на автовокзалі людей з такими речами ніхто не бачив. При опитуванні сусідів один хлопчик сказав, що двоє дітей, що живуть неподалік, розповідали про якихось дядьків, що несли два великих клунки. Діток негайно знайшли, допит доручили працівнику міліції - жінці, яка мала педагогічну освіту, великий досвід спілкування з дітьми, бо колись працювала в дитячому садку. При допиті була також присутня їх вихователь з дитячого садка, тому діти спокійно і детально розповіли, як з будинку Зоряни двоє мужчин винесли два великих клунки і понесли через залізницю по стежці в напрямку магазину. Маленькі хлопчик і дівчинка грались і тому не звернули на них особливої уваги і тому не змогли описати, але це вже була ниточка !

Негайно опитали всіх працівників і постійних покупців магазину, який був досить далеко від місця події і от знову ниточка – одна бабуся бачила, як в той день і час двоє чоловіків з клунками сідали в якусь легкову автомашину світлого кольору і поїхали в напрямку околиці. Старенька мала поганий зір і також не змогла описати ні автомашини, ні злочинців. Були опитані сотні водіїв, працівників бензоколонок, багато людей намагались допомогти в розкритті злочину, навіть місцеві злочинні „авторитети”, обурені нелюдським вбивством дитини і жінки, підключились до пошуків. Про цей злочин повідомляли всі засоби масової інформації області, закликали допомогти знайти і затримати нелюдів. З участю психологів склали текст листівки-звернення, яку розвісили на всіх вокзалах, стоянках таксі, бензозаправних станціях, ринках.

Нарешті на восьмий день пошуків до міського відділу міліції під'їхав білий легковий автомобіль і водій якийсь зняковіло сказав черговому, що це він підвозив тих мужиків, про яких пишеться в зверненнях. Черговий не повірив своїм вухам і перепитав, а як почув ствердну відповідь, негайно доповів начальнику, що знайшли водія, який підвозив бандитів. На допиті водій таксі пояснив, що привіз з сусідньої області пасажирів в Рівне і повільно їхав вулицями, щоб найти попутників і тут раптом його спинили двоє чоловіків з клунками і попросили відвезти їх в містечко, неподалік якого він жив. Зрадівши, він підвіз їх під саму хату, навіть взяв меншу плату, про вбивство в Рівне він не чув, тому що майже весь час на роботі і в них в області про це видно мало говорять. Але сьогодні він привіз пасажирів у Рівне, на бензозаправці побачив звернення і в нього аж в голові запаморочилось, що він допоміг втекти бандитам, тому негайно поїхав в міліцію. Водій описав пасажирів і сказав, що вони називали себе Рембо і Мадяр, а пішли в будинок, що знаходиться біля колонії-поселення. Негайно була створена слідчо-оперативна група для пошуку і захоплення злочинців.

Тим часом Рембо і Мадяр благополучно дістались в колонію, сховали вкрадене в співмешканки Рембо, її хлопчик із задоволенням грався подарованими

іграшкам, мати, теж раніше судима за крадіжки, вдягла обручку і сережки. Бандити зачались, регулярно ходили на роботу і гарно працювали, старанно дотримувались режиму. В колонії всі думали, що двоє небезпечних злочинців взяли нарешті за розум, „зав'язали” із злочинним минулим. Тому коли з Рівного прибула група захоплення і слідчі, та розповіли про вчинені Рембо і Мадяром злочини, це для адміністрації колонії було як грім серед ясного неба і всі розуміли, що для них це також дарма не минеться. Затримали Рембо прямо на роботі, він намагався вчинити опір, прийшлося йому скуштувати автоматного приклада, а от Мадяр в цей час був у іншому цеху і побачивши міліцію намагався втекти, але його вже чекали на околиці. Була затримана і співмешканка Рембо, в якій виявили багато різних викрадених речей, злодійські інструменти.

Поки оформляли затримання, злочинці сиділи в різних кабінетах, вся колонія гула про вчинені ними страхітливі злочини, особливо жорстоке вбивство маленької дитини і от в кабінет, де сидів Рембо, зайшов вихователь колонії, з якого всі підсміювались, що він не вміє лягати і навіть штовхнути засудженого. Раптом він зробив те, чого від нього ніхто не чекав – вилаявши Рембо самими брудними нецензурними словами він дав йому два ляпаса і вибіг з кабінету. За неналежний контроль за засудженими і працюючими ряд службових осіб колоній, а також „добрий” майстер були притягнені до суворої відповідальності.

Привезли бандитів в Рівне вже поночі і поки шукали захисників для участі в допитах, як того велить закон, злочинці в різних кабінетах власноручно писали пояснення. Рембо сидів за столом в кабінеті, розміщеному на другому поверсі над входом в міський відділ міліції, наручники з нього зняли, але неподалік посадили міцного тренованого сержанта з гумовим кийком в руках. Я почергово обходив кабінети, де сиділи затримані, переглядав написане, задавав уточнюючі питання, але зайшовши в кабінет, де сидів Рембо, відчув якусь тривогу – вікно було відчинено, охоронець лише один, а злочинець хоча і сидить далеко від вікна, але підозріло дивиться в його напрямку. Я негайно сказав про свою тривогу начальнику міліції і він наказав посадити в кабінет ще двох охоронців і не спускати із затриманого очей, тому що в його особистій справі засудженого вже знайшли запис, що він схильний до втечі і вже двічі втік в з-під варти. Пройшло хвилин десять, я сидів у заступника начальника міліції і раптом почулись крики і тупіт ніг як у приміщенні, так і під вікнами. Ми виглянули у вікно третього поверху і побачили під вікном кабінету, де опитували Рембо, якість вовтуження, декілька працівників міліції у формі когось скручували, чулись крики і лайка. На наше запитання хтось знизу крикнув, що це бандит вискочив у вікно і намагався втекти, але з чергування повертались працівники патрульно-постової служби і його затримали.

Службове розслідування встановило - Рембо писав за столом пояснення, потім почав стогнати, що йому не вистачає повітря, піднявся і повільно пошкунтильгав до вікна, двоє конвойних піднялись, теж повільно, та пішли до нього, третій на всяк випадок почав діставати пістолет. В цей момент бандит в два стрибки вискочив на підвіконня і шугонув донизу, та при приземленні одна нога попала на бордюр і відразу зламалась, він намагався підняти, але тут підбігли сержанти, що йшли з чергування по місту. Двоє переляканих конвойних виглядали

з вікна і кричали: „Тримайте бандита, це він убив жінку з дитиною”, тому в поясненнях всі чотири сержанта дружно написали, що вони побігли на ці крики, було темно і вони об щось спотикнулись, а потім побачили, що це лежить Рембо. Взагалі, з цими злочинцями міліція мала проблеми – як тільки їх вивозили на відтворення чи до суду, відразу збирався натовп, який вимагав віддати їм бандитів для розправи.

Більшість адвокатів під самими різними приводами відмовлялись захищати Рембо і Мадяра, але нарешті вмовили двох досвідчених захисників, але вони теж постійно „плювались”. Затримані при допитах детально розповідали про вчинені злочини, а Рембо навіть вихвалявся, що так довго міліція не могла його ввіймати. Було встановлено, що ними вчинено ще 12 крадіжок і розбійних нападів в різних населених пунктах нашої і сусідніх областей, а один епізод особливо запам’ятовся. З будинку в одному місті вони застали молоду жінку з трирічною дитиною, почали з нею розмовляти, але тут побачили чоловіків, що йдуть до будинку і втекли, вкравши лише куртку з вішака в коридорі. Мадяр розповів на допиті, що на молодій вродливій жінці були гарні золоті прикраси і Рембо жалкував потім, що не змогли її пограбувати та з нею „погратися”. При допиті в місцевій міліції ця потерпіла не дуже охоче давала покази про крадіжку і навіть сказала, що немає ніяких претензій до злодіїв, а тоді слідчий розповів їй, що бандити скоїли в Рівне з жінкою і дитиною. Він потім подзвонив у Рівне, що потерпілу від нього забрала „швидка” в реанімацію, вона навіть не встигла підписати протокол, а коли її виписали з реанімації і він поїхав в лікарню підписати протокол, то вона сказала, що після його розповіді уявила, від чого врятувалась і відразу втратила свідомість.

Слідство тривало досить довго, тому що потрібно було ретельно розслідувати усі епізоди їх злочинної діяльності, провести багато різноманітних експертиз, допитати людей в різних містах. На слідстві Рембо, який був організатором та головним виконавцем усіх злочинів, поводив себе впевнено і нахабно, вихвалявся, що як тільки загоїться зламана нога, він обов’язково втече і буде продовжувати промисел „злодія в законі”. Аналогічна поведінка була в нього і в суді, а от Мадяр, детально розповідаючи про вчинене, завжди наголошував, що діяв під впливом Рембо, при цьому старався не дивитись в очі слідчому та суддям, виглядав пригніченим. Спочатку думали, що це хитрість з метою зменшити міру покарання, але наступні події показали інше... Коли в суді Мадяру надали останнє слово, він став навколішки, попросив пробачення в потерпілих та їх рідних, а потім неждано заявив, що вони забрали два життя і повинні тепер два своїх життя віддати. Через декілька років один з членів суду розповідав, що до винесення вироку була думка засудити Рембо до розстрілу, а Мадяру дати 15 років позбавлення волі особливо суворого режиму, так як він діяв під впливом Рембо, дитину не вбивав, та коли він сам попросив смертну кару, то винесли обом смертні вироки, що викликало щире схвалення у людей.

Здавалось, на цьому можна поставити крапку, але ця історія мала досить незвичне продовження. Засуджених до страти тримають у спеціальних одиночних камерах слідчого ізолятора досить тривалий час, поки їх скарги не розгляне Верховний суд України, потім Президент не вирішить питання про можливість помилування і лише тоді відправляють до місця страти. Як правило їх долею в цей

час мало хто цікавиться, до них нікого не пускають, крім охорони і адміністрації установи, вони найчастіше проводять час у писанні скарг і читанні книжок, тому навіть слідчі і прокурори за них потихеньку забувають.

Одного ранку мене викликали до слідчого ізолятора з надзвичайної події – в камері смертників, яка знаходиться під посиленням наглядом, вночі задушився Мадяр. Тіло лежало скоцюблене під ковдрою, на шиї петля, другий кінець мотузки хитрим способом причеплений до нар, так що людина задушила себе власною вагою лежачи. Поряд був листок з коротким клопотанням Мадяра до Президента про помилування, а в кінці приписка такого змісту, що таку сволоту як він і Рембо не можна милувати і що він вирішив сам зробити собі смерть за вчинені гріхи. Представник адміністрації слідчого ізолятора розповів, що Мадяр декілька разів скаржився охоронцям ще до вироку і вже після нього, що не може спати, до нього уві сні приходять хлопчик-янголятко і питає, за що вони його і маму вбили. Вчора він попросив папір і олівець написати записку, але йому не давали, тому що не положено, тоді він сказав, що буде писати клопотання Президенту про помилування і йому дали папір і олівець, а вранці знайшли задушеним.

Я сказав, що хоча покійник був злочинцем, але в кінці совість у нього прокинулась, всі присутні на згоду закивали головами. Ми вийшли в коридор і раптом із сусідньої камери почули голос Рембо, що ми не дочекаємось від нього самогубства, він не дурнуватий Мадяр, йому вбиті не сняться, він все одно втече і буде вбивати. Ми всі криво посміхнулись, а через декілька днів прийшло повідомлення, що Рембо не помилували і він страчений. Так безславно закінчилась банда Рембо.

Пихатий покидьок *

В кінці 80-х років ХХ століття життя на Україні почало сильно змінюватись – були відкриті кордони з боку Європи, до нас масово почали їздити іноземці – як туристи, так і комерсанти, заповнюючи наш ринок раніше вкрай дефіцитними товарами. Це радувало людей, але створювало значні проблеми для правоохоронних органів – зросла кількість пограбувань, розбоїв, вбивств та інших тяжких корисливих злочинів. Прикордонники попереджали іноземців, що в нас рівень злочинності значно вищий європейського, тому потрібно бути обережними та обачними, але більшість людей з посмішкою відмахувались.

Одного літнього ранку 1989 року неподалік Корця, в лісопосадці біля польової дороги, що йшла від міжнародної автотраси, місцеві жителі побачили легковий імпортний автомобіль, що догоряв. Від нього йшов дуже неприємний запах паленого тіла, а на задньому сидінні вони з жахом побачили залишки двох обгорілих людей. До приїзду міліції біля автомобіля побувало багато цікавих глядачів пішки і автомобілями, крім того прибувши раніше міліції, пожежна команда активно полила автомобіль і все навкрузи водою і піною, тому сліди злочинців знайти було нереально. На місце події прибули районна та обласна слідчо-оперативні групи, було прочесано місцевість на декілька кілометрів навкрузи, але огляд поставив більше питань, як дав відповідь, лише на внутрішній

стороні кришки багажника виявили кривавий відбиток пальця, який потім став дуже важливим доказом.

Номерні знаки польського автомобіля „Полонез” були відсутні, як і будь-які документи та речі, тіла так обгоріли, що лише детальним оглядом встановили, що це чоловік і жінка середнього віку, вбиті пострілами шротом з мисливської рушниці чи її обрізу. Коли тіла витягли з машини, з’явилась ниточка – під трупом жінки лежав обгорілий атлас автомобільних доріг Європи, видно не помічений в темноті злочинцями. На одній із сторінок олівцем був помічений шлях з міста Белосток в Польщі до Луганська, а на спаленому автомобілі збереглись номери кузова і двигуна, які реєструються в кожній країні. Міжнародних інформаційних комп’ютерних баз Інтерполу тоді ще не існувало, тому лише через два дні стало відомо, що це подружжя Василюк, яке мандрувало з Белостоку в Луганськ до рідних, везли багато подарунків та товарів на продаж, серед яких були металеві речі, які згоріти не могли, тобто подружжя стало жертвами розбійного нападу.

Міліція опитала декілька сот жителів навколишніх сіл, водіїв маршрутних автобусів і легковиків, їх пасажирів, що їздили автотрасою напередодні ввечері, але практично безрезультатно. Лише один водій автобуса сказав, що пізно ввечері неподалік з їзду з автотраси на цю польову дорогу він бачив світлий легковик, що стояв на узбіччі, але більше нічого не помітив. Справу неодноразово вивчали фахівці міліції і прокуратури, обговорювали на нарадах, намічали і проводили різноманітні заходи і роки через два вийшли на злочинну групу гастролерів-розбійників, яка в момент вчинення злочину приїздила в нашу область. Затримана учасниця банди дала покази, що двоє бандитів на автомобілі в цей період їздили по міжнародній автотрасі, були озброєні обрізами мисливських рушниць і грабували іноземців. Після одного пограбування вони подарували їй польський косметичний набір, схожий на той, який був викрадений при вбивстві подружжя Василюк, але такі набори привозились в Україну тисячами. На цей момент один із злочинців вже помер від передозування наркотиків, а другий був убитий при затриманні міліцією в Донбасі, кривавий відбиток пальця на автомобілі нікому з них не підходив, інших об’єктивних доказів не було, тому ниточка знову обірвалася. Справу було визнано „глухарем” і вона припадала пилкою в далекому кутку мого сейфа.

І от в 1996 році мені задзвонив перший заступник начальника УМВС області Адамчук Ігор і радісно повідомив, що затриманий на Львівщині серійний вбивця Анатолій Онопрієнко на допиті визнав себе винним також у вбивстві і пограбуванні двох поляків біля Корця. Наступного дня ми виїхали до Львова, взявши з собою формений одяг, бо Адамчука попередили львівські колеги, що Онопрієнко нікому нижче полковника покази давати не хоче. У Львові нас зустріли приязно, показали матеріали кримінальної справи і мені впав в око один цікавий протокол допиту Онопрієнка відразу після його затримання, коли він заявив начальнику місцевого карного розшуку, майору міліції, що нікому нижче генерала покази давати не буде, так як він знаменитість міжнародного масштабу.

Ми вирішили ознайомитись з його показами по нашій справі і слідчий запропонував краще подивитись відеозапис його допиту (його проводили два генерали міліції і слідчий прокуратури), де він детально розповів про всі свої „подвиги”. Ми почали прокручувати 240-хвилинну (4 години) відеокасету і

випадково зупинились на епізоді вбивства однієї родини, маніяк із невідомим захопленням розповідав, як він убивав дівчинку років 10 - намотав довге чорне волосся на руку, підняв за нього дитину і перерізав їй горло. Всі присутні на перегляді мали неабиякий досвід розслідування вбивств, але всі майже хором нагородили бандита найлютішими епітетами і висловили бажання задушити власними руками.

Передивившись оповідь про злочин, заради розкриття якого ми приїхали, вирішили детально допитати по ньому Онопрієнка, уточнити деталі. Так як маніяк вихвалявся втекти, його допитували лише в спеціальному слідчому кабінеті ізолятору тимчасового тримання, з малесеньким заготованим віконечком і залізними дверима, які виходили в коридор з вартовими. Кабінет був достатньо просторим, з великим столом, прикрученими до підлоги табуретками і ми з Адамчуком і слідчим Генеральної прокуратури України, який вів справу, всі троє у формі полковників, розмовляли в очікуванні вбивці. Нарешті двері відчинились і конвой доповів, що арештованого Онопрієнка для допиту доставлено.

В кабінет швидким впевненим кроком зайшов невеличкий чоловічок міцної статури і несподівано начальницьким тоном запитав слідчого, хто тут ще присутній. Ми спокійно представились, Онопрієнко зверхньо на нас подивився і запитав, що нам від нього потрібно, він ніби все вже розповів. Наслухавшись про вибрики маніяка, для встановлення „психологічного контакту” ми вирішили йому підіграти, почали розпитувати, де він бував за кордоном, як йому там сподобалось. Онопрієнко ходив по кабінету з гордо піднятою головою і пихатою усмішкою та розповідав, що побував у Німеччині, Польщі, Австрії, в останній його арештували, але він втік з тюремного туалету, використавши швабру як драбину. Зверхньо глянувши на нас він заявив, що з української тюрми також втече і далі буде вбивати, така мета його життя.

Про вчинене біля Корця вбивство Онопрієнко розповів детально, незважаючи на те, що пройшло більше 7 років. Він трохи плутався в місцевості, але назвав багато викрадених речей, інші деталі, що підтвердило його участь у злочині. Розповів, що на викраденому в убитих раніше людей автомобілі нищпорив по Київській трасі і побачив легковик з польськими номерами, який стояв на узбіччі, в машині спали чоловік і жінка. Він зупинився неподалік, приготував обріз мисливської рушниці, підійшов до машини, застрелив обох сплячих, потім від'їхав їх машиною в посадку біля польової дороги. Далі переніс сумки з речами в свою машину, витягнув речі і документи з кишень трупів, зняв з машини номерні знаки, облив все бензином і підпалив, а сам поїхав додому на Житомирщину. Вбивця з гордістю заявив, що лише з його визначною фізичною силою можна було перетягнути кременезного вбитого водія на сусіднє сидіння, щоб можна було вести автомашину. Тоді він не сказав нам, що у цьому вбивстві у нього був спілльник Рогозін (кривавий відбиток саме його пальця був виявлений на багажнику „Полонеза”), якого видав пізніше, і який також засуджений. Взагалі Онопрієнко був дуже хитрий, підступний, міг гарно прикидатись і обманювати людей, навіть професійних працівників міліції, що дало можливість безкарно діяти багато років.

Хоча пройшло немало років, я добре запам'ятав деталі його розповіді, в якій мене найбільше вразила пихатість і нахабство жорстокого, нещадного вбивці,

якого чекала смертна кара, яка на той час ще застосовувалась. Він тримав себе так, як відомий співак перед захопленою аудиторією співає модну пісню, а при цьому розповідав деталі злочинів, від яких навіть у нас холола кров. Після допиту в нас виникло бажання піти в душ, змити з себе сліди цієї погані, але не було часу і ми обмежились тим, що старанно помили руки і вмились.

Анатолія Онопрієнка, за висновком стаціонарної судово-психіатричної експертизи визнали осудним з певними психічними відхиленнями (На думку більшості фахівців, всі особи, що вчинили умисні вбивства, психічно не зовсім здорові). За вчинення убивств 52 осіб, в тому числі більше 10 дітей, серед них десятимісячного немовляти, маніяка засудили до смертної кари, яку, в зв'язку із її скасуванням в Україні, замінили на довічне ув'язнення. Під час судового розгляду, яке відбувалось в Житомирському обласному суді, там постійно чергувала бригада Швидкої допомоги, тому що від почутих подробиць вчинених Онопрієнко злочинів рідні і близькі загиблих та свідки втрачали свідомість, деякого прийшлося навіть госпіталізувати. Вбивцю охороняв посилений конвой і не тільки тому, що він вихвалявся наміром втекти, але й від обуреного натовпу, який неодноразово хотів вчинити самосуд.

По телевізору неодноразово показували досить велику світлу камеру, у якій маніяк відбував покарання, частенько давав інтерв'ю українським та зарубіжним журналістам, багато читав і спокійно насолоджувався життям. Мене інколи запитують, чи бажав би я смертної кари Онопрієнку - на мій погляд, його було б краще посадити на цепу в одиночній камері і щоденно показувати на всіх стінах великі фотографії його закривавлених жертв і щоб різні голоси з гучномовців постійно запитували, чому і за що він вбивав. Я допитував сотні вбивць, вивчав їх психологію і тому впевнений, що це було б саме страшне і справедливе покарання. А нещодавно засоби масової інформації повідомили про смерть від тяжкої та болісної хвороби цього маніяка, який не раз вихвалявся, що він утече, або його помилують та звільнять і він буде продовжувати вбивати.

Кров на червоних маках

Літній день був пречудовий, сяло сонечко і невеликий вітер здував задуху, особливо гарно було в тінючку дерев, тому в місцевому парку десятки матерів і бабусь прогулювались з дітками. Машенька, як її ласкаво називав чоловік, з трирічним сином і дворічною донечкою вже збирались до бабусі на обід – діти досхочу погойдалися на гойдалках, попускались з блискучих гірок, погратись з дерев'яними фігурами казкових персонажів і захотіли їсти. Вони вийшли на широку паркову алею, дітки побігли вперед, а до Машеньки з кущів підійшов дивний молодий незнайомиць в наглухо застібнутій куртці і насунутій на очі кепці. Хриплим голосом він спитав, скільки годин, вона показала руку – забула годинник і щиро посміхнулась, незнайомиць прохрипів: „Шия в тебе занадто довга” і вдарив по ший. Машенька відчула пекучий біль і щось гаряче потекло по грудях, незнайомиць зареготав і кинувся в кущі, жінка хотіла покликати дітей, але голос пропав, вона махнула руками і впала...

Слідчий з особливо важливих справ прокуратури міста додрукував документ і поглядав на годинник – вже почалась обідня перерва і якщо довго затриматись, то в сусідній їдальні може не залишитись його улюблених вареників з сиром. Але творчі думки йшли гарно і він вирішив таки додрукувати, та телефонний дзвінок відклав надовго не тільки закінчення документу, але й обід переніс на пізню ніч. Молодий черговий міліції схвильованим голосом заговорив: „Добре, що вас застав, де б я вас шукав в обідню перерву (мобільні телефони тоді бачили лише в фантастичних фільмах). В парку неподалік фонтану „Дюймовочка” хтось зарізав невідому молоду жінку, оперативна група вже виїхала, заїде за Вами”. Слідчий перебив – передай по рації, хай їдуть прямо на місце, я швидше туди добіжу, схопив слідчу валізу і побіг. На алеї стояли машина швидкої допомоги і невеличкий натовп, побачивши людину в формі слідчого люди розступились, з другого боку підїхала міліцейська група і перед їх очима постала страшна картина. На асфальті лежала молода вродлива жіночка в легенькому літньому білому платті в яскраві червоні маки, кров з перерізаного горла розтеклась по квітах і змішалась з ними. Старшого віку медсестра з швидкої тримала на руках плачущих маленьких хлопчика і дівчинку, а лікар нервово курился біля машини і сказав, що приїхали вони швидко, але смерть від крововтрати настала майже миттєво. Хто і чому це зробив, ніхто з оточуючих не бачив, тому що матері й бабусі з дітками, які гуляли в парку, повтікали від страхітливої картини.

Огляд місця події провели ретельно, але без особливих сподівань на удачу – місце було дуже людне, сотні людей проходили в різних напрямках, дітлахи бігали не лише доріжками, але й куцями. Неподалік трупу куці були прим'яті нещодавно, на одній з гілочок знайшли мазок крові, але на густій траві відбився лише контур сліду взуття великого розміру, пошукові собаки, які простежили сліди в обидві сторони, довели до найближчої тролейбусної зупинки в центрі міста. Поки оглядали місце події, прокурор-криміналіст побіг в редакцію місцевого радіомовлення: „Потрібно терміново передати інформацію про злочин, необхідно встановити особу вбитої та знайти свідків”. Редактор почухав потилицю – ефірний час дуже дорогий, але почувши подробиці злочину, відразу погодився: „Пустимо замість музичної паузи, але не більше 45 секунд”. Зробили і відредагували запис повідомлення, вклялись в 40 секунд і через декілька хвилин по всіх радіоточках міста і на каналі FM, який слухали багато водіїв, прозвучала страшна звістка.

Дітей відвезли в міський відділ міліції, де посадили в окрему кімнату, дві молодих співробітниці в цивільному, що мали таких дітей, намагались їх заспокоїти і в'яснити, хто вони, звідки, що сталось. Але діти плакали, назвали лише свої імена і що мати звали Машенька, тата Василь, а приїхали вони до бабусі Валі, але звідки приїхали і як прізвище, пояснити не могли. Начальник міліції потім дивувався: „Я і не знав, що в моїх співробітників у кабінетах стільки дитячих іграшок і ласощів, які вони швиденько принесли цим дітям”. Хвилин через 15 після інформації по радіо в чергову частину міліції вбігла закехана жіночка: „Де діти ? Покажіть мені дітей !”. Побачивши рідну бабусю, діти радісно кинулись до неї, а вона пополотніла, сіла на стілець і тихенько заплакала.

Бабуся Валя пояснила, що її син строкову службу служив на північному сході Росії, де познайомився і побрався з гарною привітною дівчиною, там і залишився працювати з нею на місцевому заводі, в них народилось двоє діточок, а три дні тому вони приїхали в гості до неї. Вранці невістка з дітками пішли гуляти в парк, а Василь поїхав з батьком до дідуся в село допомогти по господарству. Машенька в місті вперше, ніяких знайомих не має, хто і чому її вбив, вона і припустити не може.

Почувши повідомлення по радіо, в міліцію звернулись п'ятеро людей, які були свідками злочину і хотіли допомогти знешкодити злочинця, але опис у всіх був дуже схематичний – хлопець середнього зросту, в темній наглухо застібнутій куртці, з насунутим на очі темним кашкетом, прийшов з центру міста і туди ж побіг. З потерпілою розмовляв про щось декілька секунд, змахнув рукою і побіг, а вона впала, з шиї вдарила цівка крові, один з свідків зупинив швидку допомогу, що їхала понад парком, але жінка була вже мертва. Міліція і слідчий напружено працювали і тут подзвонив працівник карного розшуку, що в міліцію прийшла бабуся, яка неподалік місця події гуляла з онуком, після страшного випадку повела онука додому, а зараз донька прийшла з роботи і жінка готова все розповісти та показати. Слідчий забіг в прокуратуру взяти необхідні бланки і підійшов до місця, коли там вже стояли працівники міліції та декілька чоловіків і жінок, але бабусі він не побачив і трохи нервово спитав: „Так де ж та бабуся ? Вже темніє і потрібно швидше починати !” Молода струнка вродлива жіночка в короткому яскравому платті, що стояла поряд, ніяково опустила очі: „Це я та бабуся, мені 36, я і донька народили кожна в 17 років і тепер маю дворічного онука”. Слідчий зникнув і вибачився - коли він був дитиною, його бабуся, до якої їздив у село, була сивою, із зморшками навколо стомлених лагідних очей, а тут...

Правду каже наука, що в більшості людей пам'ять найкраще відновлює всі подробиці, коли свідок приїде на місце події. Сівши на лавочку, де вона вдень бавилась з онуком і звідки бачила трагедію, „бабуся” почала згадувати найдрібніші подробиці, детально описала весь одяг нападника, а потім аж зойкнула: „Я ж його нещодавно бачила в магазині на околиці міста, він також був у застібнутій куртці і кашкеті! Я їздила в гості до подруги і неподалік її будинку заходила в магазин за тістечками!” Зрозуміло, що через декілька хвилин всі учасники мчали на міліцейській машині з включеними сиреною та мигалками до цього магазину, а для зняття нервової напруги слідчий пожартував: „А тістечка там смачні ?”, та всі промовчали.

Продавці магазину відразу впізнали описаного хлопця - „Та це ж Петро дурнуватий, що він знову накоїв? Він з психлікарні втік чи його погуляти відпустили? Живе він ось в тому будинку, квартира така-то. Тільки мати в нього така, що може в квартиру не пустити”. Повідомлений по телефону прокурор приїхав із санкцією на обшук, тому коли мати Петра сказала, що нікого ввечері не пустить в квартиру, їй пояснили, що при наявності санкції двері виламають і всіх заарештують за опір міліції. Петро, як загнана тваринка, сидів зіщулившись у кутку і плакав, мати напередодні його насварила, бо прийшов додому у закривавленому одязі. Зі слів матері, він пояснив, що впав і розбив носа, про вбивство вона не знала, а коли їй розповіли, то заголосила – тепер її Петрика надовго закриють в

лікарню і додому відпускати не будуть. Закривавлений одяг лежав біля пральної машини, ніж знайшли в кишені куртки, тому злочин був безсумнівно розкритий, але яка ж причина вбивства ?

Батько Петра був п'яницею і він народився з психічним розладом, отримав інвалідність другої групи, регулярно проходив лікування в психіатричній лікарні, напередодні мати забрала його додому на два вихідних, але пройшов вже місяць, та їй шкода було повертати його в лікарню, яка Петру дуже не подобалась. Наступного дня на допиті він пояснив, що дуже не любить, коли люди, особливо жінки, ходять напівроздягнені, ще й в червоному, сам він завжди носить наглухо застібнутий темний одяг. В парку він гуляв, ножем вирізав собі сопілку і вже збирався йти додому обідати, та побачив напівголу дівчину в яскравому платті в червоні квіти, це його рознервувало, він спитав час, вона показала голу руку і в неї була довга гола шия, яка йому дуже не сподобалась, тому він вирішив вкоротити її. Він легенько чиркнув ножем по шії, але сильно потекла кров, він злякався і побіг додому, а матері сказав, що впав і розбив носа, щоб вона його сильно не сварила за те, що приставав до дівчини. Присутні при допиті слідчий і адвокат жахнулись, а лікар-психіатр зауважив, що це прояв психічної хвороби, вони не хотіли відпускати Петра додому, та мати впросила, потім тричі їздили його забрати, та не застали вдома, а мати його жалкує і думає, що робить краще. Нажаль, законодавець не передбачив кримінальної відповідальності для матері вбивці за такі дії, Петра визнали неосудним і відправили в спеціальну психіатричну лікарню. А хто поверне дітям мати...

Жовті черевики

Вранішній телефонний дзвінок був явно несвоечасним – вчора Васильович пізно повернувся з чергового розслідування, ще й вечеряли з стопкою чаю, тому брати слухавку аж ніяк не хотілось. Дружина двічі штовхнула під бік: „Це тобі дзвонять, прокидайся! Вже шоста ранку” Повідомлення було неприємне - в найвіддаленішому районі вбито і пограбовано місцевого бізнесмена, потрібно терміново їхати. Васильович вдягнувся, сів на задне сидіння оперативної машині і задрімав – багаторічний досвід підказував, що дорога далека, новин ніяких не буде (мобільних телефонів ще не було, міліцейські рації діяли до 15 км) і невідомо коли вдасться поспати.

На місці події вже закінчувався огляд, оперативні працівники опитали всіх сусідів убитого і результати давали надії на швидке розкриття злочину – вбивцю в селі бачили троє людей, одна жіночка їхала з вбитим Русланом і його попутником в автобусі з райцентру, всі описали його детально, особливо яскраві жовті черевики. В містечку на станції вдалось знайти ще чотирьох людей, які також описали власника жовтих черевик, що пив в буфеті на станції пиво з Русланом. Було складено фоторобот і вже ввечері в районний відділ міліції доставили схожого чоловіка в яскраво жовтих черевиках, який нещодавно повернувся з колонії в сусідній області, де відбував покарання за крадіжки.

Був початок 90-х, комерційні справи в Руслана потихеньку налагоджувались, він скуповував у місцевих селян картоплю, моркву, інші продукти і продавав оптовим покупцям з великих міст своєї і сусідніх областей. Великі „накрутки” він не робив, але завжди мав свіжу копійчину і почав подумувати про нову дружину, тому що колишня покинула його, як тільки він попав у колонію за спекуляцію, яка тоді вважалась тяжким злочином. Із знайомими з колонії він зв'язків старався не підтримувати, але там йому зробили на руках наколки, тому інколи до нього підходили зовсім незнайомі „кореша” і просили допомогти. Так і в цей раз – в кафе на вокзалі, куди Руслан зайшов випити пива, до нього причепився незнайомиць з подібними наколками, вони випили пива і Руслан, хоча і нехотя, запросив його до себе переночувати, тому що той спізнився на останній потяг.

В старій батьковій хаті Руслана чекала майбутня дружина Варвара з двоюрідною сестрою Надею, які жила неподалік, вони вчотирьох повечеряли і незнайомиць розповів, що відсидів строк з колонії, зараз іде додому, але свого імені і куди саме їде, чомусь не сказав. Він почав загравати до Наді, але та його відштовхнула і дівчата пішли додому. Руслан постелив гостю на дивані, а сам вирішив трохи попрацювати над своєю бухгалтерією, сів на кухні і почав клацати на калькуляторі. Він не звернув особливої уваги, коли незнайомиць вийшов попити води, потім став збоку та дивився на підрахунки і раптом запитав: „Ти що, з такими грошима справу маєш?” Руслан відповів, що цей раз не дуже гарна виручка, буває і більше, гість схопив із стола ніж і вдарив господаря по шиї, кров бризнула на стіл, папери, одяг.

Наступного дня Варвара вирішила раніше зайти до Руслана, щоб нагодувати сніданком його і гостя, але вже біля хати відчула недобре – двері були трохи прочинені, хоча господар завжди їх старанно замикав, тому що тримав вдома частину товару. Вона пришвидшила крок, від побаченого ледь не втратила свідомість - в хаті все було перекидано, труп господаря лежав біля столу у калюжі крові. На її голосіння збіглись сусіди, на виклик приїхала міліція, службова собака дійшли по слідах лише до траси, по якій їхали сотні автомобілів.

На допиті власник жовтих черевиків Микола не приховував, що знає Руслана, навіть колись з ним пив пиво в буфеті на вокзалі, але це було тиждень тому, і він злодій, а не вбивця, а зараз взагалі вирішив „зав'язати”. Алібі в Миколи було слабеньке – в ту ніч спав удома, мати це підтвердила, але яка мати здасть сина... Було вирішено провести впізнання його свідками і тут почалась дуже цікава історія – п'ятеро із восьми свідків заявили, що бачили в той вечір з Русланом саме Миколу, він був у цих яскравих жовтих черевиках, в темній куртці, з коротко стриженим чорним волоссям, великим носом з горбинкою, на руці наколото два персні. Але це були свідки, які бачили їх мимохідь і здала, а от троє інших свідків, в тому числі Варвара і її сестра Надя, які довго спілкувались з вірогідним вбивцею, категорично заявили, що Микола лише схожий на гостя Руслана, хоча той мав такі самі черевики і куртку, наколоті персні, чорне коротке волосся і великий ніс з горбинкою. Прокурор, слідчий і оперативники міліції здивувались – як можливі такі збіги, щось тут не так, але наступні події виявились ще більш несподіваними.

На впізнанні Надя дивно посміхалась, оглядалась в усі сторони, потім закутила головою – це не той дядько, але дуже схожий, потім підійшла до Миколи і закутила рукав на лівій руці та зі сміхом заявила: „Це не той дядько, в нього нічого на руці не написано, а в того було дивне слово Зеник”. Учасники переглянулись, а місцевий дільничний тяжко зітхнув: „Вона інвалід другої групи з дитинства, ледь закінчила два класи допоміжної школи, так що її покази...” Васильович з кабінету начальника міліції подзвонив обласному дитячому психіатру, розповів ситуацію – виявилось, що той пам’ятає Надю, декілька разів оглядав її. Психіатр пояснив, що такі люди мало схильні до фантазій, в них фотографічна пам’ять і її покази можуть бути доказами в суді.

Негайно дали телеграфні запити в усі найближчі колонії, чи не звільнявся за останні місяці в них чоловік з вказаними прикметами і татуванням „Зеник” і з однієї великої колонії в сусідній області ввечері подзвонив оперативник, який колись працював в міліції даного району – негайно приїздіть, дуже цікава інформація. Заступник начальника міліції з слідчим прокуратури, який розслідував справу, поночі поїхали туди і вранці шокували всю слідчо-оперативну групу. Слідчий поклав на стіл кольорову фотографію незнайомого чоловіка, вдягненого в яскраво жовті черевики, темну куртку і з короткою зачіскою, все як в затриманого Миколи. А поряд дві фотографії фас-профіль з особової справи засудженого, на обох ніби Микола, тільки в одного трохи інша зачіска. З стомленою посмішкою слідчий пояснив, що вже більше місяця всіх звільнених з цієї колонії вдягають в такі жовті черевики і темні куртки, закуплені дешево великою партією, однаково коротко стрижуть, вони спеціально привезли фото одного звільненого. Стосовно схожих фотографій, то на одній Микола, а на іншій – Зеник з Львівської області, судимий за розбої, якого звільнили за два дні до вбивства, вони дійсно дуже схожі, але відбували покарання в різних загонах, працювали в різних цехах і могли не знати один одного.

На Львівщину негайно пішла шифрограма для прийняття заходів до пошуку і знешкодження небезпечного злочинця. Відповідь надійшла швидко – Зеник дійсно повернувся в рідне село, на облік ще не став, але дільничний міліції його бачив і постарався не упустити до приїзду групи. Хоча група захоплення їхала на звичайному мікроавтобусі без міліцейських знаків, спереду сиділи працівники в цивільному, досвідчений дільничний здала її розпізнав, вийшов на дорогу при в’їзді в село і зупинив. Він представився і розповів, що Зеник живе на іншій околиці села, зранку купив в магазині декілька пляшок горілки і закуски, до нього прийшла також раніше судима подруга „Бичиха”, з сусідніх будинків за його хатою спостерігають четверо дружинників з мисливськими рушницями. До хати краще під’їхати вулицею в двір прямо під двері, так як огорожі немає, з боку городу чатують дружинники, які отримали команду при спробі втечі стріляти по ногах.

Машина майже безшумно вкотилась в двір, двоє хлопців у бронежилетах і касках, з автоматами в руках кинулись до дверей, ще двоє наготували привезений „таран” для вибивання дверей - двометрову дубову колоду з вбитими великими залізними скобами, але двері виявились відчиненими. Тихенько зайшли до хати, в кухні смерділо перегаром, на столі залишки випивки і закуски, а в сусідній

напівтемній кімнаті на ліжку спали роздягнені Зеник з подругою, його ліва рука з наколотим ім'ям лежала на ковдрі. З спросоння і з п'яну він відразу не міг зрозуміти, хто і що від нього хоче, потім поліз рукою під подушку, але там було вже пусто – один з міліціонерів з посмішкою показав забраного звідти ножа. Зеник люто загарчав як звір і кинувся на дільничного, але його повалили, вдягли наручники, притисли до підлоги. Зрозумівши, що опір марний, Зеник заспокоївся, попросив дозволу вдягнутись і щоб всі вийшли, поки вдягнеться його подруга. Зеника вивели до кухні, а в кімнату зайшли передбачливо запрошені жінка-офіцер міліції і жінки-поняті, вони перевірили весь одяг „Бичихи” і в кишені штанів знайшли золоті сережки, вкрадені з квартири Вадима, „Бичиха” почала обурюватись, але потім махнула рукою і замовкла.

При обшуку в хаті Зеника з-за печі витягли його одяг з плямами крові, на гвіздку висів новий кожух Руслана, знайшлися і інші вкрадені речі, так що Зенику залишалось лише люто зиркати, гарчати і дивуватись, як його так швидко знайшли, навіть всі гроші не встиг пропити. Коли його привезли в районну міліцію по місцю злочину, всі здивувались, як він схожий на Миколу, особливо в яскраво жовтих черевиках і темній куртці, хотіли почати детальний допит, але Васильович на правах прокурора з області дав іншу команду. Миколу привели в кабінет начальника міліції і Васильович запитав: „Хочеш побачити, за кого ти третю добу сидиш в камері? Заведіть затриманого!” Микола здивовано подивився на Зеника, обійшов його навколо, потім глянув в дзеркало на стіні: „Чортівня якась, схожі як брати. Тільки ніс в нього більший. Кажуть, мій дід дуже до жіночок був ласий. То, може, ми якісь родичі?”. Наявність родинного зв'язку міліція вирішила не з'ясовувати, але прокурор і начальник міліції особисто вибачились перед Миколою за затримання і висловлені підозри, та він махнув рукою: „Я вас розумію, коли п'ять свідків мене впізнали... Але тепер я точно „зав'яжу”. А клятві жовті черевики завезу діду в село, хай корови в них пасе!”.

Ніж в серце *

Тітка Глаша звично обходила столики в барі, збирала на піднос пусті бокали та склянки, ганчіркою витирала розлите пиво і змітала кришки та залишки тараньки, ніякі розмови та матюки її не бентежили – за 30 років роботи надивилась і наслухалась усякого. За крайнім від дверей столиком спиною до неї стояв кремезний чоловік і тягнув з кухля пиво, вона його відразу впізнала – Микита з дальнього кутку села, місяць тому повернувся з колонії, де відсидів три роки за побиття та скалчення дружини. Погойдуючи своє повне важке тіло з величезними грудьми, на які так колись заглядалися хлопці, тітка Глаша підійшла до столика Микити, щоб прибрати на ньому сліди минулих відвідувачів. Але стіл біля Микити був вимазаний ще чимось червоним, така сама червоно-бура рідина була на його одязі і руках, що дуже обурило прибиральницю: „Не міг руки помити, як іти до бару, тепер все вимазав, а мені прибирай!”

Микита люто зиркнув на неї: „І ти, стара теж будеш мене вчити і соромити! Отримуй!” Глаша хотіла відповісти щось гостре, але Микита раптом

вихопив з-за пазухи ножа і встромив її у груди, вона закричала: „Рятуйте!” і впала. Нападник сховав ножа, люто обвів бар поглядом, одним ковтком допив пиво і почав повертатись до дверей, але удар бокалом в потилицю звалив його під стіл. Прийшов він до тями лежачи на підлозі бару із зв'язаними мотузкою за спиною руками, навколо стояли односельці і в не дуже тактовній формі обговорювали його вчинок. Місцева медичка сиділа біля тітки Глаші, перев'язувала рану і стиха говорила: „Тітко, це ваші груди вас врятували, ніж у них застряв і до серця не дійшов”. Тракторист Гриша вибачався перед буфетницею: „Оце розбив ваш бокал, але як побачив, що ця сволота тітку Глашу ножем в груди, то думаю, як його гада зупинити, так от бокалом і стукнув, я за бокал заплачу”, але буфетниця мотала головою: „Які гроші за бокал, я тебе за це пивом безплатно поїти місяць буду”.

Черговий обласного управління міліції задзвонив Васильовичу: „В селі такого-то району замах на вбивство, п'яний, раніше судимий стукнув ножем в груди прибиральницю бару, вона жива, його там відразу і затримали місцеві мужики. Поїдете ?” Все було просто і зрозуміло, районні працівники самі розберуться, тому Васильович відмовився, але через декілька хвилин знову задзвонив черговий: „Там, виявляється, ще троє вбитих, потрібно негайно їхати, слідчо-оперативну групу очолюють прокурор області і начальник УВС”. Вже по дорозі в машину по радіостанції передали, що у вбивстві всіх трьох підозрюється затриманий в барі чоловік, його дільничний закрив у підвалі біля бару і стереже, тому що односельці хочуть вчинити самосуд.

Місце події було на околиці села, працівники райвідділу міліції стримували натовп місцевих жителів, які обурливо гомоніли і хотіли самі все роздивитись. Біля порогу хати, де жив Микита, лежала долілиць, притиснувши руки до грудей, вдягнена по домашньому, в тапочках на босу ногу, жіночка з чорною косою, закрученою навколо голови. Експерти-криміналісти сфотографували місце події і труп, судово-медичний експерт перевернув вже залякле тіло: „Удар ножем точно в серце, смерть настала миттєво”. З натовпу почулось: „Він, сволота, свиней колов, завжди бив в серце”. В хаті на лаві, схилившись на стіл, сиділа старша жінка, акуратно вдягнена і причесана, неподалік біля печі лежала вродлива молодиця, в обох було пробито ножем серце. Місцевий понятий тяжко зітхнув: „Теща в Микити вчителькою працює, дуже не хотіла, щоб її донька за Микиту заміж виходила, але він вродливий був і дочка наперекір батькам одружилась, а потім добряче з ним намучилась”.

Поки оглядали місце події, Микиту під посиленою охороною (від односельців) перевели в сільраду, перев'язали голову, посадили в глухий кут, замінили мотузку на наручники, вилучили закривавлений одяг, зробили змиви крові з рук. З райцентру приїхав адвокат (його повідомили лише про замах на вбивство), який на попередньому суді захищав Микиту і відразу запитав його: „Тобі що, в зоні сподобалось? Навіщо хотів тітку в барі зарізати ?” А коли почув від Микити: „Я ще й жінку, тещу і сусідку завалив на смерть”, то спантеличений сів на стілець і стиха промовив: „А ти знаєш, що за це тебе розстріляти можуть і не один адвокат тебе не спасе?”, на що той мовчки кивнув головою і попросив великого кухля води.

На першому допиті Микита в усьому признався і розповів, що прийшовши з колонії влаштувався в колгоспі сторожем, а у вільний час різав людям свиней, телят, іншу живність, він цим не тільки підробляв, але й отримував задоволення. Як прийнято, йому кругом виставляли могорич, він завжди старався випити побільше, але вдома його відразу починали сварити жінка і теща, яка після смерті чоловіка жила з ними. Він бив їх і вони сказали, що знову напишуть заяву в міліцію, щоб його посадили, але в колонію йому повертатись не хотілось. І от сьогодні вранці він повернувся з чергування, по дорозі зайшов до двоюрідної бабусі і зарубав їй півня, за що вона наляляла йому сто грам самогону, але він вихопив в неї пляшку і випив усе не закусивши. Теща і жінка якраз снідали, він сів за стіл і почав їсти з жінчиної миски, жінка встала і наклала собі картоплі в іншу, а теща почала сваритись, що знову прийшов п'яний. Микита спочатку мовчав, але лють закипала в ньому і він вирішив зарізати тещу, побити добряче жінку і десь втекти подалі. Схопивши з столу ножа, він вдарив у груди тещу, тоді жінка почала кричати і обзивати його поганими словами, він вскочив і всадив ножа і їй в груди.

Понишпоривши по хаті, він знайшов гроші, взяв свої документи і вирішив десь виїхати, але виходячи з хати зустрівся з сусідкою, тещиною подругою і родичкою, яка відразу почала його соромити, що напився з самого ранку. Микита подумав, що покарання за двох чи трьох убитих буде однакове, вихопив закривавленого ножа і всадив в груди сусідці: „Щоб не гавкала під гарячу руку!” Проходячи біля сільського бару він захотів випити пива, спокійно стояв за столиком, а тут тітка Глаша почала йому мораль читати, так він і її ножичком в груди, але до серця не дістав, бо в неї в селі найбільший бюст. Якби не той миршавий Гриша його бокалом по голові звалив, шукала б його міліція по всьому світі, дружки з колонії допомогли б схватись. Васильович лише криво посміхнувся – втекти п'яному у закривавленому одязі, із закривавленими руками навряд чи вдасться навіть у великому місті, тим більше з віддаленого села, якщо навіть у лісі схватись, то собаки швидко знайдуть.

Було проведено розслідування, яке встановило не тільки всі обставини злочину, але і ретельно дослідило особу злочинця. Батько Микити був неодноразово судимий за хуліганство і помер в колонії, мати любила випити і бити сина, Микита з дитинства найбільше полюбляв різати курей, качок, а як став старшим, то різав свиней, телят, овець. А ще любив горілку, а п'яний з усіма задирався, бив тещу і дружину, в неї від побоїв двічі народжувалась мертва дитина, за що він сидів в колонії. Судово-психіатрична експертиза визнала Микиту осудним, хоча вказала про наявність психічного відхилення у вигляді підвищеної жорстокості, обтяженої пияцтвом. Судили його в клубі села, Микита спокійно розповідав про вчинені злочини і лише весь час повторював, що якби його не сварили, він би нікого не вбив. Та допитані як свідки односельці розповіли, як він неодноразово п'яний безпричинно бив не тільки жінку і тещу, але і односельців, як вихвалявся жорстокістю і задоволенням від пролітої крові і смерті тварин. В своїй промові прокурор зауважив, що певна частка вини лежить і на односельцях, які знали тягу Микити до випивки і наступну жорстокість, але регулярно вгощали його спиртним, ніби щоб не порушити звичай. Коли прокурор попросив застосувати до підсудного смертну кару, зал схвально загудів, а от вимушене прохання адвоката

пожаліти підзахисного зустрів насмішками. Суд виніс суворий, але справедливий вирок і через деякий час він був виконаний.

Інстинкт

Ця стара бувальщина, що сталась з одним із знайомих, згадалась мені на новорічні свята і я вирішив потішити нею читачів.

Народився Петро на Далекому Сході у військовому містечку, де служив батько, але більшість життя провів на Рівненщині у напівпідвальній „хрущовці”, тому вважав її рідною домівкою. Батьки Петра на старості переселились в рідне село, спокійно пожити на природі, а Петро залишився в старій квартирі з сім’єю. Дружина Петра була передовою ткалею, мала двійко дітей і через декілька років їх сім’я отримала в новому будинку трьохкімнатну квартиру з усіма зручностями. Стара квартира була на іншому кінці міста, тому він туди не навідувався, та й друзів в старій квартирі не залишилось – всі чотири родини отримали квартири в одному з ним будинку. За чутками це напівпідвальне приміщення перепланували і віддали під якусь устанovu, над нею також відкрили магазин. Та ось на новорічні свята інстинкт рідної хати зіграв з Петром злий жарт.

Хоча Петро не був п’яницею, але на свято дозволяв собі „розслабитись”, та й на їх заводі, що вже перевиконав план, особливого напруження перед Новим роком не було. Так як у них в бригаді був поляк, то святкувати почали з польського Різдва „Вігільі” 24 грудня, потім проводжали старий рік, зустрічали новий, святкували православне Різдво, а коли черга дійшла до старого нового року, то насиченість організму алкоголем була вище усіляких норм. Після роботи почаркували, потім пішли щедрувати до знайомих, а там кругом наливали... Кінчилось це тим, що інстинкт привів Петра до старої квартири і чомусь йому здалось, що він досі живе там і його чекає вірна дружина – хоча не з радістю, але мовчки допоможе роздягнутись, виліє на голову кухоль води, витре і покладе на „розкладашку” в коридорі.

Над знайомим під’їздом світилось, Петро сміливо відчинив двері – в коридорі також було яскраве світло, що його порадувало, він спустився по сходах і тут його зустріла якась жінка в білому: „Ось ще один сам прийшов, хай відпочине до ранку!” Вона допомогла йому роздягнутись, але замість кухля води на голову захпала під холодний душ, потім дала великий рушник, він витерся і хотів обняти та поцілувати господиню, але отримав добрячого стусана. Його повели в таку знайому спальню, там стояло два ліжка, на одному хтось вже хропів, але Петру було не до цього, він звалився і заснув. Прокинувся він від стусана під бік від незнайомої дебелої жіночки: „Вставай, одягайся і марш на роботу”, він ще не прийшовши до тями швиденько одягнувся, по команді розписався в якомусь журналі, натягнув шапку на голову і вискочив у двері. Морозне повітря трохи отверезило його, він здивовано оглянувся навкруги „чого це я сюди попав і де це я ночував, я ж тут вже не живу?“, трохи відійшов, повернув голову до знайомого з дитинства входу і з переляку аж сів у сніговий намет. Над дверима яскраво світився напис великими буквами „МЕДВИТВЕРЕЗНИК”.

Потрошитель*

Цей злочин стався в одному з великих міст сусідньої області, але я приймав участь в його розкритті та розслідуванні, він запам'ятався мені своєю жорстокістю і рідкісним способом вчинення.

Дмитро вже почав нервуватись – в цей час дружина давно мала повернутись з роботи, на вулиці стемніло, дув холодний осінній вітер і він вирішив вийти їй назустріч. Галя завжди йшла від зупинки тролейбуса дворами, тому він пішов тим самим шляхом і біля сусіднього дев'ятиповерхового будинку побачив невеличкий натовп, машини Швидкої допомоги та міліції. Серце стривожено забилося, він розштовхнув людей і ледь не втратив свідомість – чоловік у білому халаті перевертав закривавлене тіло його Галинки. Він закричав, кинувся до неї, але дужі руки двох сержантів міліції стримали його, він намагався вирватись: „Це моя дружина, врятуйте її!”, але лікар Швидкої з сумом сказав, що вона давно мертва.

Огляд трупу вказав на вірогідну причину вбивства – одяг порваний, брюки і труси спушені, синці і подряпини на нижній частині живота і стегнах, все говорило про спробу звалтування. Але спосіб вбивства був жахливий – розрізано живота і випущено всі нутроці, які лежали поруч, причому велика кровотеча свідчила, що жінка при цьому була жива. Розтин тіла проводив молодий судово-медичний експерт, який висловив думку, що такий професійний розріз міг зробити лише лікар, який часто ріже людське тіло. Хоча було дуже мало ймовірно, що лікар здатний на такий злочин, було перевірено десятки лікарів, навіть судово-медичних експертів, але безуспішно. Перевіряли на причетність до вбивства дружини і Дмитра, але він гарно і дружно жив з Галиною, був інженером-проектувальником, дома курки не міг зарізати, так що підозра швидко відпала і справа лежала як вічний „глухар”.

При наданні допомоги молодому колезі з сусідньої області, я переглянув цю справу – всі можливі слідчі і оперативно-розшукові дії проведені, справа вивчалась декількома прокурорами, їх вказівки виконані, але результату немає. На жаль, так інколи буває, крім кропіткої роботи і професіоналізму для розкриття злочину інколи бракує просто везіння, я вже хотів відкласти її, але щось мене зупинило. Я ще раз почав роздивлятися фотографії трупа, зроблені на місці події і тут мене вразила одна річ – я бував на сотнях розтинів трупів, але жодного разу не бачив таких специфічних порізів, але десть я їх бачив! Взявши справу, я поїхав в обласне бюро судово-медичної експертизи, туди запросили декілька досвідчених хірургів і патологоанатомів, всі ретельно роздивились фотографії і заявили, що розрізи зроблено швидко, професійно, але жоден лікар так не ріже. І тут мене осінило – такі розрізи я бачив на м'ясокомбінаті, коли розслідував справу про порушення там техніки безпеки, так потрошили свиней.

В прокуратуру міста, в якому було вчинено вбивство, запросили фахівців з місцевого м'ясокомбінату, приїхало троє мужчин і висока, міцна, огрядна жіночка, яка спершу витягла з сумки буханець хліба, куски шинки і ковбаси: „Біля цього легше щось обговорювати буде!” Прокурор організував чаю і почали розглядати фотографії вбитої, до подібних видовищ майстри м'ясокомбінату були звичні, тому досить спокійно обговорювали подробиці. Всі відразу заявили, що так корів, коней

і овець не ріжуть, тільки свиней, попросили збільшувальне скло і Ганна Петрівна, яка виявилась майстром цеху по обробці свиней, почала розглядати і коментувати деталі розрізів: „Так колись різав дід Грицько, але він давно не працює і такий товстий, що з хати не виходить. Так ще різав його учень Гена, але він давно сидить в тюрмі за напад на мільйонера. Більше в нас так ніхто не ріже, я всіх спеціалістів в місті знаю! Може хтось чужий?”

Ниточка знову почала обриватись, але я кивнув прокурору – ану уточни, коли цього Гену посадили, він подзвонив в міліцію і радісно потер долоні: „Гена напав на сержанта міліції в ту саму ніч, коли було вчинено вбивство і неподалік цього місця. Видно, вирішив сховатись в тюрмі, він вже там бував за згвалтування”. Було допитано майстриню м'ясокомбінату і ще декількох працівників, які при огляді фотографії підтвердили, що саме таким специфічним способом Гена потрошив свиней. Крім того, виявили і допитали свідків, що він завжди носив з собою великий гострий ніж, вчиняв напади на дівчат з метою згвалтування, при цьому погрожував „випотрошити”, якщо вона не погодиться. Слідчий виїхав в колонію, де відбував покарання Гена, на допиті той все заперечував, посилався на алібі, що на момент вбивства він вже був затриманий за напад на сержанта міліції. Він заявив, що на нього намовляють, нехай проведуть очну ставку з тим, хто на нього дає такі покази.

Підозрюваного привезли в міліцію міста, в слідчу камеру для очної ставки зайшла майстриня м'ясокомбінату і раптом попросила: „Залиште мене з ним на три хвилини, я йому дещо поясню, в мене дочка така, як вбита жіночка”. Гена відскочив в дальній куток: „Петрівна, я все розкажу, тільки не залишайте нас двох, вона ж майстер спорту по боксу, одним ударом кулака бичка з ніг збиває, миттєво вбити може! А я жити хочу!” Після очної ставки він розповів, що відбувши покарання за згвалтування не покинув цієї справи, але став обережнішим, нападав лише на тих, хто, на його думку, не піде потім скаржитись – безхатченків, повій, одиноких жіночок. На м'ясокомбінат пішов працювати, бо ще з дитинства отримував насолоду від пролітої крові, знущання над тваринами, він свиней не просто забивав, а старався ще хоч трохи помучити, потрошив ще живих і насолоджувався їх криками. За це його на роботі не любили, майстер Петрівна декілька разів давала потиличники і погрожувала звільнити, але роботу він виконував швидко і вправно, а працювати весь час в крові і передсмертних криках тварин бажаних було небагато.

В той вечір гуляв по місту напідпитку, шукав повію або якусь дівчину, щоб згвалтувати, раптом побачив, що незнайома жіночка зайшла в темне подвір'я між будинками, нагнав її, вдарив рукояткою ножа по голові, повалив і почав роздягати, вона прийшла до тями, вчинила опір і вкусила його. Він розлютився і звичним рухом „випотрошив” її, відбіг в сусідній двір і тут зрозумів, що його можуть швидко знайти і засудити до розстрілу. Колись в колонії один старий „зек” розповідав, що найкраще сховатись в колонії за незначний злочин, тому він відразу напав на сержанта міліції, що йшов вулицею, збив з нього картуза, порвав плащ. На допитах його питали за вбивство жіночки, але він казав, що йшов з іншого боку, п'яний напав на мільйонера, який нібито колись його виганяв з бару і в момент вбивства вже сидів в міліції.

При відтворенні обстановки і обставин злочину Гена показав півтораметрову металеву трубу огорожі біля будинку жертви, куди він ніби вкинув ніж після вбивства і зло посміхнувся: „Ви його звідти не дістанете!“. Він глибоко помилявся – підігнаний автокран витягнув трубу разом з бетоном, який її тримав, ножа там не було, його знайшли у четвертій витягнутій трубі, в подальшому експертиза виявила на ножі кров потерпілої, а свідки впізнали його як ніж Гени, що стало вагомими доказами. Гена потім заявив, що умисно вказав не ту трубу огорожі, куди вкинув ніж, щоб потім в суді заявити, що він злочину не вчиняв, а обмовляв себе під примусом міліції, та не чекав, що витягнуть і перевірять всі труби, поки не знайдуть ножа і його впізнають свідки.

На суді злочинець вів себе зухвало, з насмішкою почав детально розповідати, що потерпіла кричала як недорізнана свиня і намагалась запикнути нутрощі назад в живіт, він отримав від цього задоволення навіть більше, як від звалтування. Після цих слів суд оголосив перерву, так як декільком людям в залі стало погано і прийшлося викликати Швидку, а для підсудного кликати додатковий конвой для захисту від обурених людей. Промова прокурора з вимогою смертної кари підсудному була зустрінута оплесками, захисник зняквовіло промовив декілька слів про гуманність, останнє слово підсудного ще більше обурило зал – нецензурні образи на адресу потерпілих, свідків і суду, а в кінці: „Все одне мене розстріляють!“ Справедливий вирок суду було виконано.

От і вгостили...

Коли під'їхали до місця події, радіоприймач в машині грав гімн – було рівно 24 години, починалась нова доба, яка обіцяла бути довгою і напруженою. Обласна слідчо-оперативна група вийшла з машини, пройшла по невеликому скверу, де районні працівники вже закінчували первинний огляд. Прокурор району доповів: „Двоє вбитих, удари ножем в серце, третій зумів втекти від нападника, зараз його приводять до тям. Особа вбивці встановлена, але його ще потрібно зловити, міліція шукає. Головне – щоб не вбив ще когось“.

Троє друзів повертались ввечері з роботи, йшли понад станцією і тут підійшов знайомий приватний підприємець: „Хлопці, допоможіть вивантажити з вагону товар, щоб не було простою і штрафу. Могорич гарантую“. Роботи було на годину, її швиденько зробили, отримали по декілька карбованців, ще й пляшку горілки, хліб, цибулю і кусок сала - що ще потрібно для могоричу! Зайшли в скверик біля вокзалу, примостились на високій підмуровці складу, порізали складаним ножем сало, пластикова стопка була одна, тому пили по черзі, залишилось ще грамів 100 в пляшці і тут з'явилась величезна тінь: „Що ви тут робите?“ Григорій, що стояв скраю, посміхнувся: „Діду Степан, так з переляку і вдавиться можна, ще і побачивши вашу майже двометрову фігуру“. Дід Степан, який жив поряд станції, виділявся зростом і силою, працював вантажником на станції, був спокійною людиною, але декілька років тому при розвантаженні його

вдарило по голові колодою і на нього почало інколи „находити”. Він попросив вгостити його, хлопці переглянулись, вилили залишки горілки в стопку, Степан ковтнув, закусив і раптом зло почав вимагати наляяти йому ще, бо що для нього 100 грам. Хлопці розвели руками – більше немає і тут раптом сталось не передбачуване і страшне – Степан схопив ножа, вдарив в груди одного, потім другого. Григорій почав втікати і відчув легкий поштовх в спину, він рвонув щосили і зупинився, коли вибіг за околицю села, переслідування не було і він вирішив повернутись до станції.

Назад він йшов довго, руки і ноги в нього тряслись, в сквері він побачив групу людей, серед них дільничного міліціонера та фельдшера, а під стіною складу лежали мертвими два його друга. Григорій весь затрясся і заплакав: „Це ж мої найкращі друзі і сусіди, що я їх жінкам скажу, хто буде їх дітей ростити!” Дільничний підійшов ззаду, поклав руку на плече і раптом сказав: „В тебе куртка, сорочка і майка також розрізані, а на спині лише подряпина. Видно, ти в сорочці народився. Кажуть, звідси здоровило Степан виходив і щось бурчав, це що, його робота?”. Григорій лише закивав головою, від стресу він не міг говорити і ним зайнявся лікар „Швидкої”, що приїхала рятувати поранених, але вони загинули майже миттєво.

Вдома в Степана перелякана дружина пояснила, що він прийшов додому дуже збуджений, нічого не захотів пояснювати, вдягнув на сорочку куртку, взув чоботи, засунув за халяву найбільшого ножа і пішов. Вона хотіла зупинити його, але він так люто подивився, що вона відступила – в такому стані він починав відразу битись. Куди він пішов, вона навіть не здогадується, його недавно в районі визнали психічно хворим, хотіли покласти в лікарню, та він вирвався і втік, але казав, що жити йому немає чого, він собі смерть зробить. З працівників районної і обласної міліції створили декілька озброєних груп захоплення, включили туди і місцевих дружинників, які озброїлись палицями, вони розійшлись навколо села шукати вбивцю. Негайно, незважаючи на ніч, обдзвонили активістів в сусідніх селах про вчинений злочин і небезпечного втікача.

Працівники районної прокуратури пішли в сільраду оформляти протокол огляду і допитувати свідків, а я з начальником місцевої міліції і начальником карного розшуку області залишились на місці події, зайшли в маленьке приміщення станції, де навіть не було кімнати чергового, полягали на лавках і почали обговорювати подію, поведінку вбивці, явно психічно хворого і тому дуже небезпечного, вірогідність його швидкого затримання. І тут пригадалися слова дружини Степана, що він збирався собі смерть зробити, на вулиці розвиднялось і ми втрьох вирішили обдивитись все навкруги. За коліями побачили сільське кладовище з великими старими деревами, згадалися випадки самогубств психічно хворих саме на кладовищах і пішли його оглядати. Як і село біля станції, кладовище було невелике, ми його швиденько оглянули і вже почали переходити колії до станції, як назустріч вибіг схвильований водій начальника районної міліції, сержант невеличкого зросту, ще менший за мене. Він прокричав, що по рації повідомили про появу в невеликому селі за десять кілометрів від станції Степана з ножем, звідти подзвонив місцевий житель. Мобільних телефонів тоді не було, озброєні групи захоплення розійшлись без рації і шукати їх не було часу.

Ми вскочили в службові „Жигулі” і помчались по розбитій ґрунтовці в село, по дорозі по рації довідались від чергового райвідділу міліції, що місцеві мужики з вилами і кілками оточили Степана, але бояться підходити, а він видно трохи заспокоївся і на них не нападає, хоча в руках тримає великого ножа. Начальник райвідділу міліції і начальник карного розшуку області були хлопці дебелі, треновані, але на моє запитання, чи є в когось пістолет і наручники, зняковіло опустили очі, а я подумав, що великий ніж в руках ненормального дуже небезпечна річ, тут пістолет би не зашкодив. Машина була нова, без спеціальних написів і щоб замаскуватись, я накинув свою куртку на плечі водія в міліцейській формі, а ми троє були в цивільному, всі лише боялись, що машина не витримає шаленої гонки по вибоїнах, але до потрібного села ми доїхали за лічені хвилини.

При в'їзді в село наш чекав місцевий житель, він сказав, що Степан стоїть з ножем посеред площі, а нам краще обігнути частину села і їхати до площі з горбочка, а мужики тим часом будуть його відволікати. Спускаючись по вуличці, ми побачили спину величезного мужика, який тримав у руці щось біле довге, а другою рукою махав на мужиків, що на нього кричали. Водій їхав вниз дуже тихо, хлопці ще на початку вулички трохи відкрили обидві праві дверцята, а коли машина загальмувала позаду Степана, вони вискочили і схопили його за руки, намагаючись повалити. Але він стояв як камінний стовп, лише намагався скинути їх з рук, та вони вчепились намертво, я хотів їм допомогти, але побачив, що затриманий набагато вищий мене. Тоді я вискочив на багажник машини, звідти скочив на широчезну спину Степана, схопив його за волосся і різко потягнув голову до себе, він нарешті похитнувся і впав. Підбігло декілька мужиків, притисли затриманого до землі і тут ми побачили, що в руках він тримав газету, а ніж стирчить у нього за халявою чобота. Я крикнув, щоб принесли добру міцну мотузку зв'язати Степана і якийсь дідок приніс моток поштового шпагату і кричав, що він давно його наготував, що всіх розсмішило. Нарешті принесли два пута для коней, зв'язали затриманому руки і ноги, але стало питання, в чому його везти, він сам займе половину машини, а чекати не хотілось, тим більше що він кричав та виривався. Тут підійшов здоровенний місцевий житель і попросив нас відвернутись, нахилився до вбивці і щось тихо сказав, той почав репетувати, та мужик розмахнувся і двічі вдарив його кулаком в лоб, той прошепотів, що більше не потрібно, він все зрозумів і до самого райвідділу міліції сидів в машині тихенько.

В районну міліцію викликали місцевого психіатра, з участю його і адвоката допитали Степана, він не заперечував вбивства, розповів деякі деталі, та пояснити причину вбивств не міг, та на його сорочці була кров вбитих, був свідок Григорій, тому сумнівів про вчинення саме ним вбивства не було. Затриманого відвезли в психіатричну лікарню, експертиза визнала його неосудним і суд направив на примусове лікування, звідки він не повернувся. Оформивши всі необхідні первинні документи по справі ми з місцевим керівництвом поїхали до річки пообідати і тут мої колеги по затриманні всім розповіли з гумором, як зовсім неочікувано для них я вискочив на багажник автомашини, а звідти на спину затриманому, при цьому так голосно і войовниче кричав, що затриманий аж задріжав у них в руках.

Ми доповіли про вчинене затримання кожен своєму керівництву, нас похвалили, але сказали, що взагалі це не наша справа, особливо мене, працівника прокуратури, для цього є спеціально підготовлені і треновані бійці. При зустрічі ми навіть образились – так старались, а тут лише зауваження, але тижня за два прийшов наказ Міністра внутрішніх справ України про заохочення обох підполковників міліції за самовідданість, наполегливість та героїзм. Я їх поздоровив, але сказав, що затримували і ризикували ми втрюх, а от заохочення..., та вони показали мені копію клопотання Міністра внутрішніх справ перед Генеральним прокурором про заохочення мене за участь в затриманні. Через декілька днів я також отримав заохочувальний наказ Генпрокурора, а коли тепер їду через цю станцію, то згадую той страшний випадок, ризиковане затримання і бачу в сквері невеличкий хрест на місці загибелі хлопців.

Чужий хліб

Приїхавши на станцію, Олена дуже здивувалась – вперше чоловік її не зустрічав, але вона подумала, що він військовий, можливо якась термінова справа, а тут ще сусід на машині зустрічав свою дружину, тому спокійно поїхала додому. Вікно у великій кімнаті світилось, Олена подзвонила в двері, але знайомих кроків не почула, штовхнула двері – вони були відчинені, що дуже її стурбувало, але подумала, що можливо Федір заснув коло телевізора. Занісши в коридор сумки, вона пройшла в кімнату і страшно закричала – на підлозі у великій калюжі крові лежав її улюблений Федінька. На крики збіглись сусіди, викликали „Швидку”, але вона знадобилась лише Олені, Федір давно був мертвим, заплакану Олену забрала до себе сусідка-лікар, щоб не заважала прибулій слідчо-оперативній групі.

При огляді місця події побачили, що Федір, високий мужчина міцної статури, лежить посеред кімнати на спині, на ньому впоперек кинута дві пари теплої солдатської білизни, в усій квартирі все перекидано, явно з метою пограбування. На кухні були відкриті всі чотири вентиля газової плити, але запаху газу в квартирі не відчувалось, один з понять, сусід вбитого, розповів, що Федір з попереднього місця служби в Германії привіз нову газову плиту, в якій газ не виходить, поки не запалиш вогню – система безпеки, яка тоді в Україні була рідкістю. В Германії він прожив з дружиною 15 років, разом працювали у військовій частині, непогано заробляли, тому привезли багато цінних речей, майже всі вони зникли з квартири. Злочинці не залишили відбитків взуття і пальців рук, тобто мали певний досвід, але на килимі неподалік трупу знайшли куски сухарів чорного хліба, які незрозуміло як тут опинились, тому виникла версія, що вони випали з сумки, яку злочинці принесли для вкрадених речей. Наступного дня фахівці хлібокомбінату заявили, що хліб „чужий”, в нашій області такий не печуть, а старий спец з військової пекарні сказав, що такий хліб колись випікав для солдат на Далекому Сході, в нього добавлялась трава проти цинги, що поставило ще одне важке запитання. При розтині на трупі виявили численні ножові поранення в спину і в груди, а на шії удавку з тонкого шнура, якого сусід раніше в Федора не бачив, не впізнала його і Олена.

Поряд знаходилась військова частина, де служив прапорщиком Федір, разом з обласною слідчо-оперативною групою прибув і працівник військової прокуратури, ще вночі почали допитувати всіх знайомих, колег по службі, підлеглих, ретельно оглянули вранці навколишню територію, та все марно. Пройшла майже доба і військовий слідчий повідомив, що декілька днів тому Федір сильно посварився з одним підлеглим солдатом, той потім казав в казармі, що він цього прапорщика „пришиє”, сам солдат хуліганистий, вже сидів за бійки на гауптвахті. Вирішили його допитати, але черговий по військовій частині доповів, що цей солдат в караулі, зараз стоїть на дальньому посту. Військовий слідчий вирішив з заступником командира частини зняти з караулу цього солдата для допитів і пішов з начальником караулу і зміною на пост. Ми сиділи в штабі і раптом почули якийсь шум, незважаючи на ніч забігали солдати і офіцери, прибіг переляканий військовий слідчий: „На посту цього солдата немає, з сусіднього поста бачили, як він з автоматом десь пішов за територію військової частини. Вже підняли черговий підрозділ по тривозі, будемо шукати.”

Начальник місцевого карного розшуку аж потер руки: „Це точно він, цей солдат його вбив і пограбував, а тепер втік, спихнемо цю справу військовим, буде нам менше роботи”. Але радість його була передчасною – якраз перед зміною по розкладу караулу солдат з автоматом повернувся тихенько в частину і став на посту. Виявляється, він познайомився з дівчиною, що жила неподалік і неодноразово ходив до неї з поста, беручи з собою автомат, щоб не вкрали, а через дві години, коли приходила зміна, він спокійно повертався. Його зняли з караулу, дали 10 діб арешту за самоволку, але ретельна перевірка встановила, що в момент вбивства він не покидав військової частини і до вбивства не причетний. Військовий прокурор порушив дисциплінарне провадження на ряд офіцерів за безлад в караульній службі, але це вже інша справа.

З квартири було забрали багато речей, пропало і три великих імпортних сумки, в які найбільш вірогідно і склали вкрадене, злочин було вчинено ввечері, коли по вулицях ще ходили люди, але ніхто з сотень опитаних не бачив злочинців. Виникла версія, що злочинці були автомашиною, неподалік проходила автотраса і вони могли непомітно виїхати, але стало питання, хто їх „навів” на квартиру Федора. Було вирішено перевірити тих, хто служив с Федором, бував у нього вдома, а потім демобілізувався і виїхав, але то була важка і дуже довга робота. Через певний час після моменту злочину на станції, до якої з місця вбивства вела пряма стежка, зупинявся поїзд дальнього слідування, але в касі на нього ніхто квитків не брав, а черговий по станції змінився і поїхав в село. Його терміново знайшли і опитали, хоча і без великої надії на успіх, та раптом з’явилась ниточка – він здаля бачив, що в той вечір ніби хтось сідав в крайній вагон поїзда, але було темно і можливо це просто пасажери, що виходили покурити.

Працівники залізничної міліції швиденько знайшли і під час руху опитали бригаду, яка в той день була на цьому поїзді і розуміючи важливість отриманих даних, подзвонили з далекої станції, що дійсно на вказаній станції в поїзд сідало двоє молодих хлопців з чотирма великими повними імпортними сумками, схожими на викрадені. Допитана провідниця досить детально описала хлопців і сказала, що чула, як один з них, кавказької зовнішності, сказав другому, що сестра може

образитись, що вони з нею не попрощались, а той відповів, що подзвонять, коли приїдуть в училище. Порівнявши з цим дані про хліб, який випікали у військових пекарнях, найбільш вірогідною була версія, що хлопці повертались у військове училище десь на півночі Росії.

Щоб не сполохати злочинців, міліція пояснювала людям, що шукає хлопця, який був свідком недавньої дорожньо-транспортної пригоди і при цьому сказав водію, що сестра знає, у військовому училищі якого місті його можна знайти. За добу було встановлено, до кого в місто приїздив курсант військового училища, який мав сестру і виїхав в день злочину. Сестра виявилась школяркою, в неї і батьків, простих робітників, раніше навіть не знайомих з міліцією, було отримано не лише його прізвище та адресу училища, але й фотографію та детальний опис як його, так і друга з кавказькою зовнішністю, що співпадало з показами провідниці, а далі почала працювати налагоджена оперативно-розшукова система.

Федір, відправивши дружину до її матері в село, ввечері повертався стежкою з вокзалу, йшов невеличкий дощ і було слизько, він посковзнувся і впав, підвернувши ногу. Піднявшись, сперся на дерево, добре розуміючись на травмах помацав ногу – перелому і вивиху не було, лише потягнув м'язи, за декілька днів пройде, але дійти додому по такій слизоті буде важко. Раптом побачив двох молодих незнайомих хлопців, що йшли в напрямку його будинку, попросив їх допомогти, вони довели його до квартири, він запропонував зайти, трохи недопили пляшку горілки на трьох, погомоніли, він розповів про службу в Германії. Хлопці сказали, що живуть на півночі Росії, сюди приїхали до знайомих і попросили дістати їм по парі теплої солдатської білизни. Федір сказав, що за три дні можуть прийти забрати, це буде коштувати недорого і вони пішли, домовившись про час зустрічі.

Через чотири дні хлопці прийшли до Федора, він показав їм білизну, запропонував поміряти, та вони сказали, щоб він приклав до себе, а вони оцінять, чи підійде їм. Поводились вони якимось напружено, але Федір, будучи чемпіоном гарнізону по боротьбі і боксу у напівважкій вазі, нікого не боявся, тому коли вищий хлопець зайшов йому за спину, він не звернув уваги. Та раптом Махмуд накинув ззаду йому шнурок на шию і почав душити, а Сергій вихопив ніж і почав бити в груди, Федір намагався вирватись, але отримав ще декілька ударів ножем в спину і впав. Бандити вдягли рукавички, кинули на нерухоме тіло господаря непотрібну їм білизну, почали нищпорити по квартирі, знайшли три великих сумки, напакували їх речами – одягом, взуттям, посудом, взяли два радіоприймачі і портативний телевізор. Коли виходили, Махмуд сказав, що в квартирі іскрить дзвоник, тому якщо відкрити газ, то коли хтось подзвонить, станеться вибух і всі сліди зникнуть, пішов на кухню і відкрив крани на газовій плитці. Сергій зауважив, що може підірватись весь п'ятиповерховий будинок, та напарник лише зло сплюнув: „Ну й чорт з ним, нас тут не буде”.

На станцію вони прийшли до приходу поїзда, що стояв дві хвилини, квитків не купляли, а „домовились” з провідником і після декількох пересадок, щоб заплутати сліди, опинились в місті, де вчились у військовому училищі. Речі сховали на квартирі у знайомої, пояснивши, що помер рідний Сергія і йому

дістався спадок, почали продавати непотрібне, імпортні шкіряні фірмові кросівки Олени, що виявились для них замалими, продали для дружини сусіду знайомої – дільничному міліціонеру. Вони ходили на заняття, старанно вчилися, жили в казармі, лише зрідка виходили в місто. Тому коли з нашої області через два тижні прибули працівники міліції для їх затримання і допиту, ніхто не повірив, що ці хлопці вчинили такий страшний злочин, а вони при допиті все заперечували. Та коли слідчий місцевої військової прокуратури вилучив в їх знайомої викрадені речі, а експертиза підтвердила, що саме Махмуд залишив слід пальця на недопитій пляшці горілки в квартирі Федора, злочинці почали все розповідати.

Подружились хлопці під час строкової служби в далекому російському місті, Сергій був з України, Махмуд з Кавказу, обоє з бідних сімей, разом поступили у військове училище, під час навчання грошей на випивку і розваги не вистачало, тому вчинили декілька крадіжок з квартир. Після другого курсу Сергій запропонував поїхати на канікули до його рідних, Радянський Союз лише нещодавно розвалився і проїзд через усі кордони був вільний, під час однієї прогулянки зустріли Федора, довели додому, він вгостив їх і вони були вражені багатством його квартири, небаченими раніше імпортними речами. Намітили будь-що її обікрасти, але вікна виходили на людну вулицю, дубові двері квартири мали два надійних замки і тоді вирішили вбити господаря. Вже давно вони придбали дві „фінки” і на всі крадіжки ходили з ними (на всякий випадок), але жодного разу не застосовували, тому перед нападом на Федора випили пляшку на двох для хоробрості, Махмуд взяв шовковий шнурок, який колись вкрали в одній квартирі і яким він полюбляв гратись.

Коли в домовлений час прийшли до Федора, він зустрів їх у доброму гуморі, показав білизну, назвав невелику ціну і вибачився, що немає багато часу, бо має приїхати пізно ввечері дружина і йому потрібно трохи поприбирати в хаті. Махмуд зайшов йому за спину і накинув на шию шнурок, а Сергій вихопив „фінку” і наніс декілька ударів в серце, але міцний господар намагався вирватись, тому ще декілька ударів у спину наніс Махмуд. Спочатку в них трусилися руки, але коли почали витягати з шаф гарні імпортні речі, жадібність перебила всі інші відчуття, вони швиденько все пакували в сумки, вже майже закінчили і раптом Сергій звернув увагу на блискучий перламутровий столовий сервіз „Мадонна”, такий він колись бачив в квартирі одного генерала, що приїхав з Германії. Цей сервіз тоді так вразив його, що потім декілька разів снівся, а тут виникла можливість самому мати такий самий, тому перепакували декілька сумок, загорнули посуд в одяг і з великим задоволенням закінчили „роботу”. При перепакуванні він викинув з своєї сумки декілька сухарів хліба, який брали з собою з училища в дорогу - щоб вони не подряпали сервіз. Під час слідства спеціальна експертиза підтвердила, що знайдені біля трупу Федора сухарі випечені саме в пекарні даного військового гарнізону.

Підірвати газом будинок запропонував Махмуд, він і відкривав крани на плиті, двері прикрили і знайомою стежкою пішли швиденько на вокзал, щоб встигнути на поїзд, а батькам Сергія вони ще вдень сказали, що поїдуть іншим поїздом, який відходить раніше, власні речі в них були з собою, в четвертій сумці, куди також доклали викрадене. Допити затриманих проводив слідчий військової

прокуратури гарнізону, де знаходилось військове училище, йому і було передано для подальшого розслідування кримінальну справу, судив вбивць військовий трибунал в Росії, так як вони на той час були її громадянами, а згідно міжнародних угод жодна країна не віддає своїх громадян для суду в іншу державу. В нашій області міліція і прокуратура провели всі необхідні слідчі дії, зібрали докази, допомогли в затриманні злочинців, але з Росії оперативна група привезла лише кросівки Олени, які купив в бандитів місцевий дільничний міліціонер для дружини, та взнавши про злочин, передав потерпілій з своїми співчуттями. А злочинцем „чужий хліб” не пішов на користь - за вчинені вбивство, розбій і ряд крадіжок обох засудили до тривалих строків позбавлення волі, замість офіцерської кар’єри їх чекає гірка злочинна. Батьки Сергія тяжко переживали ганьбу, що не виховали достойного сина і він вчинив такі злочини, після суду привезли Олені викрадені речі, дуже плакали і вибачались перед нею, але чоловіка і батька двом діткам ніхто не зможе повернути.

На чужому горі щастя не збудуєш

Молода, висока, вродлива білявка лежала скоцюбившись під столом кухні і з рани на грудях через тоненький халатик повільно витікала кров, поряд на підлозі лежав закривавлений кухонний ніж. З кімнати долинав плач її матері та шестирічної доньки і здавалось, що господиня просто посковзнулась і впала, та зараз підніметься і піде заспокоювати рідних. Але лікар „Швидкої” півгодини тому констатував її смерть і ми, слідчо-оперативна група, приїхали сюди для огляду місця події та розкриття злочину. Несподівано дільничний інспектор, майор міліції, голосно і зло сказав: „Догралась з наркотиками королева Марго. А я попереджав, що це добром не закінчиться, такі гроші кров’ю смердять”. Ми здивовано подивились на нього, він розкрив холодильник, дістав коробку від дитячих ласощів і відкрив її, там рядочком лежало декілька разових шприців, наповнені коричневою рідиною: „Це „ширка”, витяжка з макової соломки - прийшов наркоман, заплатив гроші, вона вколола і він пішов”. В кутку кухні лежав спорожнений шприц, на ньому експерт виявив сліди пальців як господині, так і іншої людини.

Вчилась Марійка в школі добре, тому без проблем поступила в престижне медичне училище, отримала фах медсестри, почала працювати в місцевій лікарні і нарешті зустріла свого судженого. Ігор був єдиний син в досить заможній родині, тому завжди гарно вдягався, міг собі дозволити будь-яку забаганку. На весіллі всі на них задивлялись – високі, стрункі, вродливі, він чорнявий, а вона білявка, мають багато рідних та друзів, лише жити та радіти. Спочатку все йшло добре, але потім королева Марго, як називав Ігор дружину, почала помічати якусь дивакуватість в його поведінці, він інколи ставав як п’яний, хоча запаху алкоголю не було. Коли Марійка зрозуміла, що Ігор наркоман, було вже пізно – сьомий місяць вагітності, про лікування він не хотів навіть слухати, свекруха в усьому обвинувачувала лише її, свекор опустивши голову мовчав, а з Ігорем ставало все гірше. Через декілька місяців після народження доньки Марго не витримала і підділась на вмовляння чоловіка, сама почала вживати наркотики. Та пройшло близько року і Ігор помер

від передозування, залишивши її саму з донькою в порожній однокімнатній квартирі, успадкованій від бабусі. Більшість речей вони продали для купівлі наркотиків, роботи не було і вона поїхала до іншої бабусі в село, а там побачила приховану плантацію маку, який та вирощувала для пирогів.

Марго недарма називали королевою не тільки чоловік, але й багато знайомих – вона була не лише вродливою і розумною, але й мала сильну волю та ділову хватку. Почала скорочувати собі дозу наркотиків, в бабусі і її сусідів збирала макову соломку та готувала з неї „ширку”. Повернувшись в місто з декількома пляшками отруйної рідини, випросила в знайомих медсестер використані разові шприци, які тоді були в дефіциті та почала продавати знайомим наркоманам „دوزи”. Вона розуміла, що вчиняє тяжкий злочин, вкорочує життя багатьом людям, але тоді популярним став лозунг, що саме головне гроші і багате життя, а спосіб їх добування не має значення. Скоро Марго повернулась на роботу в лікарню, тепер з використаними шприцами в неї не було проблем, а за наркоманів вона не переживала, ті якоїсь інфекції з шприців не боялись. В неї з’явилися великі гроші, купила нові меблі, одяг, зробила в квартирі ремонт, збирала гроші на більшу квартиру, а коли невдовзі помер батько, забрала до себе матір, яка доглядала онуку, а їх квартиру мати залишила сину з сім’єю.

Все було поставлено на потік, у вільні від чергування дні Марго їздила на заготівлю макової соломки, робила вдома „ширку”, наповнювала нею декілька шприців, а повні пляшки ховала серед дитячих іграшок, яких тепер в доньки було багато. Наркомани швидко розвідали можливість отримати в королеви Марго будь-яку „дозу”, але всі знали, що вона в борг не дає, потрібно або гроші, або цінні речі, які вона потім продавала через комісійні магазини. Дізналась про неї і міліція, та вона при їх відвідинах пояснювала, що два-три наповнені шприци з наркотиками зробила для себе особисто, а якщо комусь і продала одного, за це її лише штрафували. З дільничним майором міліції стосунки в Марго не склались і вона просто не пускала його в квартиру, вимагаючи санкцію на обшук, а пошуком наркотиків займалась інша служба, тому санкцію він не отримував. Як потім з’ясувалось, з одним з відповідальних за боротьбу з наркотиками працівників міліції вона ділилась прибутком і його хотіли судити, але свідків хабарів не було і його лише вигнали з роботи.

Пилип вже більше доби не міг знайти „دوزи”, грошей в нього не було, в борг ніхто не давав і він вирішив навідатись до королеви Марго, якій колись допоміг сховати пляшку з наркотиками, коли раптово прийшла з обшуком міліція. Правда, Марго йому за це вже добре віддячила, але він сподівався на її добре серце, що вона дасть в борг, він потім десь роздобуде грошей і віддасть. Коли прийшов в добре знайому квартиру, королева поралась на кухні і відразу заявила: „Без грошей більше давати не буду, навіть не проси. Якщо грошей немає – йди собі далі, мені вечерю готувати потрібно”. Пилип почав принизливо благати, але вона просто мовчки показала на двері, його все більше трусило від потреби наркотику, але він зрозумів, що все марно, тоді схопив з столу кухонний ніж і приставив Марго до грудей: „Або давай „дозу”, або заріжу”. Марго, звикла до подібних сцен, мовчки штовхнула його до дверей, але він не тямлячи себе з усієї сили вдарив її ножем

точно в серце, вона зойкнула і впала під стіл. Пилип кинувся до холодильника, схопив із знайомої коробочки два заповнених шприци, один відразу спорожнив в себе і викинув, другий сховав в кишеню і вибіг з квартири.

Через декілька хвилин донька вирішила спитати, чи скоро буде вечеря, вийшла на кухню і побачила лежачу під столом мати, нічого не зрозумівши почала її тормошити, але та не відповідала. На крики онуки вибігла бабуся, вона викликала „швидку” і міліцію, але ті лише констатували смерть. При ретельному огляді квартири було виявлено більше літра „ширки”, що за оцінкою фахівців на чорному ринку коштувало декілька сотень доларів, було в хаті багато дорогих дитячих іграшок і інших речей, але ми розуміли, що це куплено за „брудні” гроші, тому щастя принести не може.

По відбитках пальців на знайденому шприці швидко встановили Пилипа, який раніше затримувався міліцією за дрібні крадіжки і як хронічний наркоман. Він „бомжував”, жив у напівзруйнованому будинку за містом, коли прийшли його затримувати, дрижачими руками дістав вкрадений в Марго шприц, вколосся і скоромовкою сказав: „Так, це я королеву Марго зарізав, вона не хотіла дати „دوزи”, а в мене почалась „ломка” і я не втримався. Я все розповім, тільки без наркотиків я вже не проживу довго”. Зайшовши в слідчий кабінет ізолятора тимчасового тримання міського відділу міліції, де допитували Пилипа, я побачив зморщеного згорбленого дідка з рідким сивим скуйовдженим волоссям, в якого дрижали руки і губи. За мною зайшла медсестра міліцейської поліклініки, зробила затриманому укол, він почав заспокоюватись, розмовляти з своїм адвокатом. Тим часом слідчий пояснив, що Пилип без спеціальних уколів вже жити не може, лікарі не гарантують, що він доживе до суду, так виснажений наркотиками його організм.

Анкетні дані в протоколі допиту вбивці були вже занесені, я подивився на них і з подивом показав слідчому рік народження, чи не помилився він, так як Пилипу ніби виповнилось всього 30 років, а він виглядав на всі 80. Слідчий сказав Пилипу: „Прокурор має сумнів, що Вам 30 років, можливо Ви невірно назвали свій рік народження?”, на що той сумно захитав головою: „Мені дійсно 30 років, шість років тому один знайомий мене „посадив на голку”, в мене вища інженерна освіта, я працював ведучим інженером в проєктному інституті, збирався одружитись, а тепер...” Пилип дійсно не дожив до суду, незважаючи на спроби лікарів врятувати йому життя помер в лікарні слідчого ізолятора, приїхали з села батьки, забрали і поховали його тіло.

На цьому можна було б поставити крапку в історії про королеву наркоторговців Марго, але в ході розслідування цієї справи піднялось питання про неналежну боротьбу з торгівлею наркотиками в області. Обновили штати працівників відділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, почали більш прискіпливо перевіряти всіх підозрюваних в цьому злочині і вийшли на подружку Марго, яка створила цілу мережу по заготівлі макової соломки, але готову смертельну „продукцію” збувала оптовикам в інші області і навіть закордон. Галина за „брудні” гроші вже купила собі в кредит в місті гарний будинок, нову швидкісну імпорتنу автомашину, вважала себе невловимою і недосяжною. До справи підключився Інтерпол і при передачі в лісі партії „товару” іноземним оптовикам їх затримала міліція, та Галина схопила сумку з грішми, вскочила в

машину і почала втікати, на одному з крутих поворотів злетіла з дороги, автомашина загорілась і вибухнула. Коли машину загасили, обгоріла сумка з грішми була притиснута до грудей трупу, навіть в останній момент життя Галина думала лише про гроші. Хоча вона загинула, був суд над її спільниками, який також конфіскував все її майно, банк для погашення кредитів на хату і автомобіль забрав у дітей Галини будинок, вони вимушені були переселитись до бабусі в далеке село. Знову підтвердилась стара мудрість, що на чужому горі щастя не збудуєш.

Криваві перевертні *

Це оповідання написано за матеріалами давньої кримінальної справи про тяжкі злочини, вчинені в нашій і сусідніх областях бандою перевертнів, які в сім'ях і на своїх роботах вважались порядними нормальними людьми, але заради наживи перетворились на страшних кривавих бандитів. В оповіданні злочинців названо спеціально зміненими по-батькові, я думаю, що батькам соромно за таких дітей.

До місця події було їхати більше 100 кілометрів, в цей ранній час машин на засніженій дорозі майже не було, на обочини нагорнуто чималі кучугури, що убезпечувало рух, тому водій дозволив собі їхати на максимальній швидкості. Обласна слідчо-оперативна група, сидячі в машині, обговорювала повідомлення – в лісі неподалік міжнародної автотраси місцевий водій знайшов вантажний фургон, а в ньому два трупи невідомих чоловіків. На машині ніби є сліди від пострілів, навколо на снігу сліди людей, але було ще темно і водій побоювся детально все розглядати, лише повідомив про страшну знахідку міліцію. Місцева слідчо-оперативна група отримала наказ дочекатись нас, якраз до цього часу розвидніться, в темноті в лісі мало що побачиш. Коли їхати залишилось кілометрів 30, як на біду почався снігопад, ми зв'язались з групою на місці події, в них також почалась застель, тому дали команду – негайно накрити всі виявлені сліди. Молодий заступник начальника районної міліції здивовано запитав: „Де я в лісі знайду чим їх накрити”, та у відповідь почув: „Якщо не знаєш чим, скинь з себе і підлеглих шинелі і накрийте”. Правда, коли ми приїхали, то він був в шинелі, а всі сліди накрили ковдрами або кусками брезенту, якій знайшлись в кожній міліцейській та приватній машині.

Видовище було не з приємних – невеликий імпортований білий вантажний фургон (по народному „бус”) з білоруськими номерами стояв нахилившись між дерев в лісі, метрах в 15 від автотраси, сліди коліс чітко вказували, що він з'їхав з дороги, проїхав між деревами метрів 50 і зупинився, впершись в невеличке деревце. Це могло б бути дорожньо-транспортною пригодою, але на обличчі водія були явні ознаки пострілу з близької відстані, а пораненого кулею в спину пасажира добивали сосною колодкою, яка закривавлена лежала біля відчинених правих дверцят. В кабіні водія і салоні все було перекидано, відірвано навіть обшивку, що вказувало на пограбування, на кузові ззаду і з лівого боку сліди від куль і картечі, праве переднє колесо спущено, вірогідно прострелено. Біля бусу на снігу виявили

сліди взуття трьох людей, одного свіжі, не присипані снігом, як потім підтвердилось, залишені водієм, що зробив страшну знахідку, а двоє інших, залишені вірогідно злочинцями, заметені так, що ідентифікувати неможливо.

Ретельно оглянули все навколо автомобіля з вбитими, а також дорогу і узбіччя на декілька кілометрів в обидві сторони. Приблизно в кілометрі від цього місця на дорозі, звідки приїхав бус, знайшли місце його різкого розвороту назад, тобто спочатку він їхав в іншому напрямку, але напад злочинців змусив повернутись. Вірогідно, водій намагався доїхати до стаціонарного поста ДАІ, який знаходився декілька кілометрів позаду, але не встиг, його догнали і розстріляли. Працівники посту підтвердили, що пізно вечері бачили цю машину, її не зупиняли і за нею ніхто підозрілий не їхав, взагалі машин було мало, не бачили вони і іншого буса, сліди якого виявили як біля місця розвороту, так і на узбіччі навпроти машини в лісі, від яких до трупів вели сліди двох людей. Опитування водіїв, які часто їздили цією дорогою, також нічого нового не дали, справа обіцяла бути складною.

Завір'юха все посилювалась, тому після огляду території фургон автокраном завантажили на покриту брезентом платформу великої вантажівки і відвезли у великий теплий гараж найближчого автопідприємства. Коли машину зняли, почали згортати брезент і з нього випала велика саморобна куля від мисливської рушниці – дуже цінний доказ. Майже добу автомобіль ретельно оглядали, детально описали положення трупів, всі пошкодження на тілах і машині, виявили і зафіксували сліди куль та картечі, у вантажному салоні знайшли декілька картечей. Вантажу або його слідів у машині не було, тому виникла версія, що люди їхали за товаром і в них повинні були бути гроші, але чи знайшли і забрали їх злочинці? Під кінець огляду приїхав представник фірми, якій належав фургон і показав схованку з грошима – все було на місці, та він цьому не радів, тому що фірма була сімейною і загинули рідні люди.

Пройшло два тижні, але справа мало зрушила з місця, лише встановили, що близько місяця тому в сусідній області на цій автотрасі було вчинено розбійний напад на машину, яка також їхала в Польщу за товаром, злочинці були на темному фургоні, вистрілили з рушниці, але з'явилась колона машин і вони втекли. Дали запити в інші області понад трасою, подібних нападів було зафіксовано декілька, всі без вбивств, але двоє злочинців були в масках, номери на їх машині фіктивні, жоден злочин не розкрито. По погодженню з МВС по трасі пустили декілька машин-принад з озброєними оперативниками і прихованими радіостанціями, але результату не було, та в одній з сусідніх областей стався новий подібний розбій, потерпілі були побиті, пограбовані, але живі, та нічого цінного розповісти не могли.

Бандити діяли і замітали сліди дуже професійно, тому на черговій нараді я висловив припущення, що в розбійну групу або входить працівник міліції, або вони мають в міліції свою людину, яка інформує про наші заходи. Тоді один з керівників обласної міліції обурився: „Чому працівник міліції, а не прокуратури, у вас також можуть бути перевертні. Можливо, нам просто не везе”, але я відповів, що стосовно таємних оперативних заходів навіть я не отримую інформації, тим більше районні прокурор і слідчий, потрібно ретельно перевірити коло осіб, які про це знали. Відчувши, що на мене образились, я запропонував, що якщо серед злочинців

не буде міліцейського перевертня, я виставляю літр вірменського коньяку, а якщо буде – то вони мені. Розмова на цьому закінчилась, та злочин залишався „глухарем”. Прошло пів року, настало літо і сталась страшна трагедія, яка дала ключ до розкриття і цього злочину.

В сусідній області, повертаючись з перевірки підлеглої організації в одному з районних центрів, комісія вирішила заїхати на декілька хвилин в ліс над дорогою – вгощали на прощання їх добре і всім хотілось трохи подихати свіжим повітрям, та й до дорожніх туалетів було далеко. Хлопці зайшли в кущі близько дороги, а двоє жінок вирішили трохи заглибитись в гущавину, та повернувшись, схвильовано сказали, що там в гущавині стоїть дві легкових машини з причепами, а коло них нікого. Троє чоловіків і одна з жінок пішли в глибину лісу, інші сіли в мікроавтобус і почали виїздити на дорогу, раптом з лісу почули страшний крик, водій розвернувся і помчав по лісовій дорозі. Назустріч біг один з чоловіків: „Там, там... Швидко нашатир, вона без свідомості, з серцем погано!”, за ним двоє переляканих чоловіків несли на руках колегу. По дорозі до найближчого телефону чоловіки розповіли, що коли підійшли до двох легковиків з причепами, навколо нікого не було, звідкись йшов дуже неприємний сморід, колежанка підняла брезент на одному з причепів, закричала і впала без свідомості – в причепі лежав труп молодой жінки з розпоротим животом.

Харитон працював в міліції старшиною райвідділу, дружина керувала невеликим гастрономом, тому коли він пішов на пенсію по вислугі років, то купив собі старенькі Жигулі і причеп до них, став допомагати дружині возити товар. Потім місцеве сільпо розвалилось, вони з дружиною зібрали трохи грошенят, позичили дещо в рідних і старенький магазин став їх власністю, торгувати допомагала племінниця, справи йшли непогано і найняли ще одну дівчину Галину. Якось син, що вчився в міліцейській школі, зайшов до матері, побачив її помічницю, розбалакався і через рік, коли він отримав диплом, відгуляли весілля. Роки через два вирішили завести дитину, дружина була на 7 місяці вагітності і тут знайомі з Польщі передали, що є можливість купити недорого велику партію товару, лише потрібно самим приїхати, відібрати і відвезти додому. На сімейній раді вирішили, що потрібно їхати двома машинами з причепами, кум без проблем позичить свої машину і причеп, поїде Харитон з дружиною і сином Іваном, але Галина почала проситись, що вона ще не була в Польщі, купить там щось майбутньому сину, та й чоловікові буде їхати з нею безпечніше. Трохи посперечавшись, вирішили їхати вчотирьох, а в магазині попрацюють племінниця з матір'ю, їм не в перший раз.

Виїхали ще за темно, кілометрів за сто до кордону вирішили поспідати, звернули на лісову дорогу, проїхали трохи і зупинились на галявині, жінки швиденько почали накривати імпровізований стіл на капоті автомобіля, а чоловіки ходили навколо машин і причепів – оглядали їх після дороги і розминались. Через декілька хвилин на галявину з дороги заїхав темний бус, підїхав впритул до їх машин, Харитон почав обурюватись, що невже в лісі немає більше вільного місця. З машини вийшло двоє в масках – з-за керма високий міцний блондин, з правих дверей – чорнявий чоловік невеликого зросту, з неприємним колючим поглядом.

Вони навели дві двоствольні рушниці на жінок: „Не рухатись, а то буде два трупи! Віддавайте гроші і ми вас не зачепимо, лише зв'яжемо, щоб спокійно поїхати!”

Чорнявий тримав під прицілом жінок, а білявий зв'язав чоловіків, потім жінок, Івана ще й прив'язав до дерева, побачивши його міцну статуру. На вимогу злочинців віддали частину грошей – вони наперед відклали певну суму в окреме місце, щоб відкупитись від бандитів чи надто настирливих митників. Але Гнатович, як його називав білявий Кіндратович, з усієї сили вдарив Харитона прикладом в груди: „Сволота, не все віддав, хочеш так дешево від нас відкупитись? Кіндратович, ану ретельно обшукай їх, „бардачки” в машинах обнищпори, а я тим часом з його бабою побалакаю”. Тут Гнатович побачив, що Галина вагітна і злобно засміявся: „Тепер вони мені точно все віддадуть, інакше я з неї дитя виб'ю”, підійшов до неї і почав замахуватись ногою на її живіт, всі заціпеніли, свекруха застогнала і сказала, що вони все віддадуть, якщо їх живими і неушкодженими відпустять: „Чорт з вами, забирайте гроші, ми собі нові наживемо, а вам вони все рівно на користь не підуть. Гроші в білій машині в такій-то схованці”. Якби вона знала, що буде далі, то навряд чи щось сказала бандитам, а вони забрали гроші і Гнатович почав передивлятися документи, на водійських правах Харитон був у міліцейській формі, а в Івана при собі було міліцейське офіцерське посвідчення. Бандита це страшно розлютило і він прошипів: „Хотів вас просто тихенько обібрати, але з „ментами” я трохи пограюсь, Кіндратович, принеси сюди монтирівку і ножа”.

Коли обласна слідчо-оперативна група прибула на місце події, то навіть старий і досвідчений прокурор-криміналіст жажнувся – таких знущань над вбитими він ще не бачив. В усіх були розтrocені черепи, виколоті очі, перелік тілесних ушкоджень на кожному зайняв по дві сторінки, у вагітної жінки був розпоротий живіт, трупи складені в причепи автомобілів і накриті брезентом. З машин було забрано все цінне, навіть домкрати і ключі, з потерпілих зняли прикраси, на пальцях Івана і жінок залишилися лише сліди від обручок, в Галини було порвано вухо, видно зривали сережки”. Все вказувало, що злочинців було декілька і вони були дуже жорстокі, потерпілих не просто вбили, а довго і по садистські над ними знущались. На піску залишилися численні сліди взуття і коліс, але всі вони розпливчаті, тим більше що день назад пройшов дощ, а трупи лежали не менше 5 діб, відбитки рук на машинах були лише вбитих, так що розкриття злочину обіцяло бути важким. І тут до прокурора-криміналіста, що керував оглядом, підійшов молодий сержант міліції: „Я ось цю штуку неподалік в кущах знайшов, це, здається, від рушниці, а на ній номер”. Ретельно оглянули місце знахідки, неподалік були численні сліди крові і мозку, тут злочинці катували і били прив'язаного потерпілого, а знайдена була закривавлена цівка від рушниці, яка явно належала злочинцям, відлетіла при ударі і „сховалась” в кущах, щоб потім допомогти викрити бандитів.

Згідно діючого порядку, про виявлення таких злочинів повідомляються чергові частини міліції всіх сусідніх областей, тим більше що в декількох з них вже були нерозкриті подібні розбійні напади. Але в нашу область до повідомлення була прикладена шифрограма – на місці події знайдено цівку рушниці, зареєстрованої на одного спортивного тренера з обласного центру, але потрібно перевірити і

затримати його так, щоб не наполохати спільників. До Кіндратовича на роботу прийшло три працівники міліції і повідомили, що надійшла заява про вчинення ним розпусних дій стосовно неповнолітніх спортсменок, в них є санкція на проведення обшуків в нього на роботі і вдома. Кіндратович почав обурюватись, в кабінеті в нього нічого цікавого не було, а от вдома знайшли обріз мисливської рушниці, перероблений для стрільби патронами від автомата Калашникова і декілька таких патронів, а це була безспірна підстава для його затримання.

В цей час інша група працівників міліції встановлювала і опитувала його колег, знайомих та друзів, розповідаючи їм також лише про заяву про розпусні дії і один знайомий сказав, що позичав гроші Кіндратовичу, а той замість грошей віддав золоті прикраси та пояснив, що їх подарувала одна вдячна спортсменка. Він ці прикраси здав у ломбард, так як йому терміново потрібні гроші, там був порваний ланцюжок з кулоном та сережки. На цей час вже були встановлені особи вбитих і золоті прикраси, в яких вони їхали, ми отримали цей опис і коли вилучили у ломбарді речі, то виявилось, що вони зняті з вбитої Галини, на ланцюжку і одній сережці присутній при вилученні експерт виявив сліди крові. Кіндратовича вже декілька годин допитував досвідчений слідчий з участю адвоката, про підозру у вбивстві йому навіть не натякали, лише ніби для порядку спитали, а де зареєстрована за ним мисливська рушниця. Затриманий заявив, що близько року тому випадково втопив її в болоті при полюванні у віддаленому районі, а підтвердити це може працівник міліції, старший прапорщик, інспектор карного розшуку, його добрий знайомий Гнатович. Слідчий далі задавав практично пусті запитання, тягнув час, чекаючи результати вилучення золотих речей в ломбарді. Я зайшов в кабінет, поручкався з слідчим та адвокатом, сів на куточок столу перед допитуваним, уважно подивився в його очі і побачив тривогу та переляк: „Що ще хоче цей прокурорський полковник, чого так загадково посміхається?” Я з посмішкою спитав Кіндратовича, чи не хоче він признатись у вчиненому тяжкому злочині, той заперечливо захитав головою і подивився на адвоката, який лише знизав плечима. Тоді я мовчки неквапливо дістав з папки прозорий поліетиленовий пакет з золотими прикрасами, знятими з убитої і помахав перед носом затриманого, прискіпливо дивлячись йому в очі.

Кіндратович побілів і тремтячим голосом прошепотів: „Я нікого не вбивав, я за водія був, я лише їх зв'язував, це Гнатович зробив... Він казав, що в Афгані привчився людей вбивати, я його просив їх не катувати...”. Адвокат почухав потилицю: „То на ньому що, співучасть у вбивстві і розбої? А я думав, що він просто розпусник, хотів попросити його до суду випустити... Вбитих багато?” Слідчий уважно подивився на затриманого: „В сусідній області четверо, серед них вагітна жінка. А скільки ще в інших місцях, відповідай швидко!” Переляканий Кіндратович прошепотів: „Ще зимою двох чоловік в нашій області в лісі, але я там також лише за кермом був, Гнатович вбивав”, що вже дуже зацікавило слідчого і мене. З сусіднього кабінету я доповів про таку важливу інформацію прокурору області і попрямував до обласного керівництва міліції.

Швиденько приїхав заступник прокурора області, ми зайшли до начальника обласного управління міліції, він якраз проводив нараду із заступниками, я полегшено зітхнувши сказав: „Є вбивці двох чоловіків зимою в

лісі, серед них старший прапорщик міліції, інспектор карного розшуку - Гнатович". Один з заступників зло виматюкався: „Тепер матимемо кучу проблем! Ми на нього і подумати не могли, такий старанний працівник, орденоносець, ветеран Афганістану. Чого йому в житті не вистачало?" Покази співучасника звичайно були вагомим доказом, але щоб затримати працівника міліції, потрібно мати і інші докази, крім того така людина завжди продумує самі різноманітні ходи на випадок викриття. Тому ми разом спланували операцію, щоб знешкодити його, якщо він злочинець і не образити, якщо це просто обмова, причому врахували особливості його характеру.

Черговий райвідділу міліції подзвонив у кабінет Гнатовичу: „Зайди до начальника міліції, щось йому потрібно”, той спокійно зайшов і почув: „Поїдеш зараз з хлопцями машиною в обласне управління, їх у відрядження в сусідню область відправляють, а тебе просили зайти у фінансовий відділ, щось там з доплатою тобі за вислугу наплутали.” Він спокійно сів у машину, що двоє конвойних були при зброї, ніяк не дивувало – служба, він з ними по роботі майже не контактував, тому по дорозі ні про що особливе не розмовляли. У фінансовому відділі з мовчазним капітаном почали роздивлятись документи і тут зайшов начальник обласного управління в генеральській формі, капітан швидко підвівся, привітався згідно статуту, Гнатович же лише трохи піднявся і щось пробурмотів на зразок привітання та знову сів. Генерал обурився, зробив зауваження, на що Гнатович нехотя піднявся і проказав, що вони не на стройовому огляді, він заслужений орденоносець, воював в Афганістані, чому до нього причепились, але результат був неочікуваним: „Три доби арешту за невиконання статутних вимог вітання до старших по званню і прирікання”. Він виструнчився, почервонів, капітан по команді генерала викликав конвой і його відправили на гауптвахту, там знайомий начальник (по команді генерала) заспокоїв: „Видно ти генералу під поганий настрої попав, посидиш трохи і випустить”, так що Гнатович спокійнісінько відлежувався на нарах.

Тим часом оперативники і слідчі нашої та сусідніх областей цілодобово перевіряли всі версії, шукали і закріплювали все нові та нові докази. Кіндратович розповів, де знаходиться темний фургон, при огляді в ньому знайшли також відбитки пальців Гнатовича, в лісі затриманий показав місце, де вони спалили закривавлений одяг, на залишках була кров потерпілих, а на клапті сорочки під рукавом виявили піт, який по ряду показників (експертиза була попередня і швидкісна) міг походити від Гнатовича, потім ретельна експертиза дала вже аналогічний категоричний висновок. На момент вбивства в сусідній області в підозрюваних не було алібі, одній знайомій Гнатович раніше подарував обручку, яка була викрадена близько року тому в іншій області. Зброю і більшість викраденого керівник банди забрав з собою і десь сховав, тому його покази мали важливе значення.

Через два дні начальник гауптвахти зайшов в камеру до Гнатовича: „Збирайся, начальство тебе бачити хоче, мабуть випускати будуть. Сержант тебе проведе”, але в слідчій камері його чекала ціла група працівників прокуратури і міліції. Начальник обласного карного розшуку дуже люто подивився на нього і промовив: „Але й сволота ти, ми тебе за людину і старанного працівника вважали,

а ти, виявляється, бандит!” і вийшов. Гнатович мовчав майже дві доби, але ознайомившись з пред’явленими доказами і поспілкувавшись з адвокатом нарешті заявив, що все розповідь і почав давати покази.

Ще в дитинстві в селі хлопці над ним часто знущались, ображали, били, так як він був невеликого зросту, але задержуватий, гоноровий, не подобався він і дівчатам, тому в ньому постійно кипіли образи і бажання всім помститись. Своїм розумом і здібностями до наук чи мистецтва він також не відрізнявся, після 8 класу пішов вчитись в міське ПТУ на слюсаря, там активно почав займатись боротьбою і боксом, досяг певних спортивних успіхів. Під час призову в армію йому запропонували служити в десантному підрозділі в Афганістані, він радо погодився, проявив себе як активний, безстрашний борець, нещадний до ворогів, за що отримав ряд бойових нагород. Залишився на понадстрокову службу і перейшов у спеціальний підрозділ, який з місцевими вояками займався „зачистками” території, привчився вбивати не задумуючись всіх, хто попадеться – поранили, стариків, жінок, дітей. Він отримував задоволення від влади над життям інших людей, часто уявляв своїх минулих кривдників на місці тих, кого вбивав та мріяв, що він ще з ними поквитається.

Заробивши декілька афганських нагород і чималу суму грошей, повернувся в Україну, в рідне село його не тягнуло – надто багато було неприємних спогадів, тому збудував будинок на околиці райцентру. Міліції він з дитинства не любив, після повернення з армії за бійку в барі його затримали та надавали потиличників і тут він зрозумів, що ця служба дає владу над людьми, можливість вирішувати їх долі. Пішов працювати в карний розшук, де із задоволенням прийняли заслуженого, досвідченого вояка, на службі він зарекомендував себе старанним виконавцем, лише не подобалось керівництву, що він розпускає руки до затриманих, але часто це давало розкриття злочину і тому обмежувались зауваженнями. Та й жодне полювання з гостями в районі не проходило без участі Гнатовича, він умів організувати всі питання – від загінки звірів до вечері, що також цінувалось.

Він звик жити „на широку ногу”, але привезені гроші та цінності швидко танули і він вирішив повернутись до того, що робив в Афгані, коли більшість його колег чесно виконували свій обов’язок – організувати таємну банду і грабувати. З тренером Кіндратовичем познайомився на полюванні і побачив, що той дуже любить гроші і ризик, вмів обманювати, прикидатись, а потім підловив його на крадіжці грошей в одного п’яного багатого мисливця і той почав йому у всьому коритись. У одного з родичів Кіндратовича був старенький вантажний темний непримітний бус, вони його відремонтували і брали ніби на полювання, а самі їздили по міжнародній автотрасі і ловили тих, хто на їх думку їхав закордон за товаром, тобто повинен був мати з собою гроші. Схема була дуже проста – на свій бус вони чіпляли виготовлені фальшиві номери, побачивши підходящу машину обганяли її, Гнатович міліцейським жезлом зупиняв в глухому лісі і вони грабували. Та виникла одна проблема – в Україні прийняли і привселюдно оголосили постанову, що міліція не має право зупиняти автомобілі поза населеними пунктами, дозволялось це лише з спеціальною машиною ДАІ, тому водії перестали коритись просто жезлу. Попались дві машини, що зупинились просто на узліссі перепочити, але одна поверталась з іншого міста порожняком, а в другій взяли дріб’язок, тому

розлучений Гнатович вирішив зупиняти „здобич” зброєю. Декілька машин в сусідніх областях таким способом зупинили і пограбували, нікого не вбивали, та здобич була не дуже „жирна”, після кожного злочину вони вміло ховались і продовжували полювання.

Одного зимового дня сиділи у засідці на своєму темному бусі біля міжнародної автотраси, машин було небагато і всі невідходящі – або місцеві водії снували по своїх справах, або їхала колона величезних „фур”, та під вечір вони помітили одинокий білий вантажний бус з білоруськими номерами, в кабіні двоє чоловіків, машина йшла легко, тобто була пуста. Поїхали за потенційними жертвами, пост ДАІ об’їхали стороною щоб не світитись, а потім в глухому лісі, коли на дорозі було порожньо, обігнавши білорусів і стали поперек дороги. Та водій білого буса виявився вправним, об’їхав їх обочиною і погнав машину, вони розвернулись і за ним, Кіндратович рулював, а Гнатович з рушниць двічі вистрілював по водію, видно не влучив, та коли перезаряджав, передній бус різко розвернувся і помчав назад, до поста ДАІ. Гнатович почав стріляти з рушниць по водію, пасажиру і колесах, влучив в колесо, машина злетіла з дороги в ліс і через метрів 50 стала. Вони зупинили свій бус на дорозі навпроти, з рушницями побігли до білого буса, водій намагався відчинити свої дверцята і вискочити, та отримав заряд картечі в голову і закляк за кермом. Пасажир сидів поранений в спину, Гнатович спитав його, де сховані гроші, але той мовчки показав дулю, тоді він почали бити його колодкою, яку знайшов в лісі, але той нічого не сказав і нарешті затих назавсім. Ретельно обшукали всю машину, але грошей не знайшли, забрали в загиблих документи і невеликі суми, взяті на дорожні витрати.

Коли вранці міліція оглядала місце події, Гнатович ніби випадково проїздив мимо рейсовим автобусом, вийшов з нього, поцікавився результатами, йому як колесі з карного розшуку розповіли, що нічна заметіль знищила або пошкодила всі сліди, бус з трупами забрали для ретельного огляду в гараж. Він і далі цікавився цією справою, приймав участь в підготовці та проведенні оперативних заходів по пошуку злочинців, а коли міліція виставила машину-принаду, він умисно вчинив з Кіндратовичем розбійний напад на цій же автотрасі, але в іншій області. До літа в області з’явилося ряд нових тяжких злочинів, активні пошуки розбійників припинились - якщо після публікацій про напади розбійників в газетах і по телебаченню водії в Польщу їздили лише групами, то тепер на міжнародній трасі знову з’явилися одинокі пусті машини з інших областей. На радість злочинцям, водії інколи звертали в ліс пообідати або просто відпочити і там їх легко було пограбувати, два таких напади пройшло вдало.

Одного вихідного дня Гнатович і Кіндратович виїхали ніби на озеро вполювати качок, але насправді вирушили на зовсім інше полювання. Понад їх засідкою проїхало дві легкових машини з пустими причепами і номерами далекої області, в кожній спереду сиділи чоловік і жінка, розбійники поїхали за ними, підшуковуючи тихе місце для нападу і тут обидві машини раптово звернули до лісу і зупинились на галявині, прикритій деревами і кущами від дороги. Упустити таку можливість не можна було, тому злочинці дістали і зарядили рушниці, заїхали за легковиками до лісу і напали на них, попередньо вдягнувши на голови маски. „Улов” обіцяв бути непоганим, але старший мужчина якось занадто швидко

погодився віддати гроші, яких було явно замало, тоді вони почали знущатись над комерсантами, Гнатович грозився ногою вибити дитину з молодої вагітної жінки і тоді старша жінка назвала ще одну схованку, в якій лежала велика сума грошей. Вони забрали гроші і Кіндратович вже зібрався їхати додому, та прив'язаний до дерева молодий чоловік дуже уважно вдивлявся в них, їх одяг та автомобіль і Гнатович щось запідозрив. Переглянувши відібрані документи він побачив, що обидва чоловіки працівники міліції і Гнатовича чомусь охопила страшна лють, він просичав: „Хоче нас запам'ятати, щоб потім зловити і поквитатись, але нічого в нього не вийде, жодного живим не випущу”, він взяв ножа, монтировку і плоскогубці з машини та почав всіх катувати. Молодого чоловіка він катував останнім, щоб той побачив знущання над дружиною, матір'ю і батьком, а потім почав катувати і його, бити рушницею по голові, поки той не затих. Труп вкинули в причепи легкових машин, знаряддя катувань помили водою, яку знайшли в машинах, склали все в свій бус та поїхали і лише коли в гаражі вивантажували награване, то Кіндратович побачив, що в його рушниці немає цівки. Він сказав про це Гнатовичу, той вилаявся, забрав рушницю з собою, а йому наказав, щоб при випадку казав, що зброю загубив в болоті рік тому.

Слідчо-оперативні групи з обох областей, де були вчинені вбивства, старанно працювали над збиранням та закріпленням доказів і настав час, щоб злочинці на місці розповіли і показали всі обставини злочину. Так як вбивство в нашій області було вчинено раніше, спочатку проводили відтворення по вбивству двох білорусів. Злочинців у різних машинах привезли до поста ДАІ і з участю адвоката, без якого така слідча дія неможлива, провели відтворення з Гнатовичем, він спокійно все розповів і показав, навіть посміхався та все питав, де ж були сховані гроші. Покази бандита співпадали з даними огляду місця події і висновками експертиз, він показав місце, куди викинув гільзу з машини, коли стріляв навздогін утікачам і ми при прочісуванні узбіччя знайшли її в траві.

У Кіндратовича мав бути новий адвокат, так як перший, колишній працівник міліції, відмовився захищати бандита, а запрошений рідними досвідчений професійний захисник пообіцяв прийти прямо до місця слідчої дії. Приїхавши, адвокат побажав поспілкуватись з підзахисним, Кіндратовича залишили самого в машині, пристебнувши наручниками до керма, та на всякий випадок сержант з конвою стояв неподалік. Після знайомства адвокат задав стандартне запитання, скільки обвинувачених буде по справі і раптом сержант почув від Кіндратовича несподіване: „Два, а можливо три, ще не знаю”, адвокат продовжив розмову, а кмітливий сержант негайно доповів про почуте начальнику міліції.

Я з прокурором району, слідчим і заступником начальника обласної міліції стояли біля свого автомобіля і чекали, поки адвокат закінчить розмову і раптом підбіг начальник районної міліції і доповів про підслухану сержантом інформацію. Ми всі кинулись до машини з Кіндратовичем і в присутності адвоката запитали: „Хто з вами в банді був третій, кажи негайно!”, він пополотнів і промовив: „Я його прізвища не знаю, на нього кажуть Петрович, він високий, худий, білявий, возить начальника ПМК в містечку, де живе Гнатович. Але при вбивствах він не був”. Начальник відповідної районної міліції негайно отримав наказ – привезти до поста

ДАІ водія начальника ПМК з вказаними прикметами (начальник міліції його знав), але по дорозі нічого не питати і не розповідати. Через годину, коли з Кіндратовичем вже закінчили відтворення, до поста ДАІ під'їхав великий міліцейський УАЗ і з бокових дверей вивели під руки затриманого. Він був страшенно блідий, весь трусився і я запитав супроводжуючого майора: „Ви що з ним зробили, вам же була команда нічого не робити і не розмовляти з ним?” Майор знизав плечима і посміхнувся: „Ми його мовчки забрали з роботи, посадили в машину і повезли сюди. Він спитав декілька разів, куди і навіщо веземо, але ми мовчали, він почав бліднути, витирати з лоба піт, а потім став в машині на коліна і почав сповідатись, що з тими бандитами був всього два рази, лише возив їх, вони при ньому нікого не вбивали, лише забрали гроші і золоті обручки. А ми, як і було наказано, мовчали”. Петрович, що стояв поряд, ствердно кивав головою: „Я все сам розповів, запишіть це. Мене Гнатович зловив п'яного за кермом і сказав, що або заберуть права, або я буду його возити, куди він скаже, я мусив погодитись. Що він буде людей грабувати, я і не думав, а після першого випадку він пригрозив, що вб'є мене і сім'ю, якщо комусь розповім і що ми тепер співники, разом сидіти будемо”.

Після закінчення відтворень з Гнатовичем і Кіндратовичем заступник прокурора області провів оперативну нараду працівників прокуратури і міліції, де обговорили хід розкриття і розслідування, отримані по справі докази, намітили подальшу роботу. Було висловлено серйозні претензії до начальників Гнатовича і прокурора району за безконтрольність, всі говорили, що цей випадок кинув тінь не лише на колишніх воїнів-афганців, але й на всіх працівників правоохоронних органів, люди згадують тепер всі випадки незаконних дій не лише Гнатовича, але й інших працівників міліції. Заступник начальника обласної міліції сказав, що коли мною було висловлено версію про участь у банді працівника міліції, він не міг цьому повірити – ще якби якимось рукоприкладство, чи хабар, то таке він допускає, кругом попадаються негідні люди, але такий особливо тяжкий злочин... В кінці він додавив, що літр вірменського коньяку проспорив і вже послав водія купити (ми всі разом його і випили за розкриття злочину).

В ході подальшого розслідування були зібрані докази про вчинення цією бандою майже десяти розбійних нападів, Кіндратович і Петрович детально розповідали про всі злочини, співучасниками яких вони були, але весь час намагались применшити свою роль, посилались на примус і погрози з боку ватажка банди. Гнатович спочатку розповідав лише про те, що йому вже безспірно довели, але раптом почав давати детальні покази по всіх злочинах, на очних ставках з Кіндратовичем і Петровичем розповів про всі їх злочинні дії, видав зброю, в тому числі рушницю Кіндратовича без цівки, документи вбитих, інші речові докази. На одному з допитів я запитав його, чому він так змінив свою поведінку, на що ватажок банди з посмішкою відповів: „Нещодавно в Україні скасували смертну кару, а довічного ув'язнення при моїх діях ще не було, тому більше п'ятнадцяти років мені не дадуть і років через десять я точно буду вдома. Коли я не давав показів, мені не давали побачень з дружиною і дітьми, а тепер дають, щоб я все розповідав”.

Майже півроку тривало слідство, більше місяця судова колегія обласного суду розглядала справу і винесла вирок – п'ятнадцять років позбавлення волі

Гнатовичу і менші строки його співучасникам. Під час суду рідні та близькі вбитих вимагали смерті жорстокому вбивці, але у відповідь він лише посміхався і в останньому слові заявив, що в Афганістані за десятки вбитих йому дали ордени, а тут за шість вбитих хочуть розстріляти, але він років через десять повернеться і буде спокійно жити, докори сумління його не турбують, він вважає вбивство нормальною діяльністю. Кажуть, що один з рідних вбитої Галини в коридорі суду заприсягнувся, що дочекається звільнення вбивці і тоді з ним поквитається, але чим це закінчилось...

Дванадцять сиріт залишилось... *

Горпина жила неподалік лісу і він давав їй гриби, ягоди, дрова, траву та сіно худобі, і гроші вона мала від продажу дарів лісу, тому почувала себе там як у власній хаті, знала кожну стежинку та галявину. Ось і того дня вона збирала між кущами чорниці, один наповнений кошик поставила під примітним дубочком, а з другим присіла і спеціальним гребінцем знімала з кущів спілі ягоди, які планувала завтра повезти в місто на базар. Почувши кроки і розмову, вона підняла голову і побачила двох мисливців з рушницями та собакою, які йшли по галявині, це були Грицько з пасинком Іваном з сусіднього хутору, відомі на всю округу браконьєри. Горпина опустила голову і продовжувала свою справу, як раптом почула на дальньому кутку галявини якусь суперечку, а за нею пролунали постріли. Вона з переляку впала між кущами, потім підвела голову і побачила, як Грицько та Іван біжать по стежці до свого хутору, а на галявині лежить три нерухомих постаті у формі лісників. Вона перехрестилась, схопила обидва кошики і побігла в село, прямо в сільраду, розповідати голові страшну звістку.

Відсидівши за бандитизм 15 років, Грицько повернувся в село, пішов у прийми до розлученої жінки з дитиною, змінив декілька місць роботи, тому що любив випити і мав запальний характер, постійно влаштовував скандали і бійки. Потім взагалі ніде не працював, жив підробітками, збирав гриби і ягоди, а в основному займався браконьєрством – благо, що ліс поряд, до райцентру і лісництва далеко, лісники з'являлись рідко, а місцеві жителі боялись його і не зачіпали. Спочатку він ходив на полювання сам, а коли підріс пасинок Іван, то став брати його з собою, хлопцю подобалось полювати, стріляти з рушниці, ховатись від лісників. Обидві рушниці та торбу патронів Грицько придбав у родичів померлих мисливців, потім шрот робив сам, а порох і капсуля діставав через знайомих, тому завжди був у всеозброєнні. Дільничний інспектор міліції жив далеко від його хутора, лише один раз навідався до Грицька і запитав за рушницю, та всі хором запевнили його, що рушниць немає і він пішов, але якби і шукав, то нічого б не знайшов – зброя і патрони були надійно заховані в старому хліві.

Та от у їх глухомань провели дорогу, по ній приїздили з міста мисливці, які бажали мати багато дичини, тому в лісовому господарстві збільшили штат лісників і вони почали вести боротьбу з браконьєрами. Декілька разів лісники намагались зловити на браконьєрстві Грицька та Івана, але ті добре знали ліс і втікали, а коли

один раз їх вже оточили, вони непомітно вкинули рушницю, патронташі і вбитого зайця в колючі кущі і потім посміялись з лісників. Для успішнішого браконьєрства Грицько завів великого мисливського собаку, навчив його нападати не тільки на дичину, але й на людей, ходив весь час з ним, хоча згідно правил собаку в ліс можна брати лише під час офіційного полювання. Цього дня Грицько та Іван пішли полювати на диких косуль, стадо яких нещодавно з'явилося в лісі, зарядили рушницю картечкою, взяли з собою собаку. Пройшовши велику галявину, вони на узліссі стикнулись з двома лісниками в формі, які наставили на браконьєрів рушницю і зупинили їх, вимагаючи здати рушницю, так як сезон полювання ще не почався. Грицько дав команду собаці і вона кинулась на лісників, тоді один з них вистрілив в собаку і вона звалилась мертвою, Грицько зняв двоствольну рушницю, ніби зібрався віддати її, але раптом вистрілив в груди одному ліснику, потім другому, вони обидва впали. Вбивця почав перезаряджати рушницю і тут з іншого краю поляни з'явився ще один чоловік в формі лісного господарства, він перевіряв молоду посадку і був без рушниці. Грицько крикнув Івану: „Стріляй!”, але той вистрілив в ноги і лише поранив чоловіка, той закричав: „Не стріляйте, я без зброї!”, але Грицько вже перезарядив рушницю і вистрілив йому в груди. Івана з переляку трясло, але по команді вітчима він вистрілив у голову лежачому неозброєному ліснику, а Грицько зробив те саме з іншими та похвалився: „Так колись я багатьом життя вкоротив”. Прибігши на свій хутір, вони забрали всі споряджені патрони, взяли хліба, сала, води і через болота пішли на глухий острів, де колись ховалась банда, в якій був Григорій.

Коли слідчо-оперативна група прибула на місце події, там вже були керівники місцевого лісництва, голова сільради, новий і колишній дільничний міліціонери, директор лісництва був блідий і ледь не плакав: „Таких гарних хлопців поклав, дванадцять сиріт залишилось – в наших краях сім'ї великі. Ось той чорнявий – мій племінник, він так за ліс піклувався, молоду посадку ходив перевіряти і от...”. Колишній дільничний зауважив: „Добре, що Горпину вони не помітили, а то б точно застрелили. Старшого колись в банді позаочі називали „Скотина”, дуже жорстоким був. Кажуть, що коли його зловили, він видав своїх спільників і помічників за умовою, що його не розстріляють, так йому дали 25 років, з них 15 відсидів і повернувся... на нашу біду.” Всіх шокувало, що в усіх трьох загиблих були сліди пострілу в голову майже впритул, потім на розгнітах судово-медичний експерт зауважить, що стріляли в голови вже мертвим, видно від люті.

Дружина Грицька пояснила, що чоловік і син приходили додому, коли вона ходила в село в магазин, про їх прихід вона зрозуміла по розкиданих речах і забраних салу і хлібу, куди вони пішли – не знає. Сусіди і знайомі розповіли, що Грицько дружину часто бив, нічого їй не розповідав, її дійсно бачили в цей час в магазині, пасинку 16 років і він під сильним впливом вітчима, боїться його. Через два дні різко похолодало, випав град, а за показами дружини Грицько та Іван були легко вдягнені і теплою одягу з собою не взяли, їх пошуки в лісі і у знайомих результату не дали. Знайшли одного дідуся, який сказав, що банда Грицька ховалась в лісі на острові серед боліт, мабуть Грицько туди пішов, одну дорогу серед боліт він знає, але непоміченим не пройдеш і з острова стежка гарно

прострілюється. Працівниками міліції при допомозі лісників та місцевих мисливців було оточено район лісу, де вірогідно ховались злочинці, але керівництво не дозволило ризикувати людьми і йти „на штурм”. Біля виходу з таємної стежки в ліс від острова було зроблено засідку і наступної ночі з’явився Іван, який дрижав від холоду, рушниця була в нього за плечима, його схопили і він спершу попросив в міліції щось зігрітись. Хлопці лежали в засідці в кожухах, мали термоси з гарячою кавою, тому підлітка відразу одягли і напоїли, він розповів, що Грицько також страшно замерз і послав його додому за одягом та їжею, яка в них закінчилась.

Лежачи в засідці один з лісників помітив, що Грицько спостерігав за Іваном з острова і бачив його затримання, тобто цією стежкою не піде, тому почали шукати людей, які знають інші виходи з острова. Новий дільничний згадав, що він з вбитими лісниками в минулому році біля цих боліт намагались затримати місцевого браконьєра, але він десь зник, вірогідно втік на цей острів, але з іншого боку. Привезли цього браконьєра, він спочатку опирався, що не знає проходу, але голова сільради почав його соромити, що той не хоче допомогти зловити вбивцю свого троюрідного брата, а коли один з лісників сказав, що дружина одного з убитих племінниця його дружини і як він буде дивитись в очі рідним, що не допоміг зловити „Скотину”, то чоловік здався. Він привів міліцію до канави з водою в глушині лісу і сказав, що тут другий вихід з острова і Грицько його знає, колись він його на цьому переході бачив, але вбивця дуже обережний, має „вовчий нюх”, тому схопити його буде важко. Група захоплення отримала прилади нічного бачення і засіла віддалік, на другу ніч під ранок вони побачили рух в кущах, потім з’явився бандит з рушницею в руках, зупинився перед канавою, декілька хвилин приглядався і принохувався, потім зайшов у воду, тихенько виповз на другий берег, полежав трохи, потім піднявся і почав йти по галявині до лісу. Раптом з трьох боків йому в обличчя вдарило світло сильних електричних ліхтарів і пролунав голос з гучномовця: „Стояти! Кидай рушницю, ти оточений, в нас автомати і кулемет!” І тут сталося те, чого чекали лише старі досвідчені оперативники, що затримували не одного вбивцю – бандит кинув рушницю, підняв руки і закричав: „Не стріляйте, не стріляйте! Я... жити хочу”.

На досудовому слідстві Грицько все детально розповів і сказав, що був випивши і його дуже розлютило, що застрелили його улюблену собаку, тому і повбивав лісників, які йому вже набридли постійними причіпками за браконьєрство. Він знову почав торгуватись, пропонував назвати всіх браконьєрів і їх схованки, працювати на міліцію в колонії, виконувати будь які завдання, лише щоб йому зберегли життя. На суді вбивця дуже вибачався перед рідними вбитих, хрестився і бив поклони, а в останньому слові попросив на будь яких умовах зберегти йому життя, тому що він багато разів бачив смерть інших людей і тому так боїться її. За вироком суду неповнолітній Іван отримав 10 років позбавлення волі, а Грицька „Скотину” засудили до розстрілу, незважаючи на численні скарги його не помилювали і справедливий вирок було виконано.

Яке дерево - такий клин ...

Дмитру дуже хотілось свіженького пива, але зарплату дадуть лише післязавтра, а на пиво дружина грошей не виділить, тому прийдеться здати пусті пивні пляшки, яких вдома зібралась чималенька сумка. Підійшовши до скло пункту, він посмикав двері, вони були зачинені, Дмитро глянув на годинник – п'ять хвилин на другу, обідня перерва, але Устина добра душа і в обідню перерву відчинить і прийме посуд. Він постукав у двері, потім підійшов до вікна, за яким знаходився кабінет „завідуючої” і заглянув у нього. Те, що він побачив, заставило забути і про пиво, і про принесені пусті пляшки. В комірчині двоє незнайомих чоловіків напали на Устину, один з них ззаду тримав її і затискав рота, а другий бив ножем у груди. Дмитро відскочив від вікна і мозок почав гарячково працювати: „Доки приїде міліція, вони вб'ють і пограбують Устину, а самі втечуть грабувати інших. Але вікна заграбовані, вхідні двері міцні металеві, потрібно лише зачинити їх на замок... або зав'язати?”. Оглянувшись навкруги, він побачив неподалік півметровий кусок арматури товщиною в палець, встромив її у вушка дверей і зігнув, напруживши всі сили трохи закрутив і прожогом кинувся до найближчого телефону-автомату.

Ігор повертався з колонії, де відбув шість років за участь в пограбуванні, ця судимість в нього була вже третя, більшість з своїх майже сорока років він провів за ґратами, тому вдома його ніхто не чекав. Отримані на дорогу і влаштування гроші пропив майже повністю, залишався лише дріб'язок на пиво і він самотньо стояв з недопитим кухлем в барі біля вокзалу. До нього підійшов незнайомий молодик з повним кухлем, почав уважно розглядати наколки на руках Ігоря і завів розмову про життя злочинців, що мало хто їх розуміє, а в них важке життя, особливо коли немає грошей. Ігор мовчки кивав, з розмови він зрозумів, що незнайомець в колонії видно не був, злочинського жаргону добре не знає, але хлопець битий і хоче повернути якусь оборудку та шукає спільника. Він простягнув незнайомцю руку і представився, той назвався Мар'яном і прямо сказав, що неподалік є пункт прийому склопосуду і він бачив через вікно, як продавщиця принесла і сховала в сейф велику суму грошей. Пункт знаходиться в тихому провулку, скоро в ньому обідня перерва і можна тихо „взяти касу”, пригрозивши продавщиці ножем і показав великий кухонний ніж.

До склопункту вони підійшли перед самим обідом, якась бабуся вже отримала гроші за пляшки і йшла до виходу, Мар'ян зачинив за нею на засув двері, через вікно прийому заскочив до продавщиці. Вихопивши ножа, приставив її до горла, але Устина не злякалась, схопила з столу свій ніж і наставила на нападника, та Ігор вже був поруч і вибив ножа з її рук ударом пустої пляшки. Вона закричала, але Ігор ззаду схопив її за підборіддя і прошепотів на вухо, що хай мовчки віддасть гроші, якщо хоче жити, Устина закивала головою і почала ніби шукати по кишенях ключ від сейфа. Ігор відпустив її, тут Устина схопила пусту пляшку і намагалась вдарити Мар'яна по голові, та він підставив руку і прошипів Ігорю: „Тримай її стерву”, той знову схопив Устину ззаду за підборіддя. Мар'ян вдарив її ножем в груди, потім різким тоном наказав Ігорю: „Тепер бий ти, щоб не був

чистеньким!”, Ігор схопив випущеного продавщицею ножа і тикнув ним декілька разів жінку в спину, вона затихла і почала падати.

Ключ стирчав з сейфа, його швиденько відкрили і вигребли декілька сотень карбованців дрібними купюрами, Мар’ян заявив, що це замало, видно частину грошей десь сховано, вони почали шукати по комірчині і тут поранена Устина почала підніматись з підлоги, намагалась перешкодити злодіям. Мар’ян брудно вилаявся на Ігоря, що той не зумів зарізати жінку, вихопив свій ніж і з силою вдарив продавщицю по горлу. Понишпоривши по приміщенню, грошей більше не знайшли, повернулись до сейфу і там під паперами виявили ще пачку грошей. В кутку сейфу стояла почата пляшка горілки, в сумці вбитої були приготовлені нею на обід бутерброди, тому бандити знайденим рушником витерли від крові руки, випили „за успішну справу”, закусили і вирішили йти на вокзал, щоб втекти подалі.

Оперативна група міліції, в касках і бронежилетах, з автоматами в руках прибула на місце події за лічені хвилини, двоє з них розкрутили арматуру на дверях і хотіли вже заходити всередину, але керівник заглянув у вікно і сказав, що бандити вже збираються виходити. Всі поприсідали під стіною за сходами позаду дверей, вони прочинились, хтось виглянув в шпарину, але нічого підозрілого мабуть не помітив, тому що двоє чоловіків сміливо вийшли на вулицю, зачинивши за собою двері. Тільки вони спустились зі сходів, їх оточили працівники міліції, молодший бандит відштовхнув найближчого міліціонера і хотів втекти, але був збитий майстерною підніжкою. Старший злякано підняв руки і закричав: „Не стріляйте, я здаюсь!”, на обох клацнули наручники і їх поклали на землю до прибуття слідчо-оперативної групи. Приїхавши на місце події, начальник міліції відразу поцікавився, хто зав’язав двері і повідомив про злочин, Дмитро вийшов наперед і як школяр підняв руку, майор потис йому руку і спитав, як він себе почуває і тут Дмитро несподівано навіть для себе заявив, що йшов за пивом, а тепер його з ляку так трясє, що й сто грам не завадить. Всі навколо запосміхались, начальник міліції поплескав Дмитра по плечу і пообіцяв, що після допиту, який терміново необхідний, він отримає добрячий могорич. Дійсно, ввечері додому його випившого привезла міліцейська машина, добряче налякавши дружину.

На допитах Ігор в усьому відразу признався, одяг і руки його були в крові вбитої, з кишені вилучили викрадені гроші та довідку про звільнення з колонії, тому розслідування обіцяло бути недовгим. А от Мар’ян на допитах почав хитрувати, все звалював на Ігоря – він старший, раніше неодноразово судимий, підпоїв його і повів в склопункт ніби здати пусті пляшки, а там вбів і пограбував продавщицю, сам Мар’ян був тільки свідком. Руки і одяг він забруднив у кров, коли намагався врятувати поранену жіночку, все це він підтвердив і на очній ставці з Ігорем. Досвідченому прокурору району не сподобалась дуже хитра поведінка Мар’яна, ще й дуже насторожило, що в його кишені виявлено чотири зуби з золотими коронками, які за висновком експерта були виламані в живої людини, на них навіть були залишки крові, а підозрюваний пояснив, що це йому подарувала рідна бабуся, в якій ці зуби випали.

При огляді паспорта Мар’яна прокурор звернув увагу, що він виданий не дуже давно, але сильно потертий, ніби його спеціально м’яли і терли, запрошений

експерт-криміналіст подивився на паспорт через сильну лупу і заявив, що фотографія ніби переклеєна, печатка домальована, потрібна спеціальна експертиза. Кримінальних електронних баз даних тоді не було, тому направили телетайпні запити в усі області і з однієї з сусідніх областей надійшла інформація, що цей паспорт місяць тому викрадено в одного студента. По цьому паспорту невстановлений громадянин жив на квартирі в однієї бабусі, пограбував її і втік, опис злодія співпадав з зовнішністю Мар'яна. А з київської республіканської дактилоскопічної картотеки повідомили, що надіслані відбитки належать невідомому чоловікові, який розшукується за пограбування бабусі в сусідній області. А тут ще через адвоката надійшло клопотання Мар'яна, який просив відпустити його на навчання в університет, так як він студент 4 курсу і не хоче пропускати заняття.

Прокурор наказав привести до нього Мар'яна ніби для розгляду його заяви, запросив і адвоката, почав розпитувати підозрюваного, де і на кого той вчиться, де живе, звідки сам, як йому дається навчання на фізико-математичному факультеті. Затриманий спокійно відповідав, але в його очах прокурор побачив тривогу, почав говорити ще спокійніше, але потім різко підніс йому до обличчя паспорт і запитав: „Хто цей паспорт вкрав і фотографію переклеїв?“. Мар'ян пополотнів, опустил очі і прошепотів, що це його паспорт, але тут почув ще одне запитання прокурора: „Де речі, які ти викрав в бабусі такої-то? Це що, її зуби з золотими коронками?“ Мар'ян замовк на декілька секунд, а потім підняв голову та голосно заявив, що ніякі покази не даватиме, нехай прокурор і слідчі його вину самі доказують, свої справжні прізвище і ім'я він називати не буде.

Наступного дня з сусідньої області приїхав слідчий і привіз матеріали кримінальної справи про пограбування Мар'яном бабусі, яка пояснила, що вона часто бере на квартиру студентів, прийняла вона і Мар'яна, він показав свій паспорт і вона записала всі дані. Через декілька днів квартирант прийшов додому напідпитку, вона зробила йому зауваження, тоді він повалив її на підлогу і вирвав плоскогубцями в неї з рота чотири зуби з золотими коронками, потім зв'язав, забрав з квартири саме цінне і втік. В міліції їй пояснили, що записаний нею паспорт місяць тому викрадений в одного студента, знайдені на речах відбитки пальців підозрюваного в них не зареєстровані. Стало зрозуміло, що незважаючи на молодість Мар'ян небезпечний жорстокий злочинець і на його рахунок може бути ще не один злочин, тому його фотографії та відбитки пальців розіслали по всій Україні та направили в загальносоюзну картотеку. Відповідь з Москви була цікавою – виявляється, Мар'ян син неодноразово судимої за співучасть у розбоях уродженки Західної України Мар'яни, яка знаходиться на засланні в Сибіру, йому нещодавно виповнилось 18 років (виглядав він значно старшим), його батько розстріляний за розбій з вбивством. Хлопця звать Степаном, він жив на засланні з матір'ю, яка його навчила злочинному ремеслу і він почав втілювати навчання в практику, приїхавши на її батьківщину.

Під час слідства і суду Степан-Мар'ян ніяких показів не давав, лише на суді сказав, що вбивства не вчиняв і повторив версію про спробу врятувати Устину, адвокат побудував на цьому свій захист і клопотав про закриття справи стосовно співучасті у вбивстві і пограбуванні склопункту. За клопотанням

прокурора було допитано судово-медичного експерта, яка досліджувала сліди крові на одязі Степана-Мар'яна і вона категорично заявила, що бризки крові на сорочці і підкладці рукава куртки підсудного могли виникнути лише при перерізанні ним горла потерпілій, коли з сонної артерії фонтанувала кров. Підсудний Ігор радісно закивав головою – це зменшувало його вину та підтверджувало покази про активну участь Мар'яна у вбивстві, а Мар'ян брутально вилаявся на адресу експерта і пригрозив її саму зарізати, коли втече або звільниться.

Спочатку була думка засудити Ігоря, як рецидивіста, до смертної кари, а Степана-Мар'яна до 15 років позбавлення волі, але потерпілі по обох злочинах вимагали смертної кари Степану-Мар'яну, бабуся з виламаними зубами сказала, що він наслідував свого батька і повинен понести аналогічну кару смерті. Перед прокурором і суддею виникла певна проблема – Ігор неодноразово судимий, навіть не встиг доїхати додому з колонії, але ініціатором розбою і вбивства не був, на слідстві і в суді давав вичерпні правдиві покази та каюся, а от Степан-Мар'ян хоча раніше не судимий, але вчинив два тяжких злочини з особливою зухвалістю і жорстокістю, на слідстві і в суді не каюся, був ініціатором і активним виконавцем вбивства. Крім того, суд проводився в міському будинку культури, при великій кількості слухачів, люди були більше настроєні проти молодого бандита, особливо після виявлення його брехні, образ і погрози судово-медичному експерту.

От настав час судових дебатів – прокурор вимагав засудити кожного підсудного до 15 років позбавлення волі, причому половину строку вони повинні відбути не в колонії, де режим не дуже суворий, а в тюремних камерах, звідки лише виводять щоденно на невелику прогулянку. Захисники просили суд пом'якшити покарання, але серйозних підстав не надали за їх відсутністю, всі чекали останні слова підсудних. Ігор став на коліна, декілька разів перехрестився, попросив вибачення в потерпілих і подякував прокурору, що не вимагає для нього смертної кари, якої він так боїться. Степан-Мар'ян спокійно піднявся, обматюкав прокурора і суд, зробив непристойний жест в сторону потерпілих і заявив, що він ні перед ким не вибачається і все одно піде стежкою своїх батьків.

Вирок суду, який базувався на пропозиції прокурора, переповнений зал зустрів із задоволенням, Ігор мовчки закивав головою, а Степан-Мар'ян знову зробив непристойний жест в сторону суду і сказав, що він все одно втече і буде продовжувати злочинне ремесло. Через декілька років в суд з тюрми надійшло повідомлення, що під час сварки Степан-Мар'ян був вбитий іншим засудженим, який перерізав йому горло куском скла.

Український патріотизм у поезії Віри Ворскло.

В даній статті проводиться спроба проаналізувати поезію Віри Ворскло, яка народилась на Україні, але більшу частину свого життя провела у Канаді. Хоча вірші Віри Ворскло неодноразово цитуються у різних виданнях, автору не вдалося знайти жодного дослідження її творчості. Як написав у своїй статті „Підсумок за 100 років чи місток у майбутнє?” Валерій Пулковський з Канадського міста

Сейнт-Альберт: „На свого серйозного дослідника в Україні чекає і поезія Віри Ворскло, на мою думку, поетеси надзвичайно обдарованої.”

Важливе значення для формування культури та самосвідомості народу, його розвитку, освіченості суспільства мають люди, які є елітою – оповідачі та збирачі легенд і казок, бандуристи, історики, філософи, письменники та поети. Саме вони не дають згаснути самотності нації, сприяють її збереженню та розквіту.

Україна завжди славилась поетами й письменниками, є серед них всесвітньо відомі ймена – Іван Франко, Тарас Шевченко, Леся Українка, Володимир Винниченко та багато інших. Є на Україні незаслужено забуті або такі, що їх поезії, на жаль, не дійшли до українського читача. Але саме серед маловідомих імен зустрічаються справжні перли, а то й діаманти мистецтва. Саме до таких поетів належить Віра Ворскло, правдиве ім'я якої – Юлія Трирог. Народилась вона у 1926 році у родині робітника у Києві, дитячі роки пройшли на Полтавщині, вже у 13 років отримала першу нагороду за свої вірші. У 1951 році доля закинула сім'ю Трирог у Канаду, але Юлія продовжувала любити рідну Україну, сумувати за нею, писати про неї вірші.

Псевдонім «Віра Ворскло» пішов від назви річки, на берегах якої пройшло її дитинство і від віри у світле майбутнє України. У 1977 році в Торонто українською мовою вийшла збірка поезій В.Ворскло «Лада», де зібрано найкращі її твори. До 1991 року в Україні навіть не згадувалось ім'я «емігрантки», зараз низку її творів включено у вузівські хрестоматії, але Віра має віру і тому на початку дев'яностих за власний кошт розіслала всім обласним та іншим великим бібліотекам України свою «Ладу».

В більшості віршів оспівано рідну українську мову, народ і Батьківщину, викладено слушні роздуми про наше минуле й майбутнє. Ряд висловлених думок ніби написані спеціально для сьогоденних подій, хоча їм вже майже півстоліття, що свідчить про глибину роздумів автора.

Дуже багато віршів присвячено рідній мові, її красі та величчю, значенню у житті та розвитку людей. Візьмемо рядки одного з кращих творів цієї тематики **«Українська наша мова»** -

*Українська наша мова
Мелодійна і чудова
Діамант в ній – кожне слово -
Духу людського основа.*

*О, яка могутня сила
Звук в слова перетопила,
Щоби кожен звук барвисто
Віддзеркалив тайну змісту!*

На мій погляд, це один з найкращих віршів, що оспівує українську мову, як одну з найбагатших і найспівучіших мов світу. Наші діти повинні знати саме таку

мову, а не „суржик”, збагачуватись мова повинна українськими діалектизмами, а не малозрозумілими іноземними словами чи злочинним жаргоном.

Ворскло також жінка-мати, жінка-трудівниця і в своїх поезіях вона обов'язково створювала жіночі образи, пов'язуючи їх з розвитком української мови та культури. Послухаємо вірш, в якому викладається цікава і новаційна думка про виникнення людської мови - **«Жінка – винахідниця розмови»**

*Як створилось в світі перше слово,
Хто відкрив його таємну суть ?
Хто на світі винахідник мови,
Що несе всю мудрість і красу ?*

*Жінка – винахідниця розмови.
Це з її жіночих теплих уст
Вилетіло в світі перше слово,
Що назвало кожну гілку й хрест.*

...

*Чоловік блукав в лісах на ловах,
Мало мав нагоди говорити, -
Жінка-мати до дитини вдома
Говорила майже кожну мить.*

*Жінка – винахідниця розмови,
Слово – ключ від мислі, божий звук.
Слово – думки кожної основа,
Думка – матір в світі всіх наук.*

Майбутнє України поетеса бачила у дітях, їх розвитку, тому багато віршів присвятила саме їм, для виховання в дітях любові до рідної землі - України, до рідної мови, до праці на благо народу. Патріотизм народу починається з патріотизму дітей, які повинні всмоктувати його з молоком матері, отримувати в школах ті інших навчальних закладах держави. Всім дітям України цікаво та корисно почути такі рядки:

*Любіть ви Україну,
І де б ви не були
Ростіть усі на зміну
Для рідної землі!*

*Вивчайте рідну мову,
Любіть красу тих слів,
Де шелестять діброви
І де краса степів !*

Пізнайте скарби краю

*З усіх тисячоліть:
Традиції й звичаї
І свій народ любіть !*

...

*Живіть для України,
Творіть ясні діла,
Щоб наша Україна,
Мов квітка, розцвіла !*

Багатьом нашим сьогоднішнім керівникам та політичним діячам, які полюбляють говорити дуже гарні слова про любов до України, віру в її велике майбутнє, але нічого не роблять для розвитку України, для єднання її народу, хотілося б процитувати філософський вірш Віри Ворскло «**Можна вірити в Україну**»:

*Можна вірити в Україну
І в народ з останніх сил,
Але мертва вся та віра,
Як нема щоденних діл –*

*Діл розумних, послідовних,
Продуктивних діл ущертъ,
Бо пасивність, безумовно,
Нам несе повільну смерть.*

*Починаймо не на небі
Будувати благодать,
А почнімо ми від себе
Україну будувать:*

*Від людини, від родини,
Від громади і церков,
Єдність щоб росла щоднини –
Розуміння і любов !*

Сьогодні в Україні ми бачимо засилля всього іноземного – товарів, фільмів, думок, ідеологій, релігій. На превеликий жаль більшість українських дітей вчаться на іноземних „мультиках”, фільмах жахів та коміксах, комп’ютерних іграх, що пропагують культ насилля та жорстокості, полюбляють іноземні „гамбургери, чізбургери”, соки без соку та інші „фастфуди”, отруйні для дитячого організму. В шкільних їдальнях ви не побачити відварів корисних українських трав, якими колись так захоплювались діти, замість них іноземні „маккаві” та інші напої, що мають лише гарні етикетки. І ось тим, хто плазує перед всім іноземним, вихваляє тільки чужі досягнення, зневажливо ставиться до нашого народу і його досягнень, чий діти вчаться лише закордонним наукам, не завадить послухати вірш «**Про власну науку**»

*Наші вчені всі найкращі
У чужинців вчилися всюди -
Погляди чужі, не наші,
Скрізь несли в нас поміж люди.*

*...
І ніхто не заперечить,
Не покаже думку власну, -
І калічать, безперечно,
Справжню істину прекрасну!*

*Думку треба мати власну
Без повторень, запозичень,
Щоб творити скарб прекрасний
Так, як українцям личить!*

*Щоб ми мали віру в працю,
В Україну горду й вічну,
Щоб у колі інших націй
Мали ми своє обличчя.*

Цей вірш закликає українців до національної гордості, як представників старовинної, розвиненої нації з великим минулим і світлим майбутнім. Він перегукується з відомим Шевченківським „Чужому научайтесь, але свого не цурайтесь”.

А ось наступний вірш, який присвячений філософській темі стосунків між владою та простою людиною, головному завданню керівництва – творити благо для свого народу, для своєї держави. **«Одна мета»:**

*Скільки в нас пісень і віршів
Про любов до України,
Та одне у нас найгірше:
Ми забули про людину !*

*Та ж людина – це основа
І держави і ідеї
І коли вона здорова
То могутня сила в неї !*

*Треба жити щохвилини
Не для містики-туману,
Треба жити для людини,
Щоб була вона титаном !*

Україна, що знаходиться у центрі Європи, здавна була багатонаціональною державою, кожна нація сповідувала свою релігію, мала свою мову та культуру, але жили вони в мирі та злагоді. Діти разом росли та грались, запозичували один в одного найкраще, але зберігали свої національні риси. Громади спільно будували храми, школи, вчили дітей любити та поважати свій народ, свою Батьківщину, жити та працювати спільно. Основою України були представники українського етносу, хоча й поділялись вони на подолян, волинян, галичан та інші групи і саме їх єднання створило державу Україна, про що потрібно завжди пам'ятати та вчити дітей.

Ніби передбачаючи сьогоднішній розкол нашої держави, політичні та релігійні чвари, протистояння різних її регіонів завдяки немудрій політиці деяких політиканів, поетеса написала мудрий вірш «**Люби українців**»:

*Люби ти усіх українців!
Українець - це рідний твій брат.
Люби галичан, буковинців,
Гуцулів з зелених Карпат!*

*Україна – це матінка наша –
Багато у неї синів;
З Поділля, Волині, Підляшшя,
З дніпрянських чарівних степів.*

*Ти лемків люби говірливих,
Веселих люби подолян!
Люби закарпатців щасливих,
Люби з Придніпров'я селян!*

*Люби українця, як брата –
Про віру його не питай!
Україна – це віра крилата –
Хай у єдності кріпне наш край!*

Хоча деякі вірші Віри Ворскло далекі від поетичної досконалості, але написані вони від щирого серця, в них звучить душа українського народу, вони створені не для отримання гонорарів чи на замовлення вельмож. Ці вірші вчать любові до рідної Батьківщини, її мови та культури, закликають вчитись та працювати на благо України, чим позитивно впливають на світогляд дитини. Саме на таких віршах та ідеях належить виховувати молоде покоління - майбутнє великої та величної держави **УКРАЇНА !**

Олександр Коташевський – уродженець Рівненщини, після закінчення Харківського юридичного інституту майже 30 років працював в органах прокуратури Рівненської області на слідчих і прокурорських посадах, старший радник юстиції. Останні 11 років здійснював процесуальне керівництво розкриттям та розслідуванням умисних вбивств. Нагороджений відзнакою „Почесний працівник прокуратури України”, хрестом 1 ступеню „За сумлінну службу в органах прокуратури України”, медаллю „Ветеран прокуратури України”, почесними грамотами.

Член Національної спілки журналістів України, регулярно публікується з 1976 р., автор багатьох статей з правових та інших питань в газетах, журналах та на інтернетсайтах, книжок „Посібник для слідчого”, „Кримінальне право України. Загальна частина. Конспект лекцій в схемах”. Пропрацював більше 25 років старшим викладачем юридичних дисциплін в Рівненському аграрному технікумі, Рівненському інституті університету „Україна”, інших навчальних закладах міста.

Дана збірка оповідань про нелегку роботу працівників правоохоронних органів по розкриттю та розслідуванню складних та заплутаних тяжких злочинів, психологію злочинців та їх жертв, обставини, що сприяють правопорушенням.